

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ

ಭಾಗ-2

9

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತರಗತಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ.)

6ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 003.

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯದ ಸಂಖ್ಯೆ	ಅಧ್ಯಾಯಗಳು	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ
ಇತಿಹಾಸ		
17	ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನ, ಮೊಘಲರು ಮತ್ತು ಮರಾಠರು	1
18	ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ	17
19	ಯುರೋಪ್ : ಮಧ್ಯಯುಗ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಯುಗ	23
20	ಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಉದಯ	34
ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ		
21	ಚುನಾವಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ	44
22	ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆ	53
23	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತೆ	67
24	ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ಪರಿಚಯ	71
ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ		
25	ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಸಂಬಂಧಗಳು	76
26	ಸಮುದಾಯ	81
ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರ		
27	ಕರ್ನಾಟಕದ ಖನಿಜ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು	86
28	ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ	90
29	ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು	96
30	ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು	102
ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ		
31	ಹಣ ಮತ್ತು ಸಾಲ	107
32	ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ	117
ವ್ಯವಹಾರ ಅಧ್ಯಯನ		
33	ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನಿರ್ವಹಣೆ	124

**ಇತಿಹಾಸ
ಅಧ್ಯಾಯ - 17
ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನ, ಮೊಘಲರು
ಮತ್ತು ಮರಾಠರು**

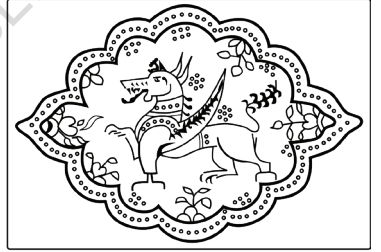

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳು.
- ಮೊಘಲರು.
- ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೊಘಲರ ಕೊಡುಗೆಗಳು.
- ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯದ ಉಗಮ ಹಾಗೂ ಶಿವಾಜಿಯ ಆಡಳಿತ.

ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನ

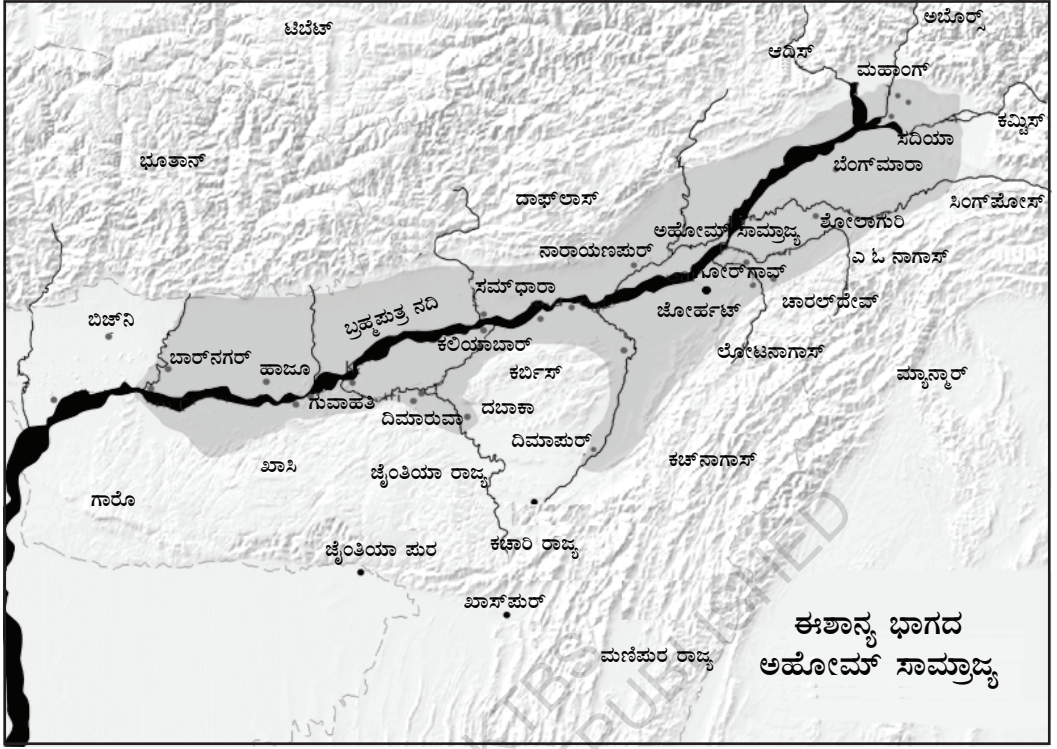
ಅಹೋಮ್ ಮೂಲತಃ ಮಂಗೋಲ್ ಜನಾಂಗದ ಶಾನ್ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಬಣ. ಅವರು 13ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಮ್ಯಾನ್ಮಾರ್ ಮತ್ತು ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್ ದೇಶಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಈಗಿನ ಅಸ್ಸಾಂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಾದರೂ ಅವರು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡರು. 1228ರಲ್ಲಿ ಇವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುಕಫಾ ಇದರ ಸ್ಥಾಪಕ. ಚೆರಾಯ್‌ಡಾಯ್ ಇವರ ಮೊದಲ ರಾಜಧಾನಿ. ಇವರು ದೆಹಲಿಯ ಸುಲ್ತಾನರಾದ ಖಿಲ್ಜಿಗಳು, ಲೋದಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳದ ಸುಲ್ತಾನರ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದರು. ಮೊಘಲ್ ದೊರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಅಹೋಮ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕೆಂದು ಹೊಂಚು ಹಾಕಿದನು. ಅವನ ಸೇನೆಯು ಮೊದಲು ಬಂಗಾಳದ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಅದನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಯುದಕ್ಕೂ ಸಾಗಿ ಅಹೋಮ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಲುಪಿತು. ಈ ಭೀಕರ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಿ ಅಹೋಮ್ ಸಾವಿರಾರು ತನ್ನ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಅಹೋಮ್ ರಾಜನಾದ ಜಯದ್ವಜಸಿಂಘನು ಅತ್ಯಂತ ಅಪಮಾನಕರವಾದ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು.

ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನದ ಲಾಂಛನ

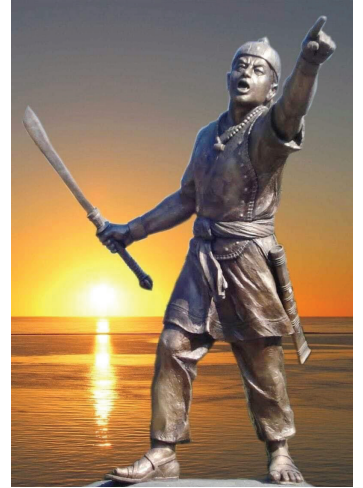
ಸುಕಫಾ

ಜಯದ್ವಜನ ಮರಣಾನಂತರ ಚಕ್ರದ್ವಜಸಿಂಘನು ಅಹೋಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಾದನು. ಲಚಿತ್ ಎನ್ನುವವನು ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಹುದ್ದೆಗೆ ಬೊರ್ಘುಕನ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಲಚಿತ್, 'ಲಚಿತ್ ಬೊರ್ಘುಕನ್' ಆದನು. ಅವನು ಅಹೋಮ್ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿದನಲ್ಲದೆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕಗೊಳಿಸಿದನು. ಮೊಘಲರನ್ನು ಅಹೋಮಿ ನೆಲದಿಂದ ಓಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲು ಇಟಕುಲಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಘಲ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಗುವಾಹಟಿಯು ಅಹೋಮ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮರಳಿಬಂದಿತು.

ಅಲಬೋಯ್ ಕಾಳಗ

ಈ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಲಬೋಯ್ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ್ ಮತ್ತು ಅಹೋಮ್ ಸೇನೆಗಳ ನಡುವೆ ಭೀಕರ ಕಾಳಗ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಅಹೋಮ್ ಸೇನೆ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ವೀರ ಯೋಧ ಲಚಿತ್

ಸರಾಯ್‌ಘಾಟ್ ಸಂಗ್ರಾಮ

1670ರಲ್ಲಿ ಚಕ್ರದ್ವಜಸಿಂಘನು ತೀರಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಸಿಂಘನು ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇವನೂ ಸಹ ಮೊಘಲರ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. 1671ರಲ್ಲಿ ಸರಾಯ್‌ಘಾಟ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ್ ಮತ್ತು ಅಹೋಮ್ ಸೇನೆಗಳು ಎದುರೆದುರಾದವು. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ ನದಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಈ ನೌಕಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಹೋಮ್ ಸೇನೆಯು ಪ್ರಬಲವಾದ ಮೊಘಲ್ ಸೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತು. ಈ ಯುದ್ಧವು ಮುಗಿದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಲಚಿತ್ ತೀವ್ರ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ತೀರಿಕೊಂಡನು.

ಕೊನೆಯ ಅಹೋಮ್ - ಮೊಘಲ್ ಯುದ್ಧ

ಅಹೋಮ್ - ಮೊಘಲರ ಕೊನೆಯ ಯುದ್ಧವು 1682ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಗದಾಧರ ಸಿಂಘನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಮೊಘಲರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸಿದ ಗದಾಧರ ಸಿಂಘ, ಮೊಘಲರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಅಹೋಮ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಮರೂಪವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮೊಘಲರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರದ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಭಾಗಗಳಿಂದ ಓಡಿಸಿ ಮಾನಸ ನದಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು.

ಅಹೋಮ್ ರಾಜರು ಒಟ್ಟು ಆರು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಭಾರತದ ಇಡೀ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಆಳಿದ್ದು ಇವರ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಮೊಘಲರಿಗೆ ಅಹೋಮ್ ರಾಜರು ದಶಕಗಳುದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಡ್ಡುತ್ತಲೇ ಅವರನ್ನು 17 ಚಿಕ್ಕ-ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದರು. 1228ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು 598 ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿ 1826ರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರ ಆಡಳಿತ (1526-1707)

ಬಾಬರ್

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಾಬರ್ ಮೂಲತಃ ತುರ್ಕಿಸ್ತಾನದವನು. ಈತನ ತಂದೆ ಉಮರ್‌ಶೇಖ್ ಮಿರ್ಜಾ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದ ಚಿಕ್ಕ ರಾಜ್ಯವಾದ ಫರ್ಘಾನದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದನು. ತಂದೆಯ ಮರಣದಿಂದಾಗಿ ಬಾಬರ್ ತನ್ನ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಫರ್ಘಾನದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಈತನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ದೊರೆತ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಐದು ಸಲ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದನು. ದೆಹಲಿ ಸುಲ್ತಾನನಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ರಾಹಿಂಲೋದಿಯನ್ನು 1526 ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪಾಣಿಪತ್ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ್ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಪಾಣಿಪತ್ ಯುದ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೆಹಲಿ ಈತನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು

ನಿಮಗಿದು ಗೊತ್ತೇ?

ಬಾಬರ್‌ನಾಮಾ (ತುಝುಕ್-ಇ-ಬಾಬರಿ)

ಬಾಬರ್ ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತುರ್ಕಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದನು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ನಾಡುಗಳ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಕುಲ, ಸಸ್ಯವರ್ಗ, ಪಕ್ಷಿ, ತೋಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾಬರ್ ಕವಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ಚಿತ್ರಕಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹೀಮ್‌ಖಾನ್ ಇದನ್ನು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದನು.

ವರ್ಷಗಳ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದ ರಾಣಾ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಗ್, ರಜಪೂತ ದೊರೆ ಚಾಂದೇರಿಯ ಮೇದಿನರಾಯ್ ಹಾಗೂ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಲೋದಿಯ ಸಹೋದರನಾದ ಮಹಮದ್ ಲೋದಿಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಬಾಬರನು ಪಾಣಿಪತ್, ಗೋಗ್ರ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣ ಎಂಬ ಮೂರು ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದನು.

ಹುಮಾಯೂನ್

ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಸುಲ್ತಾನ ಹುಮಾಯೂನನು ಬಾಬರ್‌ನ ಹಿರಿಯ ಪುತ್ರ. ಇವನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕಠಿಣ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಅಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ಅಸಂಘಟಿತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಅಫಘನ್ನರ ತೊಂದರೆ, ಗುಜರಾತದ ಬಹಾದ್ದೂರ್‌ಷಾನ್ ವೈರತ್ವ, ಸಹೋದರರ ಅಸಹಕಾರ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಕಾಲಿಂಜರ್ ಕೋಟೆ, ದೌರಾ, ಜಾನಪುರ, ಚುನಾರ್‌ಕೋಟೆ, ಮಾಂಡಸರ್‌ಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಶೇರ್‌ಷಾನಿಂದ ಸೋಲಲ್ಪಟ್ಟ ಹುಮಾಯೂನನು ಸಿಂಧ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು ಶೇರ್‌ಷಾನ್ ಮರಣದ ನಂತರ ಪುನಃ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಶೇರ್‌ಷಾ

ಶೇರ್‌ಷಾನು ಮೂಲತಃ ಆಫಘಾನಿಸ್ಥಾನದ 'ಸೂರ್' ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಶೇರ್‌ಷಾನ್ ಮೂಲ ಹೆಸರು ಫರೀದ್. ಇವನ ಬಾಲ್ಯದಿನಗಳು ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಯ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದನು. ದಕ್ಷಿಣ ಬಿಹಾರದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದ ಬಹಾರ್‌ಖಾನ್ ಲೋಹಣಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬನೇ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಫರೀದನಿಗೆ ಶೇರ್‌ಖಾನನೆಂಬ ಬಿರುದು ಬಂದಿತು. ಬಾಬರ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಆತನ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದನು.

ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ಶೇರ್‌ಷಾನು ಪಂಜಾಬ್, ಸಿಂಧ್, ಮುಲ್ತಾನ್, ಗ್ವಾಲಿಯರ್, ಮಾಲ್ವ, ರೈಸೀದುರ್ಗಾ, ಮಾರ್ವಾಡ ಮತ್ತು ಕಾಲಿಂಜರ್‌ಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಸ್ಸಾಂ, ಗುಜರಾತ್ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇಡೀ ಉತ್ತರ ಭಾರತವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಶೇರ್‌ಷಾನ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಶೇರ್‌ಷಾನು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ದಕ್ಷ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ರಾಜನು ಪೌರ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆರಡರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈತನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 25,000 ಕಾಲಾಳುಗಳು, 1,50,000 ಕುದುರೆಗಳು ಮತ್ತು 500 ಆನೆಗಳಿದ್ದವು. ಅಶ್ವದಳ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಘಜ್‌ಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಘಜಿದಾರರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಸೈನ್ಯ ಸಂಘಟನೆ, ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸೈನಿಕರ ಶಿಸ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶೇರ್‌ಷಾ ಸ್ವತಃ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ನಷ್ಟ ಸಂಭವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ನಷ್ಟ ಭರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದೆಹಲಿ, ರೋಹತಾಸ್, ಕನೋಜ್ ಮತ್ತು ಪಾಟ್ನಾಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು.

ನಿಮಗಿದು ಗೊತ್ತೆ ?

ಶೇರ್‌ಷಾ ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿವಾನ್-ಇ-ಇನ್ಸಾ, ದಿವಾನ್-ಇ-ಆರಿಜ್, ದಿವಾನ್-ಇ-ರಸಾಲತ್, ದಿವಾನ್-ಇ-ವಜರತ್ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ದಿವಾನ್-ಇ-ಖಾಜಾ, ಬರೀದ್-ಇ-ಮಮಲಿಕ್ ಎಂಬ ಉಪ ಇಲಾಖೆಗಳಿದ್ದವು.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅದರ ಫಲವತ್ತತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಎಂದು ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದನು. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಬೆಳೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯ $\frac{1}{3}$ ಭಾಗವನ್ನು ಭೂಕಂದಾಯವೆಂದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶೇರ್‌ಷಾ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯದಾನಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠ ಸುಲ್ತಾನನೆಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತು. ಸುಲ್ತಾನನೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವರಿಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲ ಅಂತಿಮ ಮನವಿಗಳನ್ನು ಆತನೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ಬುಧವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲ ನ್ಯಾಯದಾನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ದರ್ಬಾರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಶೇರ್‌ಷಾ 'ದಾಮ್' ಮತ್ತು 'ರೂಪಾಯಿ' ಎನ್ನುವ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದನು. ಈತನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ರೂಪಾಯಿ ನಾಣ್ಯದ ತೂಕ 180 ಗುಲಗಂಜಿ. ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಮೊಘಲ್ ದೊರೆಗಳು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ಅಕ್ಬರ್

ಮೊಘಲ್ ಅರಸರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆಯಾದ ಅಕ್ಬರ್, ಸಿಂಧ್‌ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಅಮರಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಹುಮಾಯೂನ್ ಈತನ ತಂದೆ. ಅಕ್ಬರ್ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದ ಬೈರಾಮ್‌ಖಾನ್ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದನು. ಹುಮಾಯೂನ್‌ನ ಮರಣದ ನಂತರ ಬಂಗಾಳದ ದೊರೆ ಮಹಮದ್‌ಷಾ ಅಬ್ದಾಲಿಯ ದಂಡನಾಯಕನಾದ ಹೇಮು ದೆಹಲಿ ಮತ್ತು ಆಗ್ರಾಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗಾಗಿ 1556 ರಲ್ಲಿ ಹೇಮು ಮತ್ತು ಮೊಘಲರ ನಡುವೆ ಪಾಣಿಪತ್‌ನಲ್ಲಿ ಘೋರ ಯುದ್ಧ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯ ಪಾಣಿಪತ್ ಯುದ್ಧವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರ್ ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ನೆರವಿಗೆ ಆತನ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಬೈರಾಮ್‌ಖಾನ್‌ನು ಬಂದನು. ತನ್ನ ಬೃಹತ್ ಸೈನ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಮಾಲ್ವ, ಜೈಪುರ್, ಗೊಂಡವಾನ್, ಚಿತ್ತೋಡ್, ರಣಥಂಬೋರ್, ಕಾಲಿಂಜರ್, ಗುಜರಾತ್, ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿದನು. ಹಳದಿಘಾಟ್ ಕಾಳಗ ಮಧ್ಯಕಾಲಿನ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಚಿತ್ತೋಡದ ರಾಜ ರಾಣಾ ಉದಯಸಿಂಗ್‌ನ ಮರಣದ ನಂತರ ಆತನ ಮಗ ರಾಣಾಪ್ರತಾಪ ರಾಜನಾದನು. ಮೇವಾಡದ ಬಹುಭಾಗ ರಾಣಾಪ್ರತಾಪಸಿಂಗ್‌ನ ಅಧೀನದಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅಕ್ಬರ್ ತನ್ನ ದಂಡನಾಯಕರಾದ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳೆಂದರೆ :

- 1) ಸೋನಾರ್‌ಗಾವದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಆಗ್ರಾ, ದಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಲಾಹೋರ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಸಿಂಧೂ ನದಿ ತೀರದವರೆಗೆ. ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಡಕ್-ಇ-ಅಜಂ ಎಂದು ಕರೆದರು.
- 2) ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಬರ್ರಾನಪುರದವರೆಗೆ,
- 3) ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಚಿತ್ತೋಡದವರೆಗೆ,
- 4) ಲಾಹೋರ್‌ದಿಂದ ಮುಲ್ತಾನದ ವರೆಗೆ, ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಎರಡು ಬದಿಗೆ ನೆರಳು ನೀಡುವ ಮರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ನೆರವಾಗಲು 1700 ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳನ್ನು (ಸರಾಯಿ) ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು.

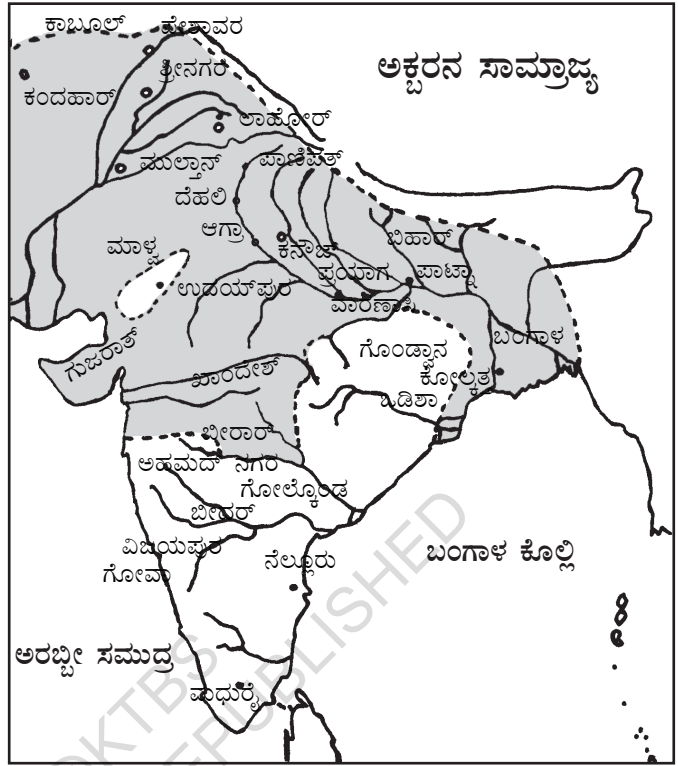
ಅಕ್ಬರ್

ಮಾನಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಅಸಫ್‌ಖಾನರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಲಾಡ್ಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಾಣಾ ಪ್ರತಾಪ್ ನ ವಿರುದ್ಧ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಉಭಯ ಸೈನ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಳದಿಘಾಟ್ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲ್ ಸೈನ್ಯ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಕಾಶ್ಮೀರ್, ಸಿಂಧ್, ಓರಿಸ್ಸಾ, ಬಲೂಚಿಸ್ತಾನ, ಕಂದಹಾರ್, ಅಹಮ್ಮದ್ ನಗರಗಳು ಅಕ್ಬರ್‌ನ ವಶವಾದವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಮೊಘಲರು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅಕ್ಬರ್‌ನು ಭದ್ರ ತಳಹದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ದಿನ್-ಇ-ಇಲಾಹಿ : ಅಕ್ಬರ್‌ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸೂಫಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿ

ಸರ್ವ ಧರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನು. 1582 ರಲ್ಲಿ ದಿನ್-ಇ-ಇಲಾಹಿ ಎಂಬ ಹೊಸ ಪಂಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇಬಾದತ್ ಖಾನಾದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ, ಜೈನ, ಜೊರಾಷ್ಟ್ರಿಯನ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳ ಅಂತಿಮ ಸಾರದ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಹೊಸ ಪಂಥ ಉದಯವಾಯಿತು. ಇದು ಸರ್ವರೋಡನೆ ಶಾಂತಿ (ಸಲ್-ಇ-ಕುಲ್) ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನಾಧರಿಸಿತ್ತು. ಈ ಹೊಸ ಪಂಥವು ಎಲ್ಲಾ ಮತಗಳ ಉತ್ತಮ ಅಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು; ವಿಚಾರಶೀಲತೆ, ಅನುಭಾವ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗ ಶಕ್ತಿಗಳ ಆರಾಧನೆಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಬುಲ್ ಫಜಲ್ ಈ ಪಂಥದ ವರಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಬರ್‌ನ ಹಿಂದೂ ಧೋರಣೆ : ಅಕ್ಬರ್ ಹಿಂದೂಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಹನೆಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ರಜಪೂತ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದನು. ಹಿಂದೂಗಳ ಮೇಲಿನ ಜೆಸಿಯಾ ತೆರಿಗೆ ರದ್ದುಪಡಿಸಿದನು. ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ ನೆರವು ನೀಡಿದನು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದನು. ಅರ್ಹ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದನು. ರಾಜಾ ತೋದರಮಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರ್ಥಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಭಗವಾನ್‌ದಾಸ, ಮಾನಸಿಂಗ್, ತೋದರಮಲ್ಲ, ರಾಯಸಿಂಗ್ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾಗಿದ್ದರು. ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಅರ್ಥಸಚಿವರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಜನ ಹಿಂದೂಗಳಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಖಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಆದೇಶ ನೀಡಿದನು.

ಅಕ್ಷರನ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿ : ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಷರ್ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ, ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸರ್ಕಾರ, ಪರಗಣಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದನು. ಮನ್ನಬ್ಬಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಕ್ಷರನ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಅಕ್ಷರ್ ವಿಶಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಸೈನ್ಯದ ದಂಡನಾಯಕ, ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ವರಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಅಕ್ಷರನ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಲು ವಕೀಲ್, ದಿವಾನ್, ಮೀರ್‌ಭಕ್ಷಿ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯ ಸದರ್ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿದ್ದರು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದನು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸುಭಾಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಕ್ಷರ್ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದರ್ಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಬ್ ಎಂದೂ ಅವುಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ ಮನ್ನಬ್ಬಾರರೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೊಘಲ್ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವದಳ, ಕಾಲ್ದಳ, ಫಿರಂಗಿದಳ ಮತ್ತು ಗಜದಳಗಳಿದ್ದವು. ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಲು 'ದಾಗ್ ಮಹಲಿ' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆಯಿತ್ತು.

ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಇದು ಅಕ್ಷರನ ಆಡಳಿತದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಜುಬ್ಬಿ ಪದ್ಧತಿ (ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿ) ಜಾರಿಗೆ ತಂದನು. ಭೂಮಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೊಂಡಿಗಳುಳ್ಳ ಬಿದಿರಿನ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಮಿಯ ಉಳುಮೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೋಲಜ್, ಪರೌತಿ, ಚಚರ್ ಮತ್ತು ಬಂಜರ್ ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದರು. ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅವುಗಳ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠವೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಕ್ಷರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸ್ (ಕೊತ್ತಾಲರು) ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸುಸಂಘಟಿತ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಘೌಜದಾರರು, ಪರಗಣದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಗಿ ಭದ್ರತೆ ಕಾಪಾಡುವುದು ಇವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪರಗಣದಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸ್ ಠಾಣೆಗಳಿದ್ದವು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ್ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದನು. ಅಕ್ಷರನು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೂ ಸಹ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದನು. ಫತೇಪುರ್ ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಮಾರಕಗಳೆಂದರೆ ದೌಲತ್ ಖಾನಾ, ಖ್ವಾಜಾಬಾಘ, ದಪ್ತರ್ ಖಾನಾ, ಇಬಾದತ್ ಖಾನಾ, ಮಕ್ತಬ್ ಖಾನಾ, ಜೋದಾಬಾಯಿ ಅರಮನೆ, ಪಂಚಮಹಲ್, ಬೀರಬಲ್ ಮನೆ, ಕಬುತರ್ ಖಾನಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ

ಅಕ್ಷರನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿನೈದು ಸುಭಾಗಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸುಭಾದಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಹಸಾಲಾರ (ರಾಜ್ಯಪಾಲ), ದಿವಾನ್, ಭಕ್ಷಿ, ಸದರ್, ಖಾಜಿ, ಕೊತ್ತಾಲ್ ಮತ್ತು ವಕೀಯಾ ನವೀಸ್ ಇದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಘೌಜದಾರ್, ಅಮಲ್ ಗುಜಾರ್, ಬತಿಕ್ಷಿ ಇದ್ದರು. ಪರಗಣದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಶಿಕದಾರ್, ಅಮಿಲ್, ಪೋತದಾರ್, ಕಾನುಂಗೊ ಇವರುಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಅಕ್ಷರನ ನವರತ್ನರು:

- 1) ಅಬ್ದುಲ್ ರಹೀಮ್ 2) ಅಬುಲ್ ಫಜಲ್ 3) ಬೀರ್‌ಬಲ್ 4) ಫೈಜಿ 5) ಹಮೀದ್ ಹುಮನ್ 6) ರಾಜಾ ಮಾನ್‌ಸಿಂಗ್ 7) ಷೇಖ್ ಮುಬಾರಕ್ 8) ತಾನ್‌ಸೇನ್ 9) ತೋದರಮಲ್.

ಫತೇಪುರ್ ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಮಹಲ್

ಅಕ್ಬರ್‌ನ ನಂತರ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಜಹಾಂಗೀರನು ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತ ನೇಡಿದನು. ಈತನ ನಂತರ ಮಗನಾದ ಷಾ-ಜಹಾನನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಷಾ-ಜಹಾನ್

ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಷಾ-ಜಹಾನನು ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಮಯೂರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಇವನ ಪುತ್ರನಾದ ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಡೆಕ್ಕನ್ನಿನ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು. ಇವನು 1636ರಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅಹಮದ್‌ನಗರವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಡೆಕ್ಕನ್ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಪನ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದನು. ನಂತರ ನಡೆದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬ್ ಸುಲ್ತಾನನಾದನು. ಷಾ-ಜಹಾನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಏಷ್ಯಾ, ಯುರೋಪ್ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು. ಷಾ-ಜಹಾನನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಡದಿ ಮಮತಾಜಿಗಾಗಿ ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ತಾಜ್‌ಮಹಲ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ದೆಹಲಿಯ ಕೆಂಪು ಕೋಟಿ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಷಾ-ಜಹಾನನ ಅದ್ಭುತ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೊಘಲರ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಸುವರ್ಣಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ತಾಜ್‌ಮಹಲ್

ತಾಜ್‌ಮಹಲ್ : ತಾಜ್‌ಮಹಲನ್ನು ಮೊಘಲ್ ದೊರೆ ಷಾ-ಜಹಾನನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಮತಾಜ್ ಮಹಲ್‌ಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಈಗಿನ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಆಗ್ರಾ ಬಳಿಯ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 1632ರಲ್ಲಿ ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸುಮಾರು 1653ರ ವೇಳೆಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬಿಳಿ ಮಾರ್ಬಲ್ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಮಾರಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು ಯುನೆಸ್ಕೋದ ವಿಶ್ವಪಾರಂಪರೆ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.

ಔರಂಗಜೇಬ್

ಈತನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸೈನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಸಮರ್ಥ ಸೈನಿಕನಾದನು. ತಂದೆ ಷಾ-ಜಹಾನನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಅಲಂಗೀರ್ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಔರಂಗಜೇಬ್ ಕುರಾನಿನ ತತ್ವಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದನು. ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಕುರಾನಿನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಮುಹ್ತಾಸಿಬ್‌ರನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತಿ ಆಚರಣೆ, ಸಂಗೀತ ಕಛೇರಿಗಳು, ಜೂಜಾಟ, ಮದ್ಯಪಾನ ಮತ್ತು ಗಾಂಜಾ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದನು.

ಔರಂಗಜೇಬನ ದುರಾಡಳಿತದ ವಿರುದ್ಧ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾಟರು, ಸತ್ನಾಮಿಗಳು, ಬುಂದೇಲರು ಹಾಗೂ ಸಿಖ್ಖರು ಹೋರಾಟ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸಿಖ್ಖರ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಗುರು ತೇಜ್ ಬಹದ್ದೂರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ನೀಡಿ ಕೊಲ್ಲಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಜಪೂತರೊಂದಿಗೆ ವೈರತ್ವ ಸಾಧಿಸಿ ಮೊಘಲರ ಆಡಳಿತದ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು. ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಸಹಿಸದ ಇವನು ಶಿವಾಜಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದನು. ಶಿವಾಜಿಯ ನಂತರ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ನೀಡಿ ಕೊಲ್ಲಲಾಯಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ವಿಜಯಪುರ (ಬಿಜಾಪುರ)ದ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ, ಗೊಲ್ಕೊಂಡದ ನಿಜಾಮ್‌ಶಾಹಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಮೊಘಲರ ಕೊಡುಗೆಗಳು

ಆಡಳಿತ : ಮೊಘಲರ ಆಡಳಿತ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿದ್ದು ನಿರಂಕುಶ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಟರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಬಾದಶಹ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ನಗರಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಸುಲ್ತಾನನು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ವರಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು, ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಹಾಗೂ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊಘಲ್ ದೊರೆಗಳು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಮನ್ನಬ್ದಾರರ ನೇಮಕ, ಜಾಗೀರು ನೀಡುವುದು, ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ದೊರೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ವಕೀಲ್, ದಿವಾನ್, ಮೀರ್‌ಬಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಸದರ್ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲ, ದಿವಾನ್, ಬಕ್ಷಿ, ವಕೀಯಾ ನವೀಸ್, ಕೋತ್ವಾಲ್, ಪೌಜದಾರ, ಅಮಲ್ ಗುಜಾರ್ ಮತ್ತು ಬತಿಕ್ಷಿಯೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಕೃಷಿ ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಭೂಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಪನ ಮಾಡಿ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದೊರೆ, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ನೌಕರರಿಗೆ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತು. ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರು ಸಂಗೀತ ಕಛೇರಿ, ಮನರಂಜನೆ, ಮದ್ಯಪಾನ, ಜೂಜಾಟ ಮುಂತಾದ ಮನರಂಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ರಾಜ ತೋದರಮಲ್ಲನು ಭೂಮಾಪನ ಮತ್ತು ಭೂವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದನು. ನೀರಾವರಿಯು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೆರವಾಗಿತ್ತು. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೇ, ಹೊರದೇಶಗಳೊಡನೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಲಾಹೋರ್, ಆಗ್ರಾ, ಫತೇಪುರ್ ಸಿಕ್ರಿ ಮತ್ತು ಅಹಮದಾಬಾದ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿದ್ದವು. ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಬನಾರಸ್, ಪಾಟ್ನಾ, ಡಾಕಾ, ಚಾಬಾಸ್ಪುರ್, ಸೋನಾರ್. ಲಾಹೋರ್, ಫತೇಪುರ್ ಸಿಕ್ರಿ ಮತ್ತು ಆಗ್ರಾ ಅಕ್ಷರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಲು ಮತ್ತು ಜಮಖಾನಗಳ ನೇಕಾರಿಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತು. ಕಾಶ್ಮೀರ ಶಾಲುಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಮೊಘಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಏಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ಯೂರೋಪಿನ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳೊಡನೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಕಚ್ಛಾ ರೇಷ್ಮೆ, ಲೋಹಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಬಂಗಾರ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿ ಆಮದು ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಹತ್ತಿಬಟ್ಟೆ, ಮೆಣಸು, ಅಫೀಮು, ಪೆಟ್ಟುಪು ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ರಫ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಸಾಹಿತ್ಯ : ಮೊಘಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರ್ಷಿಯನ್, ಅರೇಬಿಕ್, ತುರ್ಕಿ, ಹಿಂದಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳು ರಚನೆಯಾದವು. ಬಾಬರ್ ಮತ್ತು ಜಹಾಂಗೀರ್ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಕಥನಗಳಾದ 'ಬಾಬರ್‌ನಾಮಾ' ಮತ್ತು 'ತುಜಿಕ್-ಇ-ಜಹಾಂಗೀರ್' ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಕ್ಷರಣ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಬುಲ್ ಫಜಲ್ ಎಂಬವನು 'ಐನಿ-ಇ-ಅಕ್ಷರಿ' ಮತ್ತು 'ಅಕ್ಷರ ನಾಮಾ' ಗಳನ್ನು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದನು. ಬದೌನಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು, ಫೈಜಿ 'ಲೀಲಾವತಿ' ಎಂಬ ಗಣಿತದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು, ರಾಜಾ ತೋದರಮಲ್ಲನು 'ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ' ವನ್ನು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದರು. ತುಳಸಿದಾಸರ - 'ರಾಮಚರಿತ ಮಾನಸ', ಸೂರ್‌ದಾಸರ-'ಸುರ್‌ಸಾಗರ್' ಮೇರು ಕೃತಿಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ : ಮೊಘಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅಮೋಘ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವರೆಂದರೆ ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಷಾ-ಜಹಾನ್. ಇವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭವ್ಯವಾದ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಫತೇಪುರ್ ಸಿಕ್ರಿ, ಆಗ್ರಾ ಮತ್ತು ದೆಹಲಿಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಇವು ಮೊಘಲರ ರಾಜಧಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಷಾ-ಜಹಾನನು ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಿ ಮಹಲ್, ತಾಜ್‌ಮಹಲ್, ಜಹಾಂಗೀರ್ ಮಹಲ್ ಮತ್ತು ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಲಾಹೋರ್ ಹಾಗೂ ಅಲಹಾಬಾದ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾದ ಮಾದರಿ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು.

ಕೆಂಪು ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದಿವಾನ್-ಇ-ಖಾಸ್, ರಂಗ್ ಮಹಲ್, ಮಮತಾಜ್ ಮಹಲ್, ಮೋತಿ ಮಸೀದಿ, ನಕ್ಕರ್ ಖಾನಾ, ಖಾಸ್ ಮಹಲ್ ಮುಂತಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ದೇಶದ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದಾದ ಜಾಮಿಯಾ ಮಸೀದಿಯೂ ಸಹ ಷಾ-ಜಹಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತು.

ಕೆಂಪು ಕೋಟೆ

ಚಿತ್ರಕಲೆ : ಹುಮಾಯೂನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರ ಚಿತ್ರಕಲೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಪರ್ಶಿಯಾದ ಮೀರ್ ಸೈಯದ್ ಅಲಿ ಮತ್ತು ಅಬ್ದುಸ್ ಸಮದ್‌ರ ನೆರವಿನಿಂದ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ರಚಿಸಿದರು. ಅಕ್ಷರಣ ಆಸ್ಥಾನದ ಹದಿನೇಳು ಚಿತ್ರಕಾರರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಕಲಾಕಾರರು ಹಿಂದೂಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ

ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರೆಂದರೆ ದಸ್ತಂತ್, ಬಸವಾನ್, ಲಾಲ ಹಾಗೂ ಮುಕುಂದ. ಜಹಾಂಗೀರನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಸ್ತಾದ್ ಮನ್ಸೂರ್ ಮತ್ತು ಅಬ್ದುಲ್ ಹಸನ್ ಎಂಬ ಚಿತ್ರಗಾರರಿದ್ದರು. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೊಘಲ ದೊರೆಗಳ, ರಾಣಿಯರ ಬೃಹತ್ ಗಾತ್ರದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು.

ಮರಾಠರು

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದಖನ್ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯ ಉದಯವಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಇದು ಇಂದಿನ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿತ್ತು. ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಅಹಮದ್‌ನಗರದ ನಿಜಾಮ್‌ಷಾಹಿ ಮತ್ತು ವಿಜಯಪುರ(ಬಿಜಾಪುರ)ದ ಆದಿಲ್‌ಷಾಹಿಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು. ಈ ಸುಲ್ತಾನರು ಸ್ಥಳೀಯ ಮರಾಠರನ್ನು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮತ್ತು ದೇಶಮುಖರು ಭೂಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಶಹಾಜಿ ಭೋಸ್ಲೆ ವಿಜಯಪುರ(ಬಿಜಾಪುರ)ದ ಸುಲ್ತಾನರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿದ್ದು ಸುಲ್ತಾನರಿಂದ ಕೆಲವು ಜಾಗೀರುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಶಿವಾಜಿ

ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ, ದೇಶದ ಏಕತೆ ಮೂಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಪರಕೀಯರಿಂದ ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮರಾಠರು ಮೊಘಲರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದರು. ಮರಾಠರಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೊರೆ. ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವಾಜಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತರ ಬೋಧನೆಗಳು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು.

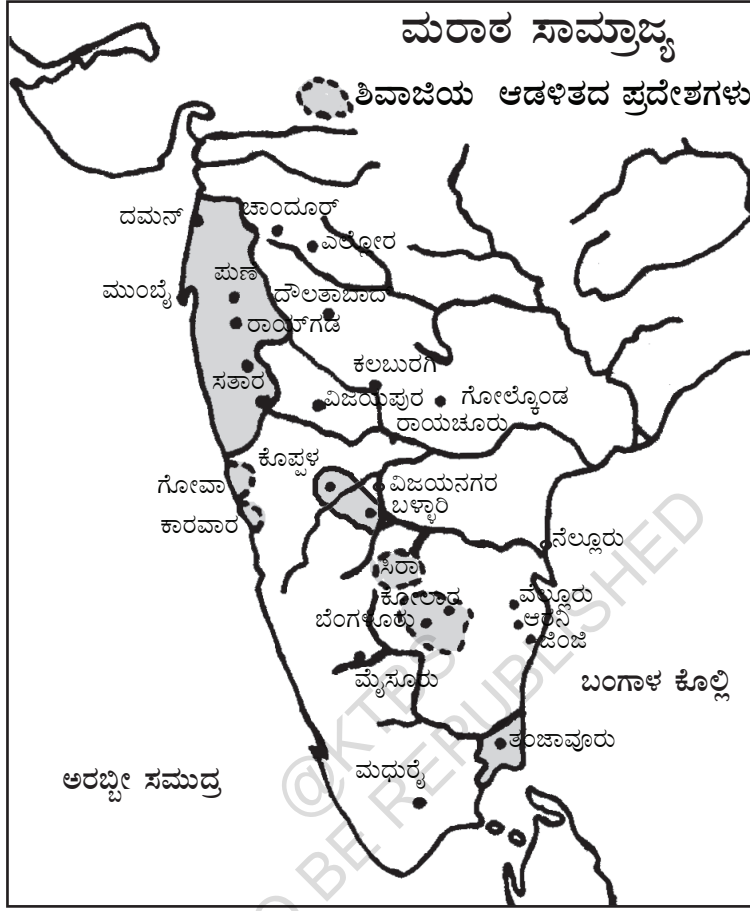

ಶಿವಾಜಿ

ಶಿವಾಜಿ ಪುಣೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿವನೇರಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಈತನ ತಂದೆ ಶಹಾಜಿ ಭೋಸ್ಲೆ ವಿಜಯಪುರ(ಬಿಜಾಪುರ) ಸುಲ್ತಾನರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈತನ ತಾಯಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಧರ್ಮ, ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಸಾತ್ವಿಕ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದು ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ, ಧರ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ, ಜೀವನ ನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತಾದರ್ಶಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದಳು. ದಾದಾಜಿಕೊಂಡದೇವ ಶಿವಾಜಿಯ ಗುರುವಾಗಿದ್ದು, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಶಿವಾಜಿ ಅಂಗಸಾಧನೆ, ಖಡ್ಗ ಪ್ರಯೋಗ, ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷಾತ್ರ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತಿ ಪಡೆದನು. ಶಿವಾಜಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ, ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕನಸನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಹೀಗಾಗಿ ಪುಣೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಳೀಯ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಮಾವಳಿ ಯುವಕರ ಸೈನ್ಯ ಸಂಘಟಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಗೆರಿಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧ ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದನು. ಶಿವಾಜಿಯು ವಿಜಯಪುರ(ಬಿಜಾಪುರ)ದ ಸುಲ್ತಾನರಿಂದ ತೋರಣಗಡ ಕೋಟೆ, ಪುರಂದರಗಡ ಕೋಟೆ, ಚಕನ್ ಕೋಟೆ, ಸಿಂಹಗಡ, ಜವಳಿ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ತೋರಣಕೋಟೆಯ ಹತ್ತಿರದ ಹೊಸದುರ್ಗಕ್ಕೆ ರಾಯಗಡವೆಂದು ಕರೆದನು. ಪ್ರತಾಪಗಡ ಎಂಬ ಹೊಸ ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಶಿವಾಜಿಯು ವಿಜಯಪುರ(ಬಿಜಾಪುರ)ದ ಸುಲ್ತಾನರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ತಂದೆ ಷಹಜಿಯನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನು ಬಂಧಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆಯ ಮೇಲೆ ಷಹಜಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಗೆರಿಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧ :

ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡ, ಕಾಡು-ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡುವ ಯುದ್ಧ ಕಲೆ.

ಮೊಘಲರು ಹಾಗೂ ಶಿವಾಜಿ ಸಂಬಂಧ

ಶಿವಾಜಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮೊಘಲರ ದೊರೆ ಔರಂಗಜೇಬನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದನು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಷಿಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮರಾಠಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಔರಂಗಜೇಬ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಯಿಸ್ತಾಖಾನ್, ಮತ್ತು ಜೈಸಿಂಗ್‌ರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಜೈಸಿಂಗ್ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪುರಂದರದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅದರನ್ವಯ ಶಿವಾಜಿ ತನ್ನ 23 ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಾರ್ಷಿಕ 16 ಲಕ್ಷ ವರಮಾನ ಬರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಮೊಘಲ್‌ರೊಂದಿಗೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಸಂಭಾಜಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ 5000 ಅಶ್ವದಳದೊಂದಿಗೆ ದೆಹಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಷಾಹಿ ಹಾಗೂ ಗೋಲ್ಕೊಂಡದ ಕುತುಬ್ ಶಾಹಿ ಸುಲ್ತಾನರೊಂದಿಗೆ ಶಿವಾಜಿ ಕೈಜೋಡಿಸಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಬರಲು ಜೈಸಿಂಗ್ ತಿಳಿಸಿದನು. ಔರಂಗಜೇಬ ತನ್ನ ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಗೌರವ ನೀಡದೆ ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವಾಜಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ಪುತ್ರ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಆಗ್ರಾದ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಡಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿ ತನ್ನ ಪುತ್ರನೊಂದಿಗೆ ಮಿಠಾಯಿ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ

ಪಾರಾಗಿ ರಾಯಗಡ ತಲುಪಿದನು. ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿ ತಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅನೇಕ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಶಿವಾಜಿಯು ಮೊಘಲರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಚೌತ್ (ಭೂಕಂದಾಯದ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಭಾಗ) ಮತ್ತು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್‌ಮುಖ್ ಭೂಕಂದಾಯದ ಹತ್ತನೇ ಒಂದು ಭಾಗ) ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. 1674ರಲ್ಲಿ ರಾಯಘಡದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಗೆ 'ಭತ್ತಪತಿ'ಯೆಂಬ ಬಿರುದು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಲಾಯಿತು.

ಶಿವಾಜಿಯ ಆಡಳಿತ : ಶಿವಾಜಿ ತನ್ನ ವಿಶಾಲವಾದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದ್ದನು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಮೊಘಲರ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮರಾಠಿ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದ ದೊರೆಗೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಲು ಅಷ್ಟಪ್ರಧಾನರೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಗಳಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಇತರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ಜಿಲ್ಲೆ, ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತದ ಘಟಕಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಶಿವಾಜಿಯ ಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದ ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಜಾಗೀರುದಾರಿ ಕಂದಾಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದನು. ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹಣದ ಅಥವಾ ವಸ್ತು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲು ಆದೇಶಿಸಿತ್ತು. ಚೌತ್ ಹಾಗೂ ಸರ್ವೇಶ್‌ಮುಖ್‌ಯೆಂಬ ಭೂಕಂದಾಯಗಳಿದ್ದವು.

ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪದ್ಧತಿ : ಶಿವಾಜಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾನುಗತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ನ್ಯಾಯದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಣಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೈನ್ಯ : ಮರಾಠ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ದಳ, ಗಜದಳ, ಅಶ್ವದಳ ಮತ್ತು ಫಿರಂಗಿ ದಳಗಳಿದ್ದವು. ರಾಯಗಡ, ರಾಜಗಡ, ತೋರಣಗಡ, ಪ್ರತಾಪಗಡ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕೋಟೆಗಳಿದ್ದವು. ಹವಾಲ್ದಾರ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕನಾಗಿದ್ದನು. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ಘಟಕಗಳಿದ್ದವು. ಗೆರಿಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯ ಸೈನಿಕರು ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ಶಿವಾಜಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು : ಶಿವಾಜಿಯ ಮರಣದ ನಂತರ ಸಂಭಾಜಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನ ದಾಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆತನ ಪತ್ನಿ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಗ ಶಾಹುನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಜಾರಾಮ (ಸಂಭಾಜಿಯ ಕಿರಿಯ ಸಹೋದರ) ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತದ ಸೂತ್ರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಜಾರಾಮ ಪುನಃ ಮೊಘಲರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿ ಗುಜರಾತ್, ಮಾಲ್ವಾ, ಖಾಂದೇಶ್, ಬೆರಾರ್‌ಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಜಾರಾಮ 1700 ರಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಪತ್ನಿ ತಾರಾಬಾಯಿ ಮೋಹಿತೆ ತನ್ನ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಮಗ ಎರಡನೆಯ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಇವಳು 1700 ರಿಂದ 1708 ರವರೆಗೆ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದಳು. ಇವಳು ಸಹ ಔರಂಗಜೇಬನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರು ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರೆ ನಂತರ ಮರಾಠರು ತಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಔರಂಗಜೇಬನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಒಂದನೆಯ ಬಹಾದ್ದೂರ್ ಷಾ ಸಂಭಾಜಿಯ ಪುತ್ರ ಶಾಹುನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ

ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಘಲರ ಸುಭಾಗಳಿಂದ ಚೌತ್ ಮತ್ತು ಸರ್ದೇಶ್‌ಮುಖಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದನು. ಇದು ತಾರಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಶಾಹುನ ನಡುವೆ ಆಂತರಿಕ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ತಾರಾಬಾಯಿ ಪರಾಭವಗೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಶಾಹು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪೇಶ್ವೆಗೆ (ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ) ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೇಶ್ವೆಯರ ಆಡಳಿತ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಪೇಶ್ವೆಗಳು

ಬಾಲಾಜಿ ವಿಶ್ವನಾಥ : ಶಾಹುನ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮರಾಠ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಬಾಲಾಜಿವಿಶ್ವನಾಥನನ್ನು, ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಹಾಗೂ ಸಮರ್ಥ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಪೇಶ್ವೆಯೆಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈತನು ಶಾಹು ಮತ್ತು ಆತನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮೊಘಲರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದನು. ಮೊಘಲ್ ಸುಲ್ತಾನ ಸಯ್ಯದ್ ಸಹೋದರರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಶಿವಾಜಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ, ಮೊಘಲರು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಭೂಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದನು. ಮರಾಠ ಒಕ್ಕೂಟದ ಧುರೀಣರಾದ ಭೋಸ್ಲೆ, ಗಾಯಕ್‌ವಾಡ, ಹೋಳ್ಕರ್, ಸಿಂಧಿಯಾ ಮತ್ತು ಪೇಶ್ವೆಯರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಮರಾಠರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

ಒಂದನೆಯ ಬಾಜೀರಾವ್ : ಬಾಲಾಜಿ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಮರಣದ ನಂತರ ಆತನ ಹಿರಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಒಂದನೆಯ ಬಾಜೀರಾವ್ ಪೇಶ್ವೆಯಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡನು. ಕೇವಲ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಇವನು ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನಾಗಿದ್ದನು. ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಗುಜರಾತ್, ಮಾಲ್ವಾಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಚೌತ್ ಮತ್ತು ಸರ್ದೇಶ್‌ಮುಖಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದನು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಿದನು. ಬಾಜೀರಾವ್ ಮೊಘಲ್ ದೊರೆ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದಾಗ ನಿಜಾಮ್-ಉಲ್ ಮುಲ್ಕ್ ಮೊಘಲರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ದೆಹಲಿಗೆ ತೆರಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೂಪಾಲ ಬಳಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಾಠರಿಂದ ಪರಾಭವಗೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ನರ್ಮದಾ ಮತ್ತು ಚಂಬಲ್ ನದಿಗಳ ನಡುವಿನ ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಐವತ್ತು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಯುದ್ಧ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಬಾಜೀರಾವ್‌ನಿಗೆ ದೊರಕಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪೋರ್ಟ್‌ಗೀಸರಿಂದ ಸಾಲ್ವೆಟ್, ಬೆಸ್ಸಿನ್ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಜಂಜಿರಾವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪುಣೆ ಇವನ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಮರಾಠರ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ವಾಲಿಯರ್‌ನ ಸಿಂಧಿಯಾ, ಇಂದೋರ್ ಹೋಳ್ಕರ್, ನಾಗಪುರದ ಭೋಸ್ಲೆ, ಬರೋಡಾದ ಗಾಯಕ್‌ವಾಡ್ ಇವರು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಳ್ಳಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಒಂದನೆಯ ಬಾಜೀರಾವ್ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದನಲ್ಲದೆ ಮರಾಠ ರಾಜ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು. ಇದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಶಿವಾಜಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಬಾಲಾಜಿ ಬಾಜೀರಾವ್ : ಇವನು ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಆಡಳಿತದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಸಂಬಂಧಿ ಸದಾಶಿವ ಬಾವುನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈತನು ಮರಾಠರ ಘನತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಿದನು. ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಕ್ರಮ

ಕೈಗೊಂಡನು. ಬುಂದೇಲ್‌ಖಂಡದ ತನ್ನ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು 1742 ರಲ್ಲಿ ಹೋಳ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಸಿಂಧ್ಯರ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದನು. ಅಘಾನಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಅಹ್ಮದ್ ಷಾ ಅಬ್ದಾಲಿ ಮೊಘಲ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಲಾಹೋರ್, ಮುಲ್ತಾನ, ಕಾಶ್ಮೀರಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಮೊಘಲ್‌ದೊರೆ ಸಪರ್‌ಜಂಗ್ ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ದಾಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮರಾಠರೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಅಹ್ಮದ್ ಷಾ ಅಬ್ದಾಲಿ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು. ಬಾಲಾಜಿ ಬಾಜಿರಾವ್ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪಾಣಿಪತ್‌ನಲ್ಲಿ ವೈರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಪರಾಭವಗೊಂಡನು.

ಒಂದನೆಯ ಮಾಧವ ರಾವ್ : ಬಾಲಾಜಿ ಬಾಜಿರಾವ್‌ನ ಎರಡನೆಯ ಪುತ್ರನಾದ ಇವನು ತಂದೆಯ ಮರಣದ ನಂತರ ಪೇಶ್ವೆಯಾದನು. ಅಪ್ರಾಪ್ತ ಯುವಕನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮೂರನೆಯ ಪಾಣಿಪತ್ ಅಪಜಯದ ನಂತರ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಪಾಣಿಪತ್ ಸೋಲಿನ ಲಾಭ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿಜಾಮ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದಾಗ ಅವನನ್ನು ಅಹಮದ್‌ನಗರ ಬಳಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಮೈಸೂರಿನ ಹೈದರಾಲಿಯನ್ನು ಸಹ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಮೈಸೂರಿನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿ ಶಿವಾಜಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೈದರ್ ಅಲಿಯಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅಪಾರ ಯುದ್ಧ ಪರಿಹಾರ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಜಪೂತ, ಜಾಟ್ ಮತ್ತು ರೋಹಿಲರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ರಾಜಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಘಲ ಚರ್ಕವರ್ತಿ ಎರಡನೆಯ ಷಾ ಆಲಂನನ್ನು ದೆಹಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಲು ನೆರವು ನೀಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಮೂರನೆಯ ಆಂಗ್ಲೋ-ಮರಾಠ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮರಾಠರನ್ನು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿದ ನಂತರ ಮರಾಠ ಆಡಳಿತ ಅಂತ್ಯಗೊಂಡಿತು.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ.

1. ಅಹೋಮ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಕ _____ .
2. ಮೊಘಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಕ _____ .
3. ಮೊಘಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆ _____ .
4. ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ತಾಜ್‌ಮಹಲ್ ಕಟ್ಟಿಸಿದವನು _____ .
5. ದಿನ್-ಇ-ಇಲಾಹಿ ಎಂಬ ಹೊಸ ಪಂಥ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೊಘಲ್ ದೊರೆ _____ .
6. ಶಿವಾಜಿಯ ತಾಯಿ _____ .

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

7. ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
8. ಬಾಬರನ ಸೈನಿಕ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
9. ಷೇರ್‌ಷಾಹನ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
10. ಅಕ್ಬರನು ಗೆದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಾವುವು ?
11. ಷಾ-ಜಹಾನನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೊಘಲರ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಸುವರ್ಣಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆ?
12. ಶಿವಾಜಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿವರಿಸಿ.
13. ಒಂದನೇ ಬಾಜಿರಾಯನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರ್ ಗೆದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರಿ.
2. ಶಿವಾಜಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯಕಳಾದಳು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.
3. ಭಾರತದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಹೋಮ್ ರಾಜಮನೆತನದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆ.

1. ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ಘಟಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ವರದಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಬೆಳವಣಿಗೆ.
- ಪ್ರಮುಖ ಭಕ್ತಿ ಕವಿಗಳ ಸಾಧನೆಗಳ ಪರಿಚಯ.
- ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪರಿಣಾಮಗಳು.

ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಭಾರತದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಯುಗದ ಧರ್ಮ ಸುಧಾರಕರು ಮತ್ತು ದಾರ್ಶನಿಕರು ಉದಾರವಾದ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಜನರಲ್ಲಿ ಭ್ರಾತೃತ್ವದ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಲವು ನಾಮಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರು. ಅವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡುವುದು. ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ದೇವರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಮೂಲ ತತ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದೊಂದಿಗೆ ಇಸ್ಲಾಂ ಮತದಲ್ಲಿ ಸೂಫಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆಯಿತು.

ರಮಾನಂದ (1360 – 1470)

ರಮಾನಂದರು ಪ್ರಯಾಗದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ರಾಮಾನುಜರ ತತ್ವದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೀತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸ್ಥಾನವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕೆಲವಡೆ ಸಂಚರಿಸಿ ರಾಮ-ಸೀತೆಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು. ವಾರಣಾಸಿಯು ಅವರ ಕಾರ್ಯಸ್ಥಾನದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು ಕಬೀರ್.

ರಮಾನಂದ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ರಮಾನಂದರು ಜನರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ನೀಡಿದರು :

ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ.

ಯಾರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರು ದೇವರನ್ನು ನೆನೆಯುವರೋ,

ಅವರನ್ನು ದೇವರು ಆಶೀರ್ವದಿಸುವನು.

ಸಂತ ಕಬೀರ್ (1440-1510) : ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಈ ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತ ಕಬೀರ್. ಕಬೀರರು ವಾರಣಾಸಿಯ 'ಜುಲಾಸ್' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ನೇಕಾರ ಕಸುಬಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದರು. ರಮಾನಂದರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮದೇ ಹೊಸ ತತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬಹುಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ, ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಆ ಒಬ್ಬ ದೇವರೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾರಿದರು. ಈ ಎರಡು ಮತೀಯರಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಹಾರ್ದ ಮತ್ತು ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಕಬೀರ್

ಕಬೀರರು ಜನರ ಆಡು ಭಾಷೆಯಾದ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು 'ದೋಹೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನರುಗಳು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಬೀರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು 'ಕಬೀರ್-ಪಂಥಿ'ಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಕಬೀರ್ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಎಂದರ್ಥ. ಕಬೀರ್ ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಚೈತನ್ಯ

ಚೈತನ್ಯ (1486-1533) : ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು. ಇವರು ಬಂಗಾಳದ ನಾಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಾತಿ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂದೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುವನೆಂದು ಉಪದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಕೃಷ್ಣನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಜನಾದರಣೀಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರು ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ, ಭಾತ್ರತ್ವ ಭಾವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು 'ಚೈತನ್ಯ ಚರಿತಾಮೃತ' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗುರುನಾನಕ್ (1469-1539) : ಈ ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಗುರುನಾನಕ್. ಇವರು ಇಂದಿನ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ 'ತಳವಂಡಿ' ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದರಲ್ಲದೇ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಶುದ್ಧ ಹಾಗೂ ನೀತಿಯುಕ್ತವಾದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಹಪಂಕ್ತಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದರು. 'ಲಂಗರ್' ಎನ್ನುವ ಭೋಜನ ಶಾಲೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಹಾಗೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಿದ್ದರು.

ಗುರುನಾನಕ್

ಗುರುನಾನಕ್ರ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು 'ಸಿಖ್ಖರು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು

‘ಗುರು ಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿಬ್’ನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇದು ಸಿಖ್ಖರ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಸಿಖ್ಖರ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರವನ್ನು ‘ಗುರುದ್ವಾರ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಮಂತ ಶಂಕರದೇವ ಹಾಗೂ ಮಾಧವದೇವ :

ಅಸ್ಸಾಂನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಶಂಕರ ದೇವನ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಹಿಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವನ್ನು ತಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಶಂಕರದೇವನ ಭಾಗವತವು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಅಸ್ಸಾಮಿ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಬೃಜಾವಲಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ಶಂಕರದೇವನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯು ಭಾರತದ

ಶ್ರೀಮಂತ ಶಂಕರದೇವ

ಮಾಧವದೇವ

ಇತರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಆತನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಚಳವಳಿಯನ್ನು ‘ಏಕಾಸರಣ ಧರ್ಮ- ವೈಷ್ಣವ ಚಳವಳಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಭಕ್ತಿ ತೋರಬೇಕು. ಉತ್ತಮವಾದ ಕೀರ್ತನೆ ಹಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ನಾವು ಭಕ್ತಿ ಹೊಂದಬಹುದು. ದೇವರ ಸೇವಕ ಎಂಬ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ದಾಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಇತರೆ ವೈಷ್ಣವರಂತೆ ಕೃಷ್ಣನ ಒಡಗೂಡಿ ರಾಧೆಯನ್ನು ಈ ಪಂಥವು ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಮಂತ ಶಂಕರ ದೇವರು ತಮ್ಮ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ‘ಸರನಿಯ’ ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರಿಗೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು- ಏಕದೇವತಾ ಪೂಜೆ, ಭಕ್ತಿಯೋರುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮಾಧವದೇವರು ಶಾಕ್ತ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಇವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಏಕಾಸರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆ ಹೊಂದಿದ ಮಾಧವದೇವರು ಭಕ್ತಿಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು.

ಮೀರಾಬಾಯಿ (1498-1569) : ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಮೀರಾಬಾಯಿ ಮೇವಾಡದ ರಾಜಕುಮಾರಿ. ಭೋಗ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪರಮ ಭಕ್ತಳಾದಳು. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿ ಪೂರಿತವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಳು. ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ‘ಭಜನೆಗಳು’ ಎಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾದವು. ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಈ ಭಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮೀರಾಬಾಯಿ

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಭೀಮಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಪಂಡರಾಪುರದ ವಿಠೋಬನ ದೇವಾಲಯವು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ, ನಾಮದೇವ, ಏಕನಾಥ, ತುಕಾರಾಮ್ ಮತ್ತು ರಾಮದಾಸರು ಹೊಸ ಪಂಥದ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು.

ಪುರಂದರದಾಸರು (1484-1564)

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ-ಎಂದು ಗುರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯದ ಹರಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮೌಖಿಕ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹ' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯ-ಪ್ರಪಕ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ, ಡಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಡಂಬನೆ, ಜೀವನ ತತ್ವಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರು ಜಾತಿ ಮತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಯಾಗ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದರು. ತೋರಿಕೆಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಅವರು ಆಂತರಿಕ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮಶೋಧನೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯಾಗದೆ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮನವ ತೊಳೆಯದೆ ಮಲವ ತೊಳೆಯುವುದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ಡಾಂಭಿಕರನ್ನು ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರು. ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ತನುವ ನೀರೊಳಗಿದ್ದುವು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು.

ಪುರಂದರದಾಸರು

“ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು; ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು. ಇದನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ” ಎಂಬಂತಹ ಜೀವನ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಿ ಪೌರುಷವಾದವನ್ನು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿಸಿ, ಎಲ್ಲರ ಮನಮನಗಳಲ್ಲಿ ಭಿತ್ತಿ-ಬೆಳೆಸಿದರು. ಪುರಂದರರ ಒಂದೊಂದು ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೂ ಮನುಜ ಕುಲಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ದೀವಿಗೆಗಳಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿಸುವ ಬತ್ತದ ಸೆಲೆಯಾಯಿತು. ಅವರ ಜ್ಞಾನದ ಈ ಭಂಡಾರವೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ತಾಗಿ 'ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ' ಎಂಬಂತಹ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಆಯಿತು.

ಕನಕದಾಸರು (1509 - 1609)

ಬಾಡ ಮತ್ತು ಬಂಕಾಪುರದ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಕನಕರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಯುದ್ಧ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಯುದ್ಧ ರಂಗದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಗಾಯಗೊಂಡ ಕನಕರು ಅಧಿಕಾರದ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬದುಕಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ತಳೆದು, ಲೌಕಿಕ ಸುಖವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಾಸಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕನಕದಾಸರಾದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯೊಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತಿ ಸಂತರಾಗಿ ಕನಕದಾಸರು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಉಚ್ಚ-ನೀಚ ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಡಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗಳಿದ್ದಾರೆ. ನೈಜ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಜನರು ದೈವಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ ಸರಳತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕೆನ್ನುವ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಒಡೆದುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕದಾಸ

ಕನಕದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತಿ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ-‘ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ’, ‘ನಳಚರಿತ್ರೆ’, ‘ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ’ ಮತ್ತು ‘ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ’ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ್ (1819-1889)

ಇಮಾಮ್-ಹಜೂಮಾ- ಇವರ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಇಂದಿನ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಗ್ಗಾವ್ ತಾಲೂಕಿನ ಶಿಶುನಾಳದಲ್ಲಿ ಶರೀಫರು 1819ರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಳೆದರು. ಖಾಜ್ಜಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತಂದೆ ಇಮಾಮ್‌ಸಾಹೇಬ ಮಗುವಿಗೆ 'ಮಹಮ್ಮದ್ ಶರೀಫ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು.

'ಶರೀಫ' ಎಂಬುದು ಪಾರ್ಸಿ ಶಬ್ದ. ಶರೀಫ್ ಎಂದರೆ ಉದಾತ್ತ ಧೈಯಗಳ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ ಶೀಲ ಸ್ವಭಾವ ಹೊಂದಿ ಇತರರಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದರ್ಥ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಶರೀಫ ರೂಪುಗೊಂಡರು.

ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಇಸ್ಲಾಂ, ವೀರಶೈವ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರು. ತ್ರಿಕಾಲ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಗೋವಿಂದಭಟ್ಟರು ಇವರ ಗುರುಗಳು. ಶಿಶುನಾಳದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶರೀಫರು ಸ್ಥಳೀಯ ಚಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ತೆರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣರಾದರು.

ಸಂಘ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಶರೀಫರು ಶಿಶುನಾಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಬಯಲಾಟ, ಮೊಹರಂ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಜನತೆಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಹರಂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಿವಾಯತ್ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ರಿವಾಯತ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹರಿಕಾರರಾದರು.

ಸೂಫಿ ಸಂತರು : ಸೂಫಿ ಸಂತರು ಪರ್ಷಿಯಾದಿಂದ ಬಂದು ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ಪೀರ (ಗುರು) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ಸೂಫ್' ಎಂಬ ಸಾದಾ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂತರುಗಳನ್ನು 'ಸೂಫೀ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಾಹನ್ನು ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಜನರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಬಾಳುವುದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನರ್ತನ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತವು ನಮ್ಮನ್ನು ದೇವರ ಕಡೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಸೂಫಿಗಳು ನಂಬಿದ್ದರು. ಅವರು ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರಲು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಕುತುಬನ್ ಎಂಬಾತನ 'ಮೃಗಾವತಿ' ಹಾಗೂ ಮಲಿಕ್ ಮಹಮದ್ ಜಯಿಸಿ 'ಪದ್ಮಾವತ್' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸೂಫಿ ತತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿವೆ.

ಭಾರತದ ಹಲವಾರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮದ ನಡುವಣ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ಸುಧಾರಕರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು

ಹಿಂದೂ ಆಚರಣೆಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಕರು ನಿವಾರಿಸಿದರು. ಭಾರತದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು ವಿಕಾಸಗೊಂಡವು. ಅವರು ದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಅವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ್

ಕೆಲವು ಸೂಫಿ ಸಂತರುಗಳು :

ಮೊಯ್ದದ್ದಿನ್, ಚಿಷ್ತಿ, ಬಾಬಾ ಫರೀದ್, ನಿಜಾಮುದ್ದಿನ್ ಔಲಿಯಾ, ಮಲಿಕ್ ಮಹಮದ್ ಹಾಗೂ ಖ್ವಾಜಾಬಂದೇ ನವಾಜ್ ಮುಂತಾದವರು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂತರು ತಾವಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಜನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್‌ದಾಸರು 'ಸೂರ್ ಸಾಗರ್'ನ್ನು, ತುಳಸೀದಾಸರು 'ರಾಮಚರಿತ ಮಾನಸ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಂಗಗಳೆಂಬ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜ್ಞಾನದೇವರ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ' ಕಾವ್ಯವು ರಚನೆಯಾದವು.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡಿ.

1. ಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ _____ .
2. ರಮಾನಂದರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು _____ .
3. ಕಬೀರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
4. ಚೈತನ್ಯರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಸಂಗ್ರಹ _____ .
5. 'ರಾಮಧ್ಯಾನ ಚರಿತೆ'ಯ ಕರ್ತೃ _____

II. ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮಿತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

6. ರಾಮ - ಸೀತೆಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದವರಾರು? ಅವರ ಸೇವೆಗಳಾವುವು?
7. ಸಿಖ್ಖರು ಯಾರು ? ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಯಾವುದು?
8. ಅಸ್ಸಾಮಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಶಂಕರ ದೇವರ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಿ.
9. ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
10. ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿಯಿಂದಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳಾವುವು?

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

1. ಭಕ್ತಿ ಸುಧಾರಕರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.
2. ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಸುಧಾರಕರುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು :

1. ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಸುಧಾರಕರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸಿ.
2. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸುಧಾರಕರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸಿ.
3. ಕನಕದಾಸರ, ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ.
4. ಕನಕದಾಸರ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ.

ಯುರೋಪ್ : ಮಧ್ಯಯುಗ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಯುಗ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಮಧ್ಯಯುಗದ ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.
- ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು.
- ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು.
- ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು.
- ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು.

ಮಧ್ಯಯುಗದ ಯುರೋಪ್ :

ಐದನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೈದನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಯುರೋಪಿನ ಮಧ್ಯಯುಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇದು ರೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನದೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭಗೊಂಡು 1453ರ ಕಾನ್‌ಸ್ಟಾಂಟಿನೋಪಲ್ ಪತನದೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನದ ನಂತರ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ತಳಹದಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾದ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಲಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಅಶಕ್ತರ ನಡುವೆ ಇದ್ದಂತಹ ಒಪ್ಪಂದ ಎನ್ನಬಹುದು. ಯಾರು ಭೂಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನೋ ಅವನೇ ಧಣಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಿಡುವಳಿಯಾಗಿ ಪಡೆದಂತಹ ಅಶಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡುವಳಿದಾರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿನ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ಪ್ರಕಾರಗಳ ಪಾದಾರ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಉನ್ನತ ಪ್ರಭು ವರ್ಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಪ್ರಭು ವರ್ಗ-ಹಿಡುವಳಿದಾರರು-ನೋಬಲರ ನಡುವೆ ವಾದ ವಿವಾದಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದವು.

15ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಅನೇಕ ಘಟನಾವಳಿಗಳು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸ್ಪೇನ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಬಲವಾದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳಿಂದ ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸೌಧ ಕುಸಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮನೋಭಾವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭುಗಳ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಇದರ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. 16 ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಯುರೋಪ್ ಹೊಸಯುಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಯುರೋಪಿನ ಆಧುನಿಕ ಯುಗವು ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಟರ್ಕರಿಂದ ಕಾನ್‌ಸ್ಟಾಂಟಿನೋಪಲ್ ವಶ, ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿದ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ, ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು.

ಆಧುನಿಕ ಯುರೋಪ್ : ಪುನರುಜ್ಜೀವನ (The Renaissance)

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಯುರೋಪ್ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಪದದ ಅರ್ಥ ಪುನರ್ಜಾಗೃತಿ. ಇದು ಯುರೋಪ್‌ನ ಮಧ್ಯಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಎಲ್ಲಾ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಪದ ಎನ್ನಬಹುದು. 14 ಮತ್ತು 15ನೇ ಶತಮಾನವು ಪಶ್ಚಿಮ ಯುರೋಪಿನ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಧರ್ಮ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಚಳವಳಿಯು ಮೊದಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ. ಆನಂತರ ಅದು ಯುರೋಪಿನ ಇತರೆ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹರಡಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಟಲಿಯನ್ನು “ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ತವರು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು

1453ರಲ್ಲಿ ಕಾನ್ಸ್ಟಾಂಟಿನೋಪಲ್‌ನ ಪತನ, ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಅವನತಿ, ಜರ್ಮನಿಯ ಗುಟೆನ್‌ಬರ್ಗ್‌ನ ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರದ ಸಂಶೋಧನೆ, ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳು ಮುಖ್ಯಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಯುರೋಪಿನ ರಾಜಕುಮಾರರು, ಶ್ರೀಮಂತರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪಾದ್ರಿಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು, ಕಲಾವಿದರನ್ನು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದುದು ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳು ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

- 1) ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮಧ್ಯಯುಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಜಗತ್ತು ಮತ್ತು ಮಾನವನನ್ನು ಕುರಿತು ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು “ಮನುಷ್ಯವಾದ” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯವಾದಿಗಳು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತಳೆದರು. ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದವು.
- 2) ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದ ಬರಹಗಾರರು ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಇಟಾಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾಯಿತು.
- 3) ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಕೃಷಿಕ ಜೀವನವು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲೂ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾದವು.
- 4) ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಜನರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಳೆದ ಆಸಕ್ತಿ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸುವುದೋ ಅದನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಇದನ್ನು “ಶ್ರೇಷ್ಠಾನುಕರಣ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
- 5) ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ರೋಮ್‌ನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇಟಲಿಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಯುರೋಪ್ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇಟಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಿಗ್ಗಜರ ತವರೂರಾಗಿತ್ತು. ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಜರ್ಮನಿ ಮತ್ತು ಸ್ಪೇನ್ ದೇಶಗಳೂ ಕೂಡ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸುಧೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿದವು. ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತಿರುಳು ಧರ್ಮವಾಗಿರದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಾನವನ ದೇಹ, ಅಂಗಸೌಷ್ಟವ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದರು. ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಬದಲು ಯುರೋಪಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದವು.

ಪೆಟ್ರಾರ್ಕ್ : (1304 - 1374)

ಪೆಟ್ರಾರ್ಕ್‌ನನ್ನು “ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಜನಕ” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವನು ಸುಮಾರು 200 ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಮತ್ತು ಗ್ರೀಕ್ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು. “ಆಫ್ರಿಕಾ” ಇವನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯ. ಇದು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅನೇಕ ಗೀತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾನೆಟ್‌ಗಳ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಮಾನವನ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ಆಪ್ತ ಹಾಗೂ ಗಾಢ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೆಟ್ರಾರ್ಕ್‌ನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಪೆಟ್ರಾರ್ಕ್

ಬೊಕಾಷಿಯೋ ಇಟಾಲಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ನೂರು ಕಥೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ “ಡೆಕಾಮೆರಾನ್”, ಡಾಂಟೆ ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿ “ಡಿವೈನ್ ಕಾಮಿಡಿ”, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಛಾಸರ್ ಬರೆದ “ಕ್ಯಾಂಟರ್‌ಬರಿ ಟೇಲ್ಸ್”, ಸ್ವೀನಿನ್ ಸರ್ವಾಂಟಿಸ್ ಬರೆದ “ಡಾನ್ ಕೀ ಹೌಟಿ”, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನ ಥಾಮಸ್ ಮೋರ್ ರಚಿಸಿದ “ಯುಟೋಪಿಯಾ” ಇವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿಗಳು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿ ಮತ್ತು ನಾಟಕಕಾರ. ಅವನು ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದುಃಖಾಂತ-ಸುಖಾಂತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಸೈಂಟ್ ಪಾಲ್ ಶಾಲೆಯು ಈ ನೂತನ ಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದಿತು.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಲೆ (ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ)

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು. ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ದೇವಪುತ್ರ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತ ಮತ್ತು ಅವನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮಾನವ ಸಹಜ ಭಾವನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಶಿಲ್ಪ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರು ಮೂಡಿಸಿದರು.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದ ಚಿತ್ರ

16ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಲಾಕಾರರಿದ್ದರು. ಮೈಖೆಲ್ ಆಂಜೆಲೋ, ರಾಫೆಲ್, ಲಿಯೋನಾರ್ಡ್-ಡೆ-ವಿಂಚಿ ಮತ್ತು ಟಿಟಿಯಾನ್ ಪ್ರಮುಖ ಕಲಾಕಾರರಾಗಿದ್ದವರು. ಮೈಖೆಲ್ ಆಂಜೆಲೋವಿನ “ಆಡಂ” ಮತ್ತು “ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನ”, ಲಿಯೋನಾರ್ಡ್-ಡೆ-ವಿಂಚಿಯ “ಲಾಸ್ಟ್ ಸಪ್ಪರ್” ಮತ್ತು “ಮೊನಾಲಿಸಾ”, ರಾಫೇಲ್‌ನ “ಸಿಸ್ಟೈನ್ ಮಡೋನ್ನ್” ಮತ್ತು ಟಿಟಿಯಾನ್‌ನ “ಅಸಂಪನ್ ಆಫ್ ದಿ ವರ್ಜಿನ್” ಮುಖ್ಯವಾದ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ : (ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದ ಜನನ)

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವು ಜನ್ಮ ತಾಳಿತು. ವಿಜ್ಞಾನವು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಮಾನವನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವ ವಿಷಯವು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆದಂತೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬೇಕನ್ ಪ್ರಾಚೀನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ

ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಪರಿಣತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು. ಡೆಕಾರ್ಟೆಯು ಸಂದೇಹ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿ ಯಾವುದನ್ನೇ ಆದರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದನು. ಪೋಲೆಂಡಿನ ಕೊಪರ್ನಿಕಸ್‌ನು ಗ್ರೀಸ್‌ನ ಟಾಲೆಮಿಯ ಭೂಕೇಂದ್ರದ ವಾದವು ಸುಳ್ಳೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಗ್ರಹಗಳ ಸೌರ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು.

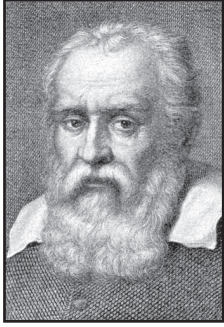
ಕೆಪ್ಲರ್

ಕೆಪ್ಲರ್‌ನು ಒಬ್ಬ ಜರ್ಮನಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಿ. ಗ್ರಹಗಳು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ದೀರ್ಘವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಕೆಪ್ಲರ್

ಗೆಲಿಲಿಯೋ

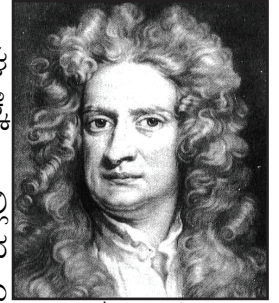

ಗೆಲಿಲಿಯೋ

ಗೆಲಿಲಿಯೋ ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಕೊಪರ್ನಿಕಸ್‌ನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದನು. ಚರ್ಚೆಗೆ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ನ್ಯೂಟನ್

ನ್ಯೂಟನ್‌ನು ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಆಕಾಶಕಾಯಗಳ ಚಲನೆಗಳು ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ನ್ಯೂಟನ್

ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ, ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಶರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ಆಂಡ್ರ್ಯೂ ವಸಾಲಿಯಸ್ ಶರೀರದ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಂಸ ಖಂಡಗಳು, ಮಿದುಳು, ಜೀರ್ಣಾಂಗ ಮತ್ತು ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಶರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನು.

ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಪರಿಣಾಮಗಳು

ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತ ಲೌಕಿಕ ಮಾರ್ಗ ಬೆಳೆಯಿತು. ವಿಶ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಚಲನವಲನಗಳ ಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆದು, ಸಾಗರ ಮಾರ್ಗಗಳ ಶೋಧನೆ, ಭೂ-ಅನ್ವೇಷಣೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶೋಧನೆಗಳು ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಲಾಯಿತು. ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರೆಯಿತು. ಹೊಸದೃಷ್ಟಿ ಮೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು.

ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳು

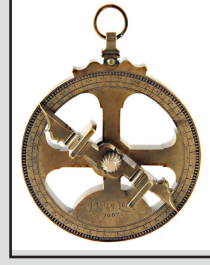
16ನೇ ಶತಮಾನವನ್ನು “ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳ ಯುಗ” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಜ್ಞಾನವು ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಪ್ರಪಂಚದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗ

ಕಂಡುಹಿಡಿದರು. ಹೊಸ ಖಂಡಗಳಾದ ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕ, ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೆರಿಕ ಹಾಗೂ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದವು.

ದಿಕ್ಸೂಚಿ

ನಾವಿಕರುಗಳು ತಲುಪಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶದ ದಿಕ್ಸೂಚಿ ತಿಳಿಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಧನ.

ಅಸ್ಟ್ರೋಲೋಬ್

ಸೂರ್ಯ, ಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ ಭೂಮಟ್ಟದಿಂದ ಇರುವ ದೂರ ಹಾಗೂ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಸಾಧನ.

ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು

- 1) 1453ರಲ್ಲಿ ಟರ್ಕರು ಕಾನ್‌ಸ್ಟಾಂಟಿನೋಪಲ್ ನಗರವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ವ್ಯಾಪಾರದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ, ಭಾರತದಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವು ಟರ್ಕರ ಪಾಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿತು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

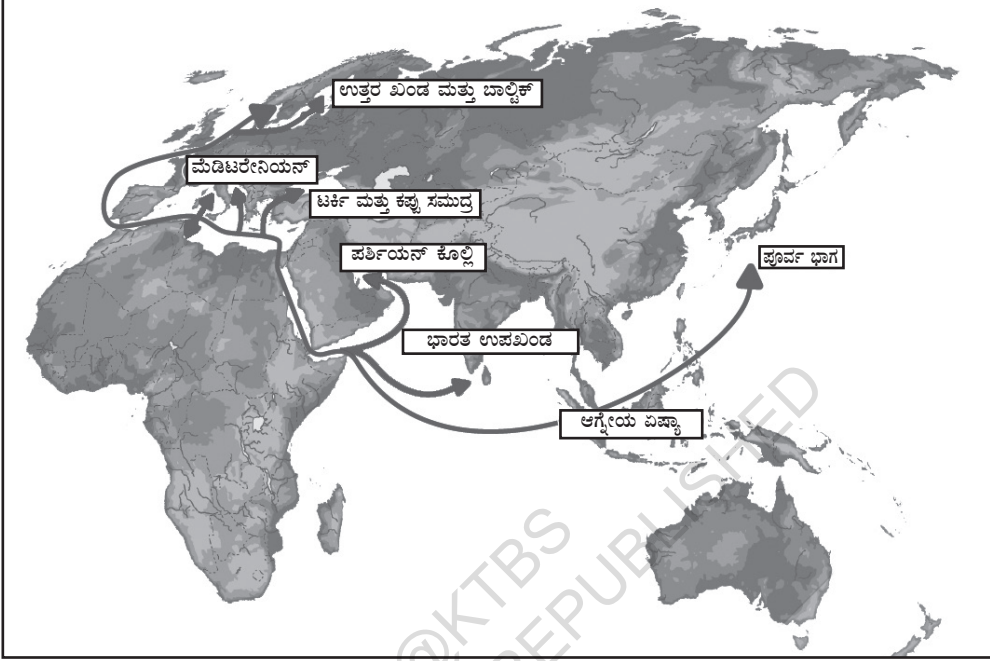
ಅಮೆರಿಗೋ ವೆಸ್ಪುಸಿ ಎಂಬುವನು ಅಮೆಜಾನ್ ನದಿ ಮುಖ ಶೋಧಿಸಿ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಖಂಡವೆಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅಮೆರಿಕ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

- 2) ಸ್ಪೇನ್ ಮತ್ತು ಪೋರ್ಚುಗಲ್ ದೇಶಗಳು ಸಾಗರ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಾದ ಅರಬ್ಬರ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಇಚ್ಛೆ ಹೊಂದಿದ್ದವು.
- 3) ಹೊಸದೇಶಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹರಡಬಹುದೆಂಬ ಆಶಯವೂ ಇತ್ತು.
- 4) ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳ ಕಡೆ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದು ಯುರೋಪಿಯನ್ನರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿತು.
- 5) ನಾವಿಕರ ದಿಕ್ಸೂಚಿ, ಅಸ್ಟ್ರೋಲೋಬ್ ಉಪಕರಣಗಳು, ನಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಪಟಗಳು ನಾವಿಕರಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾದವು.
- 6) ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಲಾಭ ಗಳಿಸಲು ಚೀನಾ ಫಲವತ್ತಾದುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು.

ಭೂಶೋಧನೆಗಳು

ಮಧ್ಯಯುಗದ ನಂತರ ಭೂ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮುಖ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪೋರ್ಚುಗಲ್ ಮತ್ತು ಸ್ಪೇನ್. ನಾವಿಕ ಹೆನ್ರಿಯು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ನಾವಿಕರು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಓಡಾಡಿ, ಆಫ್ರಿಕಾ ಖಂಡದ ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ದಕ್ಷಿಣದವರೆಗೆ ಶೋಧಿಸಿದ್ದರು. ಭಾರ್ಥಲೋಮ್ಯೂ ಡಯಾಸ್ ಎಂಬ ನಾವಿಕನು ಆಫ್ರಿಕಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗವನ್ನು ತಲುಪಿ ಅದನ್ನು ಗುಡ್‌ಹೋಪ್ ಭೂಶಿರ ಎಂದು

ಕರೆದನು. 1498ರಲ್ಲಿ ವಾಸ್ಕೋ-ಡ-ಗಾಮನು ಆಫ್ರಿಕಾದ ಗುಡ್‌ಹೋಪ್ ಭೂಶಿರವನ್ನು ಸುತ್ತುಹಾಕಿ ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಭಾರತದ ಕಲ್ಲಿಕೋಟೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಸಾಗರಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ತಲುಪುವ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಕನಸು ನನಸಾಯಿತು.

ಪ್ರಪಂಚ ನಕ್ಷೆ (ಹೊಸ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗ)

ಜಿನೋವಾ ನಗರದ ನಾವಿಕ ಕ್ರಿಸ್ಟೋಫರ್ ಕೊಲಂಬಸ್ ಸ್ಪೇನ್‌ನ ದೊರೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ 1492 ರಲ್ಲಿ ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ವೆಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಸ್‌ನ (ಕೆರಿಬಿಯನ್) ಬಹಾಮ ದ್ವೀಪವನ್ನು ತಲುಪಿದನು.

ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಕಬ್ರಾಲ್ 1500 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರೆಜಿಲ್ ತಲುಪಿದರೆ, ಬಲ್ಬೋವ, ಪನಾಮ ಜಲಸಂಧಿ ಬಳಿ ಬೆಟ್ಟವೊಂದನ್ನು ಏರಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲ ಸಾಗರವನ್ನು ಕಂಡನು. ಇದೇ ಪೆಸಿಫಿಕ್ ಸಾಗರ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ನಾವಿಕ ಫರ್ಡಿನಾಂಡ್ ಮೆಗೆಲನ್ ಸುಮಾರು ಐದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿ, 1520 ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕವನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರದ ಮೂಲಕ ಫಿಲಿಪೈನ್ಸ್‌ನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಒಂದು ಹಡಗು ಇಂದಿನ ಇಂಡೋನೇಷ್ಯಾ ದ್ವೀಪಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ, ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ಕೇಪ್ ಆಫ್ ಗುಡ್‌ಹೋಪ್ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸ್ಪೇನ್‌ಗೆ ತಲುಪಿತು.

ಭೂಶೋಧನೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು

- 1) ನವಶೋಧಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಸಾಹತು ಮತ್ತು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟಲು ಐರೋಪ್ಯ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಮೆರಿಕ, ಆಫ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ಏಷ್ಯಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಗೆದ್ದ ದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

- 2) ವಸಾಹತುಗಳ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಯುರೋಪಿನ ಕಂಪನಿಗಳು ಐಶ್ವರ್ಯಭರಿತವಾದವು.
- 3) ಐರೋಪ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೆಳೆದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು.
- 4) ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹೋಗಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರ ಕೈಗೊಂಡರು.
- 5) ವಸಾಹತುಶಾಹಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ದೇಶೀಯರು ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀಯರ ನಡುವೆ ವೈಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.
- 6) ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಆಫ್ರಿಕಾದ ಗುಲಾಮರನ್ನು ಬಳಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಗುಲಾಮರ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಮತ ಸುಧಾರಣೆ :

16 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ನಡೆಸಿದ ಚಳವಳಿಯೇ ಮತಸುಧಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರ್ ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಮತ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು :

1. ಕ್ರೈಸ್ತ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಪೋಪರ ಭೋಗ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಆಸಕ್ತಿ.
2. ಪಾಪಕ್ಷಮೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿನಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ.
3. ಅರಮನೆ ಹಾಗೂ ಚರ್ಚ್ ನಡುವಿನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಿಕ್ಕಾಟ.
4. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಉದಯ.
5. ಮೂಲ ಹಿಬ್ರೂ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಬೈಬಲ್‌ನ್ನು ಇತರೆ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದುದನ್ನು ಚರ್ಚ್ ವಿರೋಧಿಸಿತು.
6. ಹೊಸ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಉದಯ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಕ್ಕಿಂತ ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನ ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ.

ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರ್ : (1483 – 1546)

ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಚಳವಳಿಯು 'ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಧಾರಣೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರನು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚಿನವರ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. 1517 ರಲ್ಲಿ ಅವನು ಕ್ಷಮಾಪಣ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾರುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ತನ್ನ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದನು. ಜನತೆಯು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಪೋಪರಿಗೆ ದೇವರಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತ ಮತ್ತು ಪಾದ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಇಂತಹ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುವುದು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚಿನವರ

ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರ್

ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಗೆಯ ಪಾಪಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹಣ ಕೊಡುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಈ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ಷಮಾಪಣ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆನವರಿಂದ ಅದರ ಮಾರಾಟವನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದನು. ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ 'ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್'ರೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಜರ್ಮನಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಜನರು ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ರಾದರು.

ಮತ ಸುಧಾರಣೆಯು ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣವು ಕಲುಷಿತವಾಯಿತು. ಯುರೋಪಿನ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರು ತಮ್ಮ ಭಿನ್ನ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪಾಣ ತೆತ್ತರು. ಇಲ್ಲವೇ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹಾಕಲಾಯಿತು ಅಥವಾ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್‌ರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ದೊರೆತ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ರು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್‌ರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಯುದ್ಧವೂ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ರ ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟಗಳ ಫಲವೇ ಆಗಿದೆ.

ಮತ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳು :

- 1) ಮತ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮದ ಅಖಂಡತೆಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿತ್ತು. ಅದು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚ್, ಅಥೋಡಕ್ಸ್ ಚರ್ಚ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಚರ್ಚ್ ಎಂದು ಮೂರು ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಒಡೆಯಿತು.
- 2) ಯುರೋಪಿನ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳ ರಾಜರು ಚರ್ಚೆನ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದರು.
- 3) ಮತಸುಧಾರಣೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಿತು.
- 4) ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಚರ್ಚೆನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು.
- 5) ಯುರೋಪಿನ ರಾಜರುಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರು.
- 6) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬಂದು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಫುಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.
- 7) ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚೆನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು.

ಪ್ರತಿ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿ

ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಪಂಥ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಪಡೆದು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಹರಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್‌ರು ತಮ್ಮ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಧಾರಣೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ರ ವಾದವು ಜನರ ಗಮನವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೆಳೆಯಿತು. ಈ ಘಟನೆಯು ರೋಮನ್ ಚರ್ಚೆನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೂ, ಉಳಿಯುವಿಕೆಗೂ ದೊಡ್ಡ ಆಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಚರ್ಚೆಗಳ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಪ್ರತಿಸುಧಾರಣೆ ಎಂಬ ಚಳವಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿತು. ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತಡೆದು ರೋಮನ್

ಚರ್ಚೆಗಳಿಗಾಗಿದ್ದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕವಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಾ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೂ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಅಧಿಕಾರದ ದುರುಪಯೋಗವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಚರ್ಚೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರತಿ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕ ಒಬ್ಬ ಸ್ವಾನಿಷ್ಠ ಶ್ರೀಮಂತ, ಇಗ್ನೇಷಿಯಸ್ ಲಯೋಲ. ಇವನು 1540 ರಲ್ಲಿ ಜೇಸಸ್ ಸೊಸೈಟಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದನು. ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ಗುರಿ ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಅದರ ವೈಭವವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಘದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಸಮಾಜದ ಸೇವೆಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಸುವುದೇ ಇವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಚರ್ಚೆ ನಿಯಮ ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವವರನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದ 'ಇಂಕ್ವಿಜಿಷನ್' ಎಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಣಾ ಪದ್ಧತಿ 1542 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕರು ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಮತ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿತು.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ

18ನೇ ಶತಮಾನದ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರಾಧಾರಿತ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧವಾದ ಹೆಚ್ಚಳ ಉಂಟಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

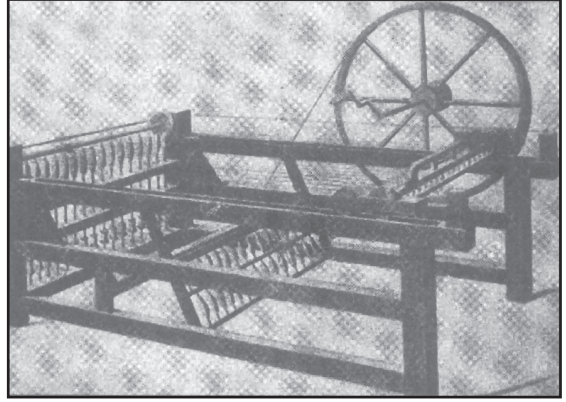
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು

1. ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಯಂತ್ರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.
2. ವಸಾಹತುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟು ಹೆಚ್ಚಿ ಸಿದ್ಧ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.
3. ವಸಾಹತುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳ ಪೂರೈಕೆಯಾಯಿತು.
4. ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದ ಉದಯ.
5. ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ.
6. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆ.

1760ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಉಣ್ಣೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ವ್ಯಾಪಾರ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆದರೆ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತಹ ಉತ್ಪಾದನೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ತ್ವರಿತಗೊಳಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ಶ್ರೀಮಂತರು ಈ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಲಿಗೆ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅವರು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆ

ಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಮುಂದೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಪದ್ಧತಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮಾಲೀಕರು ಇಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಅಧಿಕಲಾಭ ಗಳಿಸಿದರೂ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಬಡವರಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದರು.

1760 ರಿಂದ 1830ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ತಯಾರಿಕಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಸ್ಪಿನ್ನಿಂಗ್‌ಜೆನ್ನಿ ಎಂಬ ಯಂತ್ರ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

1764ರಲ್ಲಿ ಜೇಮ್ಸ್ ಹಾರ್ಗ್ರೀವ್ಸ್ ಎಂಬುವನು ಸ್ಪಿನ್ನಿಂಗ್ ಜೆನ್ನಿ ಎಂಬ ನೂಲುವ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ರಿಚರ್ಡ್ ಆರ್ಕ್‌ರೈಟ್ ಎಂಬುವನು ಸ್ಪಿನ್ನಿಂಗ್ ಜೆನ್ನಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿದನು ಹಾಗೂ 1769 ರಲ್ಲಿ ಅವನು ನೀರಿನ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು.

1779ರಲ್ಲಿ ಸ್ಯಾಮ್ಯುಯಲ್ ಕ್ಯಾಂಪ್ಬೆನ್ ಎಂಬುವನು 'ಮ್ಯೂಲ್' ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಜಾನ್‌ಕೇ ಎಂಬುವನು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುವ ಲಾಳವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು. 1785ರಲ್ಲಿ ಎಡ್ಮಂಡ್ ಕಾರ್ಟ್‌ರೈಟ್ ಎಂಬುವನು ಪವರ್‌ಲೂಮ್ ಎಂಬ ನೇಯ್ಗೆ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

1793 ರಲ್ಲಿ ಎಲಿವಿಟ್ಟಿ ಎಂಬುವನು ಕಾಟನ್‌ಜೆನ್ ಎಂಬ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ನೂಲುವ, ನೇಯುವ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಯಿಂದ ಬೀಜವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಲ್ಲದೇ ತೀವ್ರಗತಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು.

ಆವಿಯ ಯಂತ್ರದ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಯಿತು. 1705 ರಲ್ಲಿ ಥಾಮಸ್ ಮ್ಯಾಕೋಮ್‌ಸನ್ ಒಂದು ಆವಿಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. 1774 ರಲ್ಲಿ ಜೇಮ್ಸ್‌ವ್ಯಾಟ್ ಎಂಬುವನು ಈ ಆವಿಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿದನು. 1801 ರಲ್ಲಿ ರಿಚರ್ಡ್ ಟ್ರೆವೆಥಿಕ್ ಎಂಬುವನು ವ್ಯಾಟ್‌ನ ಹಬೆ ಯಂತ್ರವನ್ನು ರೈಲು ಬಂಡಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿ ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಆನಂತರ ಹಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುವ ಒಂದು ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಆವಿ ಎಂಜಿನ್‌ನನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಜಾರ್ಜ್ ಸ್ಟೀವನ್‌ಸನ್‌ನು 1815 ರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಗಣೆಯ ರೈಲು ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸ್ವಾಟ್‌ಟನ್ ಮತ್ತು ಡಾರ್ಲಿಂಗ್‌ಟನ್ ಪಟ್ಟಣಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಒಂದು ರೈಲನ್ನು ಮತ್ತು ಲಿವರ್‌ಪೂಲ್ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್‌ಗಳ ನಡುವೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆಗಾಗಿಯೇ ರೈಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು.

1801 ರಲ್ಲಿ ವಿಲಿಯಂ ಸಿಮಿಂಗ್ಟನ್ ಎಂಬ ಅಮೆರಿಕನ್ನನು ವಾಟ್ಸನ್ ಒಂದು ಎಂಜಿನ್‌ನನ್ನು ಒಂದು ದೋಣಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿ ಅದು ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ರಾಬರ್ಟ್‌ಪುಲ್ಟನ್ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅಮೆರಿಕದವನು ಮತ್ತೊಂದು ಆವಿಯ ಹಡಗನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು : ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾಗಿ ಯಂತ್ರಗಳ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು. ಹೊಸ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿ ಜೀವನಾವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳು ಅಗ್ಗದ ಬೆಲೆಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಾದವು. ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲಾಗದೆ ನಾಶವಾದವು. ಶ್ರೀಮಂತರು ಶ್ರೀಮಂತರಾದರು ಹಾಗೂ ಬಡವರು ಬಡವರಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದರು. ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಜನರು ವಲಸೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವರ್ಗವು ಉದಯವಾಗಿ ಮಾಲೀಕರು ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಾರರ ನಡುವೆ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹದಗೆಟ್ಟು ವರ್ಗಸಂಘರ್ಷ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಚರ್ಚಿಸಿ :

“ಅಂದಿನ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಇಂದಿನ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕ” ಈ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ.

1. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಎಂದರೆ _____ .
2. ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಜನಕ ಎಂದು _____ ನನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.
3. ಮಾರ್ಟಿನ್ ಲೂಥರ್‌ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು _____ .
4. ಪ್ರತಿ ಸುಧಾರಣಾ ಚಳವಳಿಯ ನಾಯಕ _____ .
5. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು _____ .ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

6. ಮತ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳಾವುವು?
7. ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
8. ಲಿಯೋನಾರ್ಡೋ - ಡೆ- ವಿಂಚಿಯ ಮುಖ್ಯ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳಾವುವು?
9. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.
10. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

1. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.
2. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಯಂತ್ರಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು :

1. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದ ಕಲಾಕಾರರು - ಅವರುಗಳ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸಿ.
2. ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.
3. ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಈಗಿನ ವಿವಿಧ ಕಲಾಕಾರರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.
4. ಯುರೋಪ್‌ನ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾರತದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ.

ಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಉದಯ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಉದಯ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ.
- ಅಮೆರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳು.
- ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು.
- ಇಟಲಿ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣ.

ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಆರಂಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಉದಯ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 15, 16 ಮತ್ತು 17ನೇಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆಗೆ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ಆಧಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವು ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಗರ ರಾಜ್ಯಗಳವರೆಗೆ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ಒಂದೇ ಬಗೆಯವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಷ್ಟ್ರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಅವನತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ ಜಮೀನುದಾರರ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕುಂದಿತು. ಇದರಿಂದ ಯುರೋಪಿನ ಅನೇಕ ರಾಜರು ಉಂಟಾಗಿ ಜಮೀನುದಾರರ ಮೇಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅನೇಕ ರಾಜರುಗಳು ದೈವದತ್ತಾಧಿಕಾರ (Divine Right)ದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗವು ತನ್ನ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿತು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಉದಯ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿತ್ತು. ಅತಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆ ಅಥವಾ ದೇಶಪ್ರೇಮ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು. ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ಕಾಲದ ಅನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿದವು. ಅವು ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಒಬ್ಬ ದೊರೆಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು.

ರಾಷ್ಟ್ರ-ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಘರ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೈಪೋಟಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಮೆರಿಕ ಮತ್ತು ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಗಳ ಹತೋಟಿಗಾಗಿ ಘರ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಅಮೆರಿಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ

ಅಮೆರಿಕ ಖಂಡವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ನಂತರ ಯುರೋಪಿನ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳು ಅಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಸ್ಪೇನ್, ಹಾಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕದ ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ತೀರದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಹದಿಮೂರು ವಸಾಹತುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಇವುಗಳನ್ನು “ಹೊಸ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಸಾಹತುಗಳು” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ದೇಶಗಳು ಮುಖ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯು ಅಮೆರಿಕದ ವಸಾಹತುಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆ ಎಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಕಾರಣಗಳು : ವಸಾಹತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತೃದೇಶದ ಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೇಮ, ಸಪ್ತವಾರ್ಷಿಕ ಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ನೌಕಾ ಕಾಯಿದೆಗಳು, ಥಾಮಸ್ ಪೈನ್, ಜಾನ್ ಆಡಮ್ಸ್, ಸ್ಯಾಮುಯಲ್ ಆಡಮ್ಸ್, ಜಾನ್ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಕೋಕ್ ಮತ್ತು ಬೆಂಜಮಿನ್ ಫ್ರಾಂಕ್ಲಿನ್ ಮುಂತಾದ ಬರಹಗಾರರ ಪ್ರಭಾವ, ಕ್ವಿಬೆಕ್ ಕಾಯಿದೆ, ಟೌನ್‌ಶೆಂಡ್ ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಸ್ಟನ್ ಚಹಾಕೂಟ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕದ

13 ಇಂಗ್ಲಿಷ್

ವಸಾಹತುಗಳು

- 1) ನ್ಯೂ ಹ್ಯಾಂಪ್‌ಷೈರ್
- 2) ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್
- 3) ಪೆನ್ಸಿಲ್ವೇನಿಯಾ
- 4) ಮಸ್ಸಾಚುಸೆಟ್ಸ್
- 5) ರೋಡ್ಸ್ ಐಲ್ಯಾಂಡ್
- 6) ಕನೆಕ್ಟಿಕಟ್
- 7) ನ್ಯೂಜೆರ್ಸಿ
- 8) ದಿಲಾವೇರ್
- 9) ಮೇರಿಲ್ಯಾಂಡ್
- 10) ವರ್ಜೀನಿಯ
- 11) ಉತ್ತರ ಕೆರೋಲಿನ
- 12) ದಕ್ಷಿಣ ಕೆರೋಲಿನ
- 13) ಜಾರ್ಜಿಯ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಸಪ್ತ ವಾರ್ಷಿಕ ಯುದ್ಧವು (1756 – 63) ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ನಡುವೆ ನಡೆಯಿತು. ನೌಕಾ ಕಾಯಿದೆಯು 1760ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ವಸಾಹತುಗಳು ಸಮುದ್ರ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. 1764ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಮೊಲಾಸಿಸ್ (ಕಾಕಂಬಿ) ಕಾಯಿದೆಯು ಅಮೆರಿಕದ ಮಧ್ಯ ತಯಾರಿಕರಿಗೆ ಕಾಕಂಬಿ ಸಾಗಿಸಲು ಅನುಕೂಲವೊದಗಿಸಿತು. 1774ರ ಕ್ವಿಬೆಕ್ ಕಾಯಿದೆಯು ವಸಾಹತುಗಳ ಅಸಹನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. 1765ರಲ್ಲಿ ಸ್ಟ್ಯಾಂಪ್ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು, 1767ರಲ್ಲಿ ಚಹಾ, ಕಾಗದ, ಗಾಜು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಬೋಸ್ಟನ್ ಚಹಾಕೂಟ (1773) : ವಿರೋಧವಿದ್ದರೂ ಬ್ರಿಟನ್ ಚಹಾ ಪುಡಿ ತುಂಬಿದ ಹಡಗೊಂದನ್ನು ಬೋಸ್ಟನ್ ಬಂದರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿತು. ಇದು ವಸಾಹತುಗಾರರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತು. 50 ಜನರ ಗುಂಪೊಂದು ರೆಡ್ ಇಂಡಿಯನ್‌ರ ವೇಷ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಚಹಾ ತುಂಬಿದ ಹಡಗನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ 340 ಚಹಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಎಸೆದರು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಘೋಷಣೆ : ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು 1774ರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕದ ಹದಿಮೂರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಸಾಹತುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಫಿಲೆಡೆಲ್ಫಿಯಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುವ ತಾಯ್ನಾಡಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ರಾಜ ಅವರ ಕ್ರಮವನ್ನು ದಂಗೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದನು ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಗಾರರ

ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಸೈನ್ಯ-ತುಕಡಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ವಸಾಹತುಗಾರರಿಗೆ ಈಗ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬ್ರಿಟೀಷರನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 1775ರ, ಏಪ್ರಿಲ್ 19ರಂದು “ಲೆಕ್ಸಿಂಗ್ಟನ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಗಾರರ ಒಂದು ಸೈನ್ಯದ ತುಕಡಿಯು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ, ಅಮೆರಿಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಫಿಲಿಡೆಲ್ಫಿಯಾ ಸಭೆಯು ಆಗ ಜಾರ್ಜ್ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್‌ನನ್ನು ವಸಾಹತುಗಾರರ ಸೈನ್ಯದ ದಂಡನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿತು.

ಜಾರ್ಜ್‌ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್ : ಜಾರ್ಜ್ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್ ವರ್ಜೀನಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ತೋಟಗಾರ. ಇವನು ಫ್ರೆಂಚರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಸಪ್ತ ವಾರ್ಷಿಕ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿ, ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೀರ್ತಿ ಗಳಿಸಿದ್ದ. ಅವನು ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಸಾಹತು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸ್ಥೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ. ಅವರುಗಳು ಬ್ರಿಟೀಷರೊಡನೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೋರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. 1776ರ, ಜುಲೈ 4ರಂದು ಫಿಲಿಡೆಲ್ಫಿಯಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ‘ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಘೋಷಣೆ’ಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಹದಿಮೂರು ವಸಾಹತುಗಳೂ ತಾಯ್ನಾಡಿನಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು.

ಜಾರ್ಜ್ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್

ಯುದ್ಧ : ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಗಳ ನಡುವಿನ ಯುದ್ಧ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಾಗಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನಡೆಯಾಯಿತು. ಜಾರ್ಜ್‌ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ‘ಸಾರಟೋಗ’ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೇನೆಯು ಸೋತಿತು. ಫ್ರೆಂಚರ ಸೇನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಜಾರ್ಜ್ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್‌ನು ಯಾರ್ಕ್‌ಟೌನ್ ಕದನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೇನಾನಿ ಕಾರ್ನವಾಲೀಸನು ತನ್ನ ಪಡೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಶರಣಾದನು. 1783ರ ಪ್ಯಾರಿಸ್ ಒಪ್ಪಂದದಂತೆ ಹದಿಮೂರು ವಸಾಹತುಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟನ್ ಸ್ವತಂತ್ರವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ಜುಲೈ 4 ರಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಮೆರಿಕನ್ನರಿಗೆ ಅದು ಮಹತ್ವದ ದಿನವಾಯಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಜುಲೈ 4ನ್ನು ಅಮೆರಿಕನ್ನರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿನವನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

1787ರಲ್ಲಿ ಫಿಲಿಡೆಲ್ಫಿಯಾದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದ ಎಲ್ಲಾ ವಸಾಹತುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿ, ಜಾರ್ಜ್ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್‌ನನ್ನು ಅಮೆರಿಕ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿದರು. ಅವರುಗಳು ಒಂದು ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅದೇ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಥಮ ಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನವಾಯಿತು.

ಅಮೆರಿಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಪರಿಣಾಮಗಳು : ಇದು ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿತು. ವಸಾಹತುಗಾರರ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿ ಹೋರಾಡಿದ ಅನೇಕ ಫ್ರೆಂಚರು ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯ ನಾಯಕರಾದರು. ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಸ್ಪೇನ್ ಮತ್ತು ಪೋರ್ಚುಗಲ್‌ನ ವಸಾಹತುಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯ್ನಾಡಿನ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆ ಎದ್ದು ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯರಾಗಲು ಉತ್ತೇಜನ ಪಡೆದವು. ಅಮೆರಿಕಾ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನ ಎಂಬ ಹೊಸ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉದಯವಾಯಿತು.

ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿ

ತಮ್ಮ ದೊರೆಗಳ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದೇ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಜಗತ್ತಿನ ಇತರ ದೇಶಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಚಳವಳಿಗಳ ಮೇಲೂ ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿತು. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಂಶಗಳು ಕಾರಣವಾದವು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳು : ಫ್ರೆಂಚ್ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗದಲ್ಲೂ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ದುಸ್ಸಹನೀಯ ಮತ್ತು ಅಮಾನವೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಸಮಾನತೆಯ ನೋವು ಜನತೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರೋಷವಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಎಡೆಯಾಯಿತು. ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಮುನ್ನ ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಿದ್ದವು. ಮೊದಲ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಾದ್ರಿಗಳು, ಎರಡನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರು ಮತ್ತು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಮೂರನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದರು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ.

ಇತಿಹಾಸಕಾರನೊಬ್ಬನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಘಟಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಯುರೋಪಿನ ಇತಿಹಾಸವು, ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರ, ಒಂದು ಘಟನೆ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಯಿತು. ಆ ರಾಷ್ಟ್ರವೇ ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಘಟನೆಯೇ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ನೆಪೋಲಿಯನ್.

ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊದಲ ಎರಡು ವರ್ಗದವರು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ ಪಡೆದಿದ್ದು ಐಷಾರಾಮಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೂರನೇ ವರ್ಗದವರು ಸೌಲಭ್ಯ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು, ಕೃಷಿಕರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರರು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಅವರ ಆದಾಯ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ತೆರಿಗೆಗಳು ವಿಪರೀತ. ಅವರ ಜೀವನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವಿರಲಿಲ್ಲ, ರಾಜಕೀಯ ಹಕ್ಕುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅವರು ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಮತೀಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಧವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದ ಜನರು. ಅವರು ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಸೂಕ್ತ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳು : ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳು ಆಗಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಭೂಮಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇತ್ತು. ರೈತರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾಗಿದ್ದವರು. ಬರಗಾಲಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಂಗೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ವೃತ್ತಿಸಂಘಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆಂತರಿಕ ಅಡ್ಡಿಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅತಿಯಾದ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಲೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕುಂಠಿತಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದು.

ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳು : ಫ್ರಾನ್ಸನ್ನು ಬೌರ್ಬನ್ ಮನೆತನದವರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂತತಿಯ 16ನೇ ಲಾಯಿ ಸುಖಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ಸರ್ಕಾರಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಮೇರಿ ಅಂಟಾಯನೇಟ್ ಎಂಬ ರಾಣಿ ಇದ್ದಳು. ಅವಳು ಆಸ್ತ್ರಿಯಾ ದೇಶದ ರಾಜಕುಮಾರಿ. ಅವಳು ದೇಶದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಿದೇಶೀಯಳು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಜನರು ಅವಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

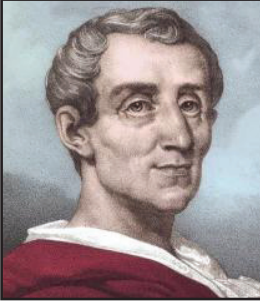
ರಾಜನು ಅವಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮೇಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅವನ ಕೈಮೀರಿ ಹೋಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ಫ್ರೆಂಚ್ ಚಿಂತಕರ ಪ್ರಭಾವ : ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಾದ ಮಾಂಟೆಸ್ಕೋ, ರೂಸೋ ಮತ್ತು ವಾಲ್ಟೆರ್ ತಮ್ಮ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಬರಹಗಳಿಂದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದರು.

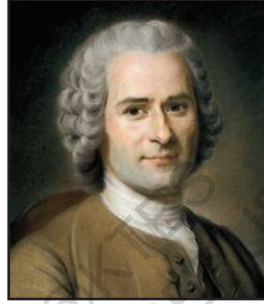
ಮಾಂಟೆಸ್ಕೋ : ಮಾಂಟೆಸ್ಕೋ ತನ್ನ “**Spirit of Laws**” ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರ ದೈವದತ್ತ ಅಧಿಕಾರ (**Divine Right of kings**) ನಿರಾಧಾರವೆಂದು ಟೀಕಿಸಿ, ಸಂವಿಧಾನಿಕ ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದನು.

ರೂಸೋ : ರೂಸೋ ತನ್ನ ಕೃತಿ “ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದ”ದಲ್ಲಿ (**Social Contract**) “ಮಾನವ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸರಪಳಿಯಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

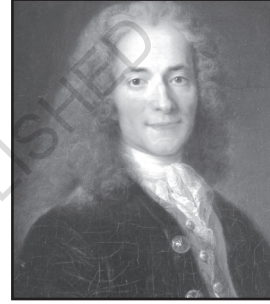
ವಾಲ್ಟೆರ್ : ವಾಲ್ಟೆರ್ ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾತಂತ್ರವಿದ್ದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಏಕಾಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು.

ಮಾಂಟೆಸ್ಕೋ

ರೂಸೋ

ವಾಲ್ಟೆರ್

ಅಮೆರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಭಾವ : ಅಮೆರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಕೂಡ ಫ್ರೆಂಚರ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧ ಪ್ರಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ್ದ ಅನೇಕ ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೈನಿಕರು ತಾಯ್ನಾಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅವರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಬಲ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಘಟನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ರಾಜನು 175 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕರೆಯದಿದ್ದ “ಸ್ಟೇಟ್ ಜನರಲ್” ಎಂಬ ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಶಾಸಕಾಂಗ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದ ಸದಸ್ಯರು ತಾವೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡರು. ಉಳಿದೆರಡು ವರ್ಗಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು.

1789ನೇ ಇಸವಿ ಜುಲೈ 14ರಂದು “ಬ್ಯಾಸ್ಕೆಟ್” ಎಂಬ ರಾಜ್ಯ ಬಂಧೀಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಕೈದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ, ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯ ಹಾಡಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಯು ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹರಡಿತು. ರಾಜನು ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಭೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತ ಅವಶ್ಯಕ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. 1789ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ 27ರಂದು ಮಾನವನ ಮತ್ತು ಪೌರನ ಹಕ್ಕುಗಳ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ರಾಜತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಗಣರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು.

ಈ ಕ್ರಿಯೆಯು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿತು. ತೀವ್ರವಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ “ಜಾಕೋಬಿನ್ಯರು” ಎಂಬ ಒಂದು ಗುಂಪು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದರ ನಾಯಕ ರೊಬಿನ್ಸಿಯರ್.

ಈತನು ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪರ ಇದ್ದ ಮತ್ತು ಶಂಕಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹತ್ಯೆಗಾಗಿಯೇ ಅವಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದ ಗಿಲೊಟಿನ್ ಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಬಲಿ ನೀಡಿದನು.

ಪರಿಣಾಮಗಳು

ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯು ನಾಶವಾಯಿತು. ಪಾದ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರು ಹೊಂದಿದ್ದ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರ, ಸವಲತ್ತುಗಳು ರದ್ದಾದವು. ಶ್ರೀಮಂತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಚರ್ಚ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಯಿತು. ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಜನರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಭಾತೃತ್ವದ ಎಂಬ ತತ್ವಗಳ ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಏಕೀಕರಣ ಚಳವಳಿಗಳು

ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣ

ಪ್ರಾಚೀನ ರೋಮನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವೈಭವ ಕಂಡಿದ್ದ ಇಟಲಿ ದೇಶ ಒಂದೇ ಭಾಷೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಡೆದು ಚೂರಾಗಿತ್ತು. ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಮತವೇ ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂಥ ಏಕೀಕರಣ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

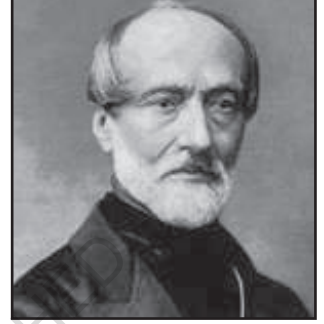

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಟಲಿಯು ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಲೊಂಬಾರ್ಡ್, ವೆನೀಷಿಯಾ, ಸಿಸಿಲಿ, ನೇಪಲ್ಸ್ (ಎರಡು ಸಿಸಿಲಿಗಳ

ರಾಜ್ಯ) ಪೋಪರ ರಾಜ್ಯಗಳು, ಟಸ್ಕನಿ, ಪಾರ್ಮಾ ಮತ್ತು ಮೊಡೇನ ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ಪಿಡ್ಮಂಟ್ ರಾಜ್ಯವು ಸಾರ್ಡೀನಿಯ, ಪಿಡ್ಮಂಟ್ ಮತ್ತು ಜಿನೋವಾಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

1815 ಮತ್ತು 1848ರ ನಡುವೆ ಇಟಲಿ ದೇಶದ ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಂಗೆಗಳುಂಟಾದವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದಂಗೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಏಕೀಕರಣ. ಜೊಸೆಫ್ ಮ್ಯಾಜಿನಿ, ಕೌಂಟ್ ಕಪೂರ್ ಮತ್ತು ಗ್ಯಾರಿಬಾಲ್ಡಿ ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಮ್ಯಾಜಿನಿ ಹೆಸರಾಂತ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಚಿಂತಕ ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರ. ಅವನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥ “ಇಟಲಿ, ಆಸ್ತ್ರಿಯ, ಪ್ಯಾಪಸಿ”ಯಲ್ಲಿನ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಇಟಲಿ ದೇಶದ ಯುವಕರನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿದನು. ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕೀಕರಣ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆ ಎಳುವಂತೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿದನು. “ತರುಣ ಇಟಲಿ” (Young Italy) ಎಂಬ ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು.

ಮ್ಯಾಜಿನಿ

ಗ್ಯಾರಿಬಾಲ್ಡಿ ಒಬ್ಬ ಯೋಧ, ಹೋರಾಟಗಾರ. ಇವನು “ತರುಣ ಇಟಲಿ” ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಅದರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಆನಂತರ “ಕೆಂಪಂಗಿ ದಳ” ಎಂಬ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ ಸಾರ್ಡೀನಿಯ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಆಸ್ತ್ರಿಯಾದೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿದ. 1860ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಿಬಿಲಿಗಳ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ “ಕೆಂಪಂಗಿ ದಳ”ದೊಡನೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಇಟಲಿ ದೇಶದ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ತ್ವರಿತಗೊಳಿಸಿದನು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಗ್ರಹಿಸಿದನು.

ಗ್ಯಾರಿಬಾಲ್ಡಿ

ಇಟಲಿ ದೇಶದ ಏಕೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಡೀನಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಕೌಂಟ್ ಕೆಪೂರ್ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ. ಅವನು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಇಟಲಿ ದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ “ರಿಸಾರ್ಚಿಮೆಂಟೋ” ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ರಾಜರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅತೀವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದನು.

ಕೌಂಟ್ ಕೆಪೂರ್ ಇಟಲಿಯಿಂದ ಆಸ್ತ್ರಿಯಾವನ್ನು ಹೊರದೂಡಿ ಸಾರ್ಡೀನಿಯಾವನ್ನು ಇಟಲಿಯ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಸಾರ್ಡೀನಿಯಾದ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಇಟಲಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಗತಿಪರ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ಕೌಂಟ್ ಕೆವೂರ್ ಫ್ರಾನ್ಸನೊಡನೆ ರಹಸ್ಯ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಸ್ತ್ರಿಯಾವನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕೆರಳಿಸಿ, ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಆಸ್ತ್ರಿಯಾವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಲೊಂಬಾರ್ಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೇ, ಸಾರ್ಡೀನಿಯಾ ಹಾಗೂ ಲೊಂಬಾರ್ಡಿಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಟಸ್ಕನಿ, ಮೊಡೆನ, ಪಾರ್ಮಾ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದ ಪೋಪರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಗಳುಂಟಾಗಿ ಅವು ಸಾರ್ಡೀನಿಯಾದ ಜೊತೆಗೆ ಐಕ್ಯವಾದವು.

ಕೌಂಟ್ ಕೆವೂರ್

ಕೌಂಟ್ ಕೆವೂರ್ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಿಸಿಲಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಗ್ಯಾರಿಬಾಲ್ಡಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದನು. 1861ರಲ್ಲಿ ವಿಕ್ಟರ್ ಎಮ್ಯಾನುಯಲ್ ದೊರೆಯನ್ನು ಇಟಲಿಯ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಇಟಲಿಗೆ ಆಸ್ತ್ರಿಯಾದಿಂದ ವೇನೀಷಿಯಾ ದೊರೆಯಿತು. ಈಗ ರೋಮ್ ಮಾತ್ರ ಇಟಲಿ ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿತ್ತು. 1870ರಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಷ್ಯಾಗಳ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರೋಮ್‌ನಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಕ್ಟರ್ ಎಮ್ಯಾನುಯಲ್ ರೋಮ್ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಅದನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ರೋಮ್ ಇಟಲಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾಯಿತು. ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತು.

ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣ

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿ ಅನೇಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವುಟೆಂಬರ್ಗ್, ಬವೇರಿಯ, ಬೇಡನ್ ಮತ್ತು ಹೆಸೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಉಳಿದವು ಚಿಕ್ಕವು. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಬಲಹೀನವಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದವು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಜನರು ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದು ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯು ಜರ್ಮನ್ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಏಕತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆಸ್ತ್ರಿಯ ದೇಶದ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಆಳರಸರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜರ್ಮನಿಯ ದೇಶ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರವಾದಿಗಳು ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳು ದೇಶಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದರು. ಪ್ರಷ್ಯಾ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್ : ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣದ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಲ್ಪಿ ಆಫ್ಟೋವಾನ್ ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್. ಇವನು ಪ್ರಷ್ಯಾ ರಾಜ್ಯದ ದೊರೆ ಒಂದನೇ ವಿಲಿಯಂನ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನು.

ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರನಾಗಿ, ಜರ್ಮನಿಯ ಶಾಸನ ಸಭೆ 'ಡಯಟ್'ನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ, ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಇವನು ಆಸ್ಟ್ರಿಯ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿನ ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಚಯ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಆಸ್ಟ್ರಿಯ, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ರಷ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಷ್ಯಾ ಒಂದೇ ಸಮರ್ಥಶಾಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಷ್ಯಾವನ್ನು ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ. ಈ ಉದ್ದೇಶದ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವನ ಗುರಿಗಳು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಒಂದು ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾವನ್ನು ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟುವುದು, ಮತ್ತೊಂದು ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಜರ್ಮನಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಷ್ಯಾಮಯವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ಅಂದರೆ ಪ್ರಷ್ಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಬಲವನ್ನು ಜರ್ಮನಿ ದೇಶಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್

ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್ ಜರ್ಮನಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು “ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣ” ತತ್ವದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಮನಗೊಂಡಿದ್ದನು. ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣ ತತ್ವ ಎಂದರೆ ಯುದ್ಧ ನೀತಿ. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಒಂದು ಬಲವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಅವನ ಮುಂದಿನ ಗುರಿ ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾವನ್ನು ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟುವುದು.

ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್‌ನ ಆಲ್ಸಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಷೆಲ್ಲ್‌ವಿಗ್ ಮತ್ತು ಹಾಲ್ಸ್‌ಟೈನ್‌ನನ್ನು ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್‌ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್‌ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಆನಂತರ ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್ ಇಟಲಿಯೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾದೊಡನೆ ಯುದ್ಧವಾದರೆ ಅದರ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಬಯಸಿದನು. ಸುಸಜ್ಜಿತ ಜರ್ಮನಿಯ ಸೈನ್ಯಗಳು ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, 1866ರಲ್ಲಿ “ಉತ್ತರ ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘ”ವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಪ್ರಷ್ಯಾದ ದೊರೆಯನ್ನು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಈ ರಾಜ್ಯ ಸಂಘದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಆಸ್ಟ್ರಿಯಾವನ್ನು ಜರ್ಮನಿಯ ನೆಲದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದ ನಂತರವೂ ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣ ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಹದಿನಾರು ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳು ರಾಜ್ಯ ಸಂಘದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದವು. ಜರ್ಮನಿಯನ್ನು ಬಲಹೀನವಾಗಿಡುವುದೇ ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೂರನೇ ನೆಪೋಲಿಯನ್ನನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್ ಯುದ್ಧ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ. ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಪ್ರಷ್ಯಾದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಜರ್ಮನ್ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಿಸ್ಮಾರ್ಕ್‌ನು ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಜರ್ಮನ್ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಜರ್ಮನ್ ಏಕೀಕರಣ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಷ್ಯಾದ ಒಂದನೇ ವಿಲಿಯಂ ಜರ್ಮನ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿದ. ಅಲ್ಲೇಸ್ ಮತ್ತು ಲೋರೇನ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನಿಂದ ಜರ್ಮನಿಗೆ ದೊರೆತವು.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ.

1. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹದಿಮೂರು ವಸಾಹತುಗಳನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1774 ರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ವಸಾಹತುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದು _____ ದಲ್ಲಿ
3. ಅಮೆರಿಕ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ _____ .
4. 'ಸ್ಪಿರಿಟ್ ಆಫ್ ಲಾಸ್'ನ ಕರ್ತೃ _____ .
5. 'ತರುಣ ಇಟಲಿ' ಎಂಬ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದವನು _____ .
6. ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದವನು _____ .

II. ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ಅಮೆರಿಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
2. ಅಮೆರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
3. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾದವು?
4. ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಗ್ಯಾರಿಬಾಲ್ಡಿಯ ಪಾತ್ರವೇನು?
5. ಜರ್ಮನಿಯ ಏಕೀಕರಣ ಶಿಲ್ಪಿ ಯಾರು? ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

1. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಂತಕರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ.
2. ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮುಖಾಂತರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು :

1. ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಂತಕರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ಸಹಿತ ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸಿ.
2. ಇಟಲಿಯ ಏಕೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸಿ.

ಚುನಾವಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ.
- ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.
- ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು.
- ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು.
- ಮಾಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ.

ಭಾರತವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಮುಕ್ತ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ XV ನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 324 ರಿಂದ 329ರ ವರೆಗಿನ ವಿಧಿಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. (ECI-Election Commission of India) ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿ 243K ಮತ್ತು 243ZA ಅನ್ವಯ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ರಚನೆ (Composition of Election Commission of India)

ಸಂವಿಧಾನದ 324ನೇ ವಿಧಿಯು ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ರಚನೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು 1950ರ ಜನವರಿ 25ರಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. 1989ರಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ 61ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆ ಅನ್ವಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನದ ವಯಸ್ಸನ್ನು 21 ವರ್ಷದಿಂದ 18 ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ ಹೆಚ್ಚಳವಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರ ಜೊತೆಗೆ ಇತರೆ ಇಬ್ಬರು ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1990ರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಇತರೆ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲಾಯಿತು. 1993ರಿಂದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಇಬ್ಬರು ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೂವರು ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರು ಸಮಾನವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳುಂಟಾದರೆ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಧಿಕಾರವಧಿಯು 6 ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದುವವರೆಗೆ ಇದ್ದು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲಾಗುವುದೋ ಅದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಸಾಬೀತಾದ ದುರ್ನಡತೆ ಅಥವಾ ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರನ್ನು ಪದಚ್ಯುತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು, ರಾಜ್ಯಸಭೆ, ಲೋಕಸಭೆ, ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಚುನಾವಣಾ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು “ಮಾದರಿ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆಯ ಅವಧಿ” (MCC-Model Code of Conduct) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಚುನಾವಣಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

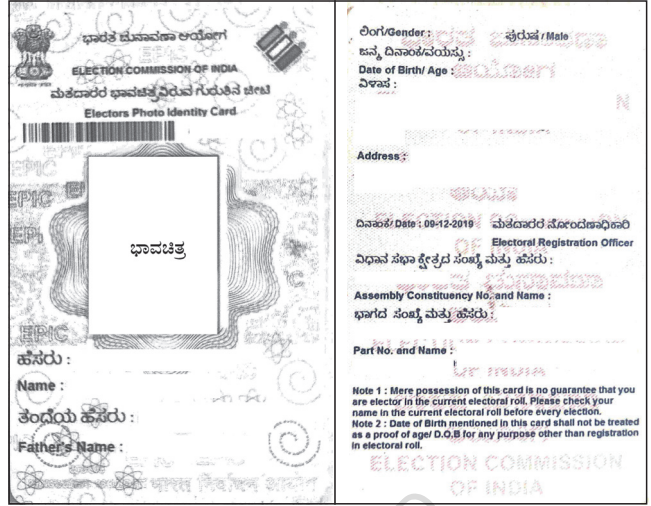
ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು (Electoral Constituencies)

ಚುನಾವಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಚುನಾವಣಾ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಂಗಡಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳು. ಒಂದು ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಎರಡನೆಯದು ವಿಧಾನಸಭಾ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಎಂ.ಪಿ. (Member of Parliament)ಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ವಿಧಾನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಶಾಸಕ ಅಥವಾ ಎಂ.ಎಲ್.ಎ (Member of Legislative Assembly) ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡೂ ಚುನಾವಣಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 106ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆಯು (ನಾರಿಶಕ್ತಿ ವಂದನಾ ಅಧಿನಿಯಮ) ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ.33ರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೀಸಲು ಚುನಾವಣಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿ (Voters List)

ಮತದಾನ ಮಾಡುವವರ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಚುನಾವಣೆಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು (18) ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಮರಣ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಕೈ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಮತಗಟ್ಟೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಮತದಾನದ ವೇಳೆ ಮತದಾರರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲು ಜನವರಿ 1, ಏಪ್ರಿಲ್ 1, ಜುಲೈ 1 ಹಾಗೂ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1 ರಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಅರ್ಹತಾ ದಿನಾಂಕಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮತದಾರರ ಭಾವಚಿತ್ರವಿರುವ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು (EPIC-Electors Photo Identity Card) ಅರ್ಹ ಮತದಾರರಿಗೆ ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಇದು ನೈಜ ಮತದಾರನ ಬದಲಿಗೆ ಅನ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯು ಬಂದು ಮತದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿಯು ಮತದಾರರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪುರಾವೆಯಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮತದಾರನು ಮತದಾನದ ವೇಳೆ ಮತದಾರರ

The image shows a template for the EPIC (Electors Photo Identity Card). It includes the following fields and text:

- Header:** ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ (ELECTION COMMISSION OF INDIA), ಮತದಾರರ ಭಾವಚಿತ್ರವಿರುವ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ (Electors Photo Identity Card).
- Fields:**
 - ಲಿಂಗ/Gender: (Blank)
 - ಜನ್ಮ ದಿನಾಂಕ/ನಿರ್ದಿಷ್ಟ: (Blank)
 - ದಿನಾಂಕ: (Blank)
 - Address: (Blank)
 - ದಿನಾಂಕ: 09-12-2019
 - ಮತದಾರರ ನೋಂದಣಾಧಿಕಾರಿ (Electoral Registration Officer)
 - ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಹೆಸರು: (Blank)
 - Assembly Constituency No. and Name: (Blank)
 - ಭಾಗದ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಹೆಸರು: (Blank)
 - Part No. and Name: (Blank)
- Notes:**
 - Note 1: Mere possession of this card is no guarantee that you are elector in the current electoral roll. Please check your name in the current electoral roll before every election.
 - Note 2: Date of Birth mentioned in this card shall not be treated as a proof of age D.O.B for any purpose other than registration in electoral roll.
- Footer:** ELECTION COMMISSION OF INDIA

ಮತದಾರರ ಭಾವಚಿತ್ರವಿರುವ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ (EPIC)

ಭಾವಚಿತ್ರವಿರುವ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ಸೂಚಿಸುವ ಮತದಾರರ ಭಾವಚಿತ್ರವಿರುವ ಪುರಾವೆಗಳಾದ ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆ ಇಲಾಖೆ ನೀಡಿರುವ ಶಾಶ್ವತ ಖಾತೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಚೀಟಿ (PANCARD-Permanent Account Number) ಆಧಾರ್‌ಕಾರ್ಡ್, ಚಾಲನಾ ಪರವಾನಗಿ ಪತ್ರ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಮತಗಟ್ಟೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (Election Process)

ಚುನಾವಣಾ ಅಧಿಸೂಚನೆ (Election Notification) : ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಚುನಾವಣೆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆಯುವ ದಿನಾಂಕ, ವೇಳೆ, ಮತ ಎಣಿಕೆ ಮತ್ತಿತರ ಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ಜಾಲತಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ರೇಡಿಯೋ, ದೂರದರ್ಶನ ಮುಂತಾದ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ (ಗೆಜೆಟ್) ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಉಮೇದುವಾರಿಕೆ (Nomination of the Candidates) : ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಚುನಾಯಿಸುವ ಹಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ. ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಬಯಸುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲವು ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಉಮೇದುವಾರಿಕೆಯ ನಾಮ ಪತ್ರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಚುನಾವಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ (RO-Returning Officer) ನಿಗದಿತ ವೇಳೆಯೊಳಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ನಾಮಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮೊತ್ತವನ್ನು 'ಭದ್ರತಾ ಠೇವಣಿ'ಯ ಹಣ ಎಂದು ಪಾವತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ಪಕ್ಷ ಅಧಿಕೃತ ಪರವಾನಗಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಪಕ್ಷದ ಅಧಿಕೃತ ಪತ್ರ (Party Ticket) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಕ್ಷದ ಅಧಿಕೃತ ಪತ್ರ ಪಡೆದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಆ ಪಕ್ಷದ ಚಿಹ್ನೆ ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಮತದಾರರಲ್ಲಿ

ಮತಯಾಚಿಸುತ್ತಾನೆ/ಳೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮತ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷದ ಅಧಿಕೃತ ಪತ್ರ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡದಂತಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು 'ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಮುಕ್ತ ಚಿನ್ನೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ನಾಮಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ (Scrutiny of Nominations) : ನಾಮಪತ್ರ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕೊನೆಯ ದಿನಾಂಕ ಮುಗಿದ ನಂತರ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಚುನಾವಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಾಮಪತ್ರ ಮತ್ತು ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ನಾಮಪತ್ರ ಮತ್ತು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಅಗತ್ಯ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ನಂತರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅರ್ಹಗೊಂಡ ಮತ್ತು ಅನರ್ಹಗೊಂಡ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾಮಪತ್ರ ಹಿಂಪಡೆಯುವಿಕೆ (Withdrawal of Nomination) : ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅರ್ಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ನಂತರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಬಯಸಿದಲ್ಲಿ ನಾಮಪತ್ರವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ದಿನಾಂಕವನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಕಟಣೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಅರ್ಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ನಾಮಪತ್ರವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅಂತಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರ (Election Campaign) : ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅರ್ಹರಾದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಅಂತಿಮ ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ನಂತರ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹಿರಂಗ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯವು ಮತದಾನ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಅವಧಿಗಿಂತ 48 ಘಂಟೆಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಚಾರದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಮಗೆ ಜಯ ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಸೌಕರ್ಯ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವೆವು ಎಂಬ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಮತದಾರನನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು 'ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆ' (Election Manifesto) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಮನೆಮನೆಗೆ ತೆರಳಿ ಮತಯಾಚಿಸುವುದು, ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವುಗಳು. ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ 'ಮಾದರಿ ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ'ಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪಾಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮತದಾನದ ದಿನ (Poll Day) : ಮತದಾನದ ದಿನವೆಂದರೆ ಮತದಾರರು ಮತ ಚಲಾಯಿಸಲು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ದಿನವೆಂದರ್ಥ. ಆ ದಿನದಂದು ಮತದಾರರು ಮತದಾನಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಮತಗಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತಗಟ್ಟೆ ಎಂದರೆ ಮತದಾನ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ. ಅಲ್ಲಿ ಮತದಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಮತಗಟ್ಟೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳು ನಿಯೋಜನೆಗೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತಗಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾರನ ಗುರುತು ಖಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಮತದಾನಕ್ಕಾಗಿ 'ಮತ ಪತ್ರ' (Ballot Paper)ವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮತಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಅವರವರ ಹೆಸರುಗಳ ಮುಂದೆ ಅವರವರಿಗೆ ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ನೀಡಿರುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮುದ್ರಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಮತದಾರರೂ ಕೂಡ ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಬ್ಯಾಲೆಟ್ ಯುನಿಟ್ (BU) ವಿವಿ ಪ್ಯಾಟ್ (VVPAT) ಕಂಟ್ರೋಲ್ ಯುನಿಟ್ (CU)
ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರ (EVM)

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮತದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮತಪತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರಗಳನ್ನು (EVM-Electronic Voting Machine) ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮತದಾರರು ಈ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಇರುವ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಒತ್ತುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮತದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮತ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮತದಾನದ ಸಮಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮತಪತ್ರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮತ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿತ ಮತ ಎಣಿಕೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ದಿವ್ಯಾಂಗರೂ ಕೂಡ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತಗಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೃಷ್ಟಿ ವಿಕಲಚೇತನರಿಗೂ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಬ್ರೈಲ್ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

- **ಚುನಾವಣಾಧಿಕಾರಿ (RO-Returning Officer) :** ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ನೇಮಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರನ್ನು 'ಚುನಾವಣಾಧಿಕಾರಿ' (RO-Returning Officer) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
- **ವಿವಿಪ್ಯಾಟ್ (VVPAT - Voter Verifiable Paper Audit Trail) :** ವಿವಿಪ್ಯಾಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮತಯಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತದಾರರು ಮತದಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ತಾನು ಯಾರಿಗೆ ಮತ ಹಾಕಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಚೀಟಿಯೊಂದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಮತದಾರನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ತಾನು ಮತ ಹಾಕಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ತನ್ನ ಮತ ದಾಖಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತದಾರನಿಗೆ ಖಾತರಿಪಡಿಸುತ್ತದೆ.
- **ನೋಟಾ (NOTA- None of the above) :** ಚುನಾವಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಸೌಕರ್ಯ ಎಂದು ನೋಟಾ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ ಚಲಾವಣೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯ. ನೋಟಾ ಚಿಹ್ನೆಗೆ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಮೂಲಕ ಯಾವೊಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೂ ಮತ ಚಲಾಯಿಸದೇ ತನ್ನ ಮತದಾನದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿರುವ ಯಾವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯೂ ನನ್ನ ಮತಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಸುವ ಆಯ್ಕೆ ಇದಾಗಿದೆ.
- **ಅಣುಕು ಮತದಾನ (Mock poll) :** ಮತದಾನದ ದಿನ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮತದಾನ ಆರಂಭವಾಗುವ ಮುಂಚೆ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಮತಗಳು ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಮತಯಂತ್ರವು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಡೆಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಅಣುಕು ಮತದಾನ.

ಮತ ಎಣಿಕೆ (Counting) : ಚುನಾವಣೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮತ ಎಣಿಕೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಂದ ಮತಗಳ ಎಣಿಕೆಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮತಯಂತ್ರಗಳು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮತ ಎಣಿಕೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಮತ ಎಣಿಕೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಚುನಾವಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ವಿಜೇತರಾದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತಗಳ ಮರು ಎಣಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಮತ ಎಣಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಏನಾದರೂ ಅವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆದಿವೆ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೊರೆ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು (Political Parties) : ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾದರಿ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಈ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ಸೇತುವೆಯಾಗಿವೆ. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಬಯಸುವವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆಯಾದ ಲೋಕಸಭೆ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಳಮನೆಯಾದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು 'ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷ' (Ruling Party) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ಪಡೆದ ಪಕ್ಷವು 'ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷ' (Opposition Party) ವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವು ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪಕ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ತಮ್ಮ ಸ್ವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಡಳಿತ ಅಥವಾ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು : ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಲವು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಹಲವಾರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಕೇಂದ್ರದ ಲೋಕಸಭೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ 6 ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷ (INC), ಭಾರತೀಯ ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ (ಮಾರ್ಕ್ಸ್ವಾದಿ)(CPI-M), ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಕ್ಷ (BJP), ಬಹುಜನ ಸಮಾಜ ಪಕ್ಷ (BSP), ನ್ಯಾಷನಲ್ ಪೀಪಲ್ಸ್ ಪಾರ್ಟಿ (NPP) ಮತ್ತು ಆಮ್ ಆದ್ಮಿ ಪಕ್ಷ (AAP) ಇವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪಕ್ಷದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು: ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳೆಂದು ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ತಮ್ಮ ವರ್ಚಿಸ್ತಿನಿಂದಾಗಿ ಬಹುಮತ ಪಡೆದು ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಡಿ.ಎಂ.ಕೆ ಮತ್ತು ಎ.ಐ.ಎ.ಡಿ.ಎಂ.ಕೆ ಪಕ್ಷ, ಅಸ್ಸಾಂನ ಅಸ್ಸಾಂ ಗಣ ಪರಿಷತ್, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ತೆಲುಗು ದೇಶಂ ಮತ್ತು ವೈ.ಎಸ್.ಆರ್.ಸಿ.ಪಿ ಪಕ್ಷ, ತೆಲಂಗಾಣದ ಬಿ.ಆರ್.ಎಸ್ ಪಕ್ಷ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಿವಸೇನಾ ಪಕ್ಷ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತಾದಳ (ಜಾತ್ಯತೀತ) ಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ

ತೃಣಮೂಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ತಮ್ಮವೇ ಆದ ಪಕ್ಷದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಹುಮತ ದೊರಕದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು : ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪಕ್ಷಗಳು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪಕ್ಷ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಹುಮತ ಪಡೆದರೆ ಅಂತಹ ಪಕ್ಷ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಹುಮತ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡುವ ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳನ್ನು “ಅತಂತ್ರ ಲೋಕಸಭೆ ಅಥವಾ ಅತಂತ್ರ ವಿಧಾನಸಭೆ” (Hung Parliament or Hung Assembly) ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪಕ್ಷಗಳು ಒಂದುಗೂಡಿ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಸದಸ್ಯ ಬಲವನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಮೈತ್ರಿಗೆ ‘ಚುನಾವಣೋತ್ತರ ಮೈತ್ರಿ’ (Post-Poll alliance) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಕ್ಷಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಾನ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ‘ಚುನಾವಣಾಪೂರ್ವಮೈತ್ರಿ’ (Pre-Poll alliance) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ಮೈತ್ರಿಗಳು ಯಾವಾಗ ಅತಂತ್ರ ಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಕ್ಷಗಳ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ‘ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿ ಹೊಂದಿದ ಪಕ್ಷಗಳು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮೈತ್ರಿಕೂಟದ ಪಕ್ಷವು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಪಡೆಯದೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಕ್ಷವೊಂದನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದಾಗ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ‘ಬಾಹ್ಯ ಬೆಂಬಲ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು 1989ನೇ ಇಸವಿಯಿಂದ ಲೋಕಸಭೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ : ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಯೊಬ್ಬ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯವೊಂದರ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಬಹುಜನರ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವಿಷಯಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಘಟನೆಯೊಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹೆದರಿಕೆ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತವೆ. ರೇಡಿಯೋ, ದೂರದರ್ಶನ, ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು, ಅಂತರ್ಜಾಲ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳು ಮುಂತಾದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಿವೆ.

ಮಾಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ : ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಘಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಘಟನೆಗಳ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಗಮನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಉತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಾಗುವಂತೆ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು

ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಮಾಧ್ಯಮವು ಯಾವತ್ತೂ ಸತ್ಯವಾದ, ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದ, ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೊರತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿ ಭಯದ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಾರದು. ಮಾಧ್ಯಮವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆ, ಜಾತ್ಯತೀತತೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕು.

ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮವು ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ದಿನಪತ್ರಿಕಾ ನೋಂದಣಿ (PRGI - Press Registrar General of India) ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು. ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ 'ಭಾರತೀಯ ಪತ್ರಿಕಾ ಪರಿಷತ್ತು' (Press Council of India) ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಾಧ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೂರದರ್ಶನ, ರೇಡಿಯೋ, ಅಂತರ್ಜಾಲ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮಾಧ್ಯಮಗಳೂ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ನಿಯೋಗಿಗಳು 1962ರ ಬಾನುಲಿ ಪ್ರಸರಣ ಸಂಹಿತೆಯಡಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮಾಧ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ನಾಯಕರುಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

1) ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ : ಸಂವಿಧಾನದ 73 ಮತ್ತು 74ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆ 1992ಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ 243K ಹಾಗೂ 243ZA ವಿಧಿಗಳ ಅನ್ವಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ದಿನಾಂಕ 26.05.1993ರಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದೆ.

2) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತದಾರರ ದಿನ (NVD - National Voters day) : ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಿನವಾದ ಜನವರಿ 25ನೇ ತಾರೀಖಿನಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತದಾರರ ದಿನವನ್ನು 2011 ರಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

3) ಸ್ವೀಪ್ (SVEEP - Systematic Voters education and electoral participation) : ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಮತದಾರರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ. ಮತದಾರರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ 2009ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೇ ಸ್ವೀಪ್.

4) ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರಿನ ವಿಸ್ತೃತ ರೂಪ (Abbreviations)

INC - Indian National Congress

BJP - Bhartiya Janata Party

CPIM - Communist Party of India (Marxist)

BSP - Bahujan Samaj Party

AAP - Aam Aadmi Party

AIADMK- All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam

DMK - Dravida Munnetra Kazhagam.

BRS - Bharat Rashtra Samithi.

YSRCP - Yuvajana Sramika Rythu Congress Party.

ವಿಶೇಷ ಸೂಚನೆ : ಜನವರಿ 25ರಂದು ನಡೆಯುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತದಾರರ ದಿನಾಚರಣೆಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಡೆಸುವ ವಿವಿಧ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ಬಹಿರಂಗ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವು ಮತದಾನದ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಅವಧಿಗಿಂತ _____ ಗಂಟೆಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.
2. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡುವ ಸಂಸ್ಥೆ _____
3. ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಸಂಸ್ಥೆ _____

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

4. ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯ ಕುರಿತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.
5. ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಹಂತಗಳು ಯಾವುವು?
6. 'ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಜನ ಸಮುದಾಯದ ನಡುವೆ ಸೇತುವೆ ಇದ್ದಂತೆ' ಸಮರ್ಥಿಸಿರಿ.
7. ಸಮಿಶ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
8. ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಯಾವುವು?

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

1. ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು.
2. ಭಾರತ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸುವುದು.
3. ನೋಟಾ ಸೌಲಭ್ಯವು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಪೂರಕವೋ? ಮಾರಕವೋ? ಚರ್ಚಿಸಿ.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಸೇನಾ ಪಡೆಗಳ ವಿಧಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ.
- ಸೇನಾ ಪಡೆಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು.
- ಸೇನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆಗಿರುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
- ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಘಟಕಗಳು.

ನಮ್ಮ ದೇಶವು ಅನೇಕ ಹೋರಾಟಗಳು, ತ್ಯಾಗ, ಬಲಿದಾನಗಳಿಂದ 1947ರ ಆಗಸ್ಟ್ 15ರಂದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು. ಈ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಕೀಯರ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಸಜ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿ ಇತರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ದಾಳಿಯಿಂದ ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತವು ಸುಮಾರು 15,200 ಕಿ.ಮೀ. ಭೂಗಡಿಯನ್ನೂ, ದ್ವೀಪಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ 7516.60 ಕಿ.ಮೀ ಮತ್ತು ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ 6100 ಕಿ.ಮೀ. ಜಲಗಡಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ, ಚೀನಾ, ಭೂತಾನ್, ನೇಪಾಳ, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ, ಮೈನ್ಮಾರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಲಂಕಾ ದೇಶಗಳು ಭಾರತದ ಏಳು ನೆರೆ-ಹೊರೆ ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂಡೋನೇಷಿಯ, ಮಲೇಷಿಯ, ಕಾಂಬೋಡಿಯ, ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್, ವಿಯೆಟ್ನಾಂ ಮತ್ತು ಮಾಲ್ಡೀವ್‌ಗಳು ಭಾರತದ ಸಮುದ್ರ ಸಂಪರ್ಕದ ನೆರೆ-ಹೊರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ನೆರೆ-ಹೊರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಇರಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿ ಸಂಧಾನ, ಮಾತುಕತೆಗಳು ಮತ್ತು ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಭಾರತವು ನಡೆಸಿದ್ದರೂ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ನಾವು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾಪಡೆಗಳ ಪಾತ್ರ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ರಚನೆ

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂಸೇನೆ (Indian Army), ನೌಕಾಪಡೆ ಮತ್ತು ವಾಯುಪಡೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಈ ಮೂರು ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ಪ್ರಧಾನ ದಂಡನಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭೂಸೇನೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ದಂಡನಾಯಕ (ಜನರಲ್) ಎಂದೂ, ನೌಕಾಪಡೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಅಡ್ಮಿರಲ್ ಎಂದೂ ಮತ್ತು ವಾಯುಪಡೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಏರ್ ಚೀಫ್ ಮಾರ್ಷಲ್ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 2001 ರಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ಸಮನ್ವಯಕ್ಕಾಗಿ ಚೀಫ್ ಆಫ್ ಇಂಟಿಗ್ರೇಟೆಡ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಸ್ಟಾಫ್ (CIDS) ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರು ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಪಡೆಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಕ್ಷಣಾ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮೂರು ಸೇನಾಪಡೆಗಳ (ಭೂಸೇನೆ, ವಾಯುಪಡೆ, ನೌಕಾಪಡೆ) ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಚೀಫ್ ಆಫ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಸ್ಟಾಫ್ :- (CDS-Chief of Defence Staff)

ಭಾರತದ ಮಿಲಿಟರಿ ಸಂಬಂಧಿತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲು 2019ರಲ್ಲಿ ಚೀಫ್ ಆಫ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಸ್ಟಾಫ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಹುದ್ದೆಗೆ ನೇಮಕವಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವರ ಪ್ರಧಾನ ಮಿಲಿಟರಿ ಸಲಹೆಗಾರರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಜನರಲ್ ಬಿಪಿನ್ ರಾವತ್‌ರವರು ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಚೀಫ್ ಆಫ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಸ್ಟಾಫ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು.

ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯ (Ministry of Defence) :

ಭಾರತ ದೇಶದ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಸ್ತುವಾರಿಯ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿರುವ ಸಚಿವಾಲಯವೇ ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯ. ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವರು ಇದರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ದಾರ್ ಬಲದೇವ್ ಸಿಂಗ್ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದರು.

ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯ 5 ಇಲಾಖೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ : (1) ರಕ್ಷಣಾ ಇಲಾಖೆ (2) ರಕ್ಷಣಾ ಉತ್ಪಾದನಾ ಇಲಾಖೆ (3) ರಕ್ಷಣಾ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ (4) ಮಾಜಿ ಸೈನಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ (5) ಮಿಲಿಟರಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಇಲಾಖೆ.

ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೇನೆ (Indian Army) :

ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿರುವ ಭೂಸೇನೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೇನೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂಸೇನೆಯ ಧೈಯವಾಕ್ಯ 'ಸೇವಾಪರಮೋಧರ್ಮ' (ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಸೇವೆಯೇ ಮೊದಲು) ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಭೂಸೇನೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಜನರಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಜನರಲ್, ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್, ಬ್ರಿಗೇಡಿಯರ್ ಮುಂತಾದವರು ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೂಸೇನೆಯು ಪದಾತಿದಳ (ಸೈನಿಕದಳ), ಅಶ್ವದಳ (ಕ್ಯಾವಲಿ), ಯುದ್ಧ ಟ್ಯಾಂಕುಗಳ ದಳ, ಫಿರಂಗಿ ದಳಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಘಟಕವೂ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಆಡಳಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೇನೆಯನ್ನು ಏಳು ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳನ್ನು ಏರಿಯಾ (ವಲಯ) ಮತ್ತು ಸಬ್‌ಏರಿಯಾ (ಉಪ-ವಲಯ)ಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಜನರಲ್ ಕಮಾಂಡ್‌ನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ, ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ ಏರಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ, ಬ್ರಿಗೇಡಿಯರ್ ಸಬ್‌ಏರಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೇನೆಯ 7 ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕಮಾಂಡ್‌ನ ಹೆಸರು	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ಉತ್ತರ ಕಮಾಂಡ್	ಉದಾಂಪುರ್ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ)
2.	ದಕ್ಷಿಣ ಕಮಾಂಡ್	ಪುಣೆ (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ)
3.	ಪೂರ್ವ ಕಮಾಂಡ್	ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ (ಪಶ್ಚಿಮಬಂಗಾಳ)
4.	ಪಶ್ಚಿಮ ಕಮಾಂಡ್	ಚಾಂದಿಮಂದಿರ್ (ಚಂಡೀಗಢ)
5.	ವಾಯುವ್ಯ ಕಮಾಂಡ್	ಜೈಪುರ (ರಾಜಸ್ಥಾನ)
6.	ಕೇಂದ್ರ ಕಮಾಂಡ್	ಲಖ್ನೋ (ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ)
7.	ತರಬೇತಿ ಕಮಾಂಡ್	ಮಾವ್ (Mhow) (ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ)

ಭೂಸೇನೆ

ಭೂಸೇನೆಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ.	ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ನ್ಯಾಷನಲ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಅಕಾಡೆಮಿ	ಖಡಕ್ ವಾಸ್ಲಾ (ಪುಣೆಯ ಸಮೀಪ) ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ
2.	ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಗಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಕಾಲೇಜು	ವೆಲ್ಲಿಂಗ್ಟನ್ - ತಮಿಳುನಾಡು
3.	ಭಾರತೀಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಅಕಾಡೆಮಿ	ಡೆಹರಾಡೂನ್ - ಉತ್ತರಾಖಂಡ
4.	ಕಾಲೇಜ್ ಆಫ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್	ಸಿಕಂದರಾಬಾದ್ - ತೆಲಂಗಾಣ
5.	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಕ್ಷಣಾ ಕಾಲೇಜು	ನವದೆಹಲಿ
6.	ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತರಬೇತಿ ಅಕಾಡೆಮಿ	ಚೆನ್ನೈ - ತಮಿಳುನಾಡು

ಭೂಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 12,37,117 ಯೋಧರಿದ್ದಾರೆ. 9,60,000ದಷ್ಟು ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟ ಯೋಧರಿದ್ದಾರೆ.

ಜನವರಿ 15 - ಭಾರತೀಯ ಸೇನಾ ದಿನ.

ಭೂಸೇನೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಹೊರ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದಾಳಿಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಮಗ್ರ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಾಗಿದೆ. ದೇಶದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಭೂಸೇನೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಭೂಸೇನೆಯ ಮಾನವೀಯ ಕಾರ್ಯಗಳು

ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಾದ ಭೂಕಂಪ, ಪ್ರವಾಹ, ಭೂಕುಸಿತ, ಚಂಡಮಾರುತ, ಮೇಘಸ್ಫೋಟ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತ್ರಸ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಮಾನವೀಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಸಹ ಭೂಸೇನೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆ

ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಣೆಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೂಸೇನೆಯು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆಯೋ ನೌಕಾಪಡೆಯೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೌಕಾಪಡೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಭಾರತವು ದ್ವೀಪಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ 7516.60 ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದವಾದ ಕರಾವಳಿ ತೀರವನ್ನು, ಹಾಗೂ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ 6100 ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದವಾದ ಕರಾವಳಿ ತೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಕರಾವಳಿ ತೀರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ನೌಕಾಪಡೆಯನ್ನು ದೇಶವು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. 'ಶಮ್ ನೋ ವರುಣಃ' (ಜಲದೇವನಾದ ವರುಣನು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಲಿ) ಎಂಬುದು ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಯ ಧ್ಯೇಯ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ನೌಕಾಪಡೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಅಡ್ಮಿರಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದ ನೌಕಾಪಡೆಯನ್ನು ಮೂರು ಪ್ರಾಂತೀಯ (Area) ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ (1) ಪಶ್ಚಿಮ ನೌಕಾ ಕಮಾಂಡ್ (ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ-ಮುಂಬೈ) (2) ಪೂರ್ವ ನೌಕಾ ಕಮಾಂಡ್ (ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ - ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣಂ) (3) ದಕ್ಷಿಣ ನೌಕಾ ಕಮಾಂಡ್ (ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ-ಕೊಚ್ಚಿನ್). ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳು ಕಾರ್ಯಾಚರಣಾ ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ (Operational Command) ದಕ್ಷಿಣ ಕಮಾಂಡ್ ತರಬೇತಿ ಕಮಾಂಡ್ ಆಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಗೆ ಎರಡು ಫ್ಲೀಟ್‌ಗಳಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಫ್ಲೀಟ್ (ಮುಂಬೈ) ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ಫ್ಲೀಟ್ (ವಿಶಾಖ ಪಟ್ಟಣಂ).

ಚಟುವಟಿಕೆ

ಮಾಜಿ ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

ಐಎನ್‌ಎಸ್ ವಿರಾಟ್

ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಹಡಗು ನಿರ್ಮಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಹಡಗು ನಿರ್ಮಾಣ ಕೇಂದ್ರ ಹೆಸರು	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ್ ಶಿಪ್ ಯಾರ್ಡ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್	ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣಂ - ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ
2.	ಮಜಗಾಂವ್ ಡಾಕ್‌ಯಾರ್ಡ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್	ಮುಂಬೈ - ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

3.	ಗಾರ್ಡನ್ ರೀಚ್ ಶಿಪ್ ಬಿಲ್ಡರ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್	ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ - ಪಶ್ಚಿಮಬಂಗಾಳ
4.	ಕೊಚ್ಚಿನ್ ಶಿಪ್‌ಯಾರ್ಡ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್	ಕೊಚ್ಚಿ - ಕೇರಳ
5.	ಗೋವಾ ಶಿಪ್‌ಯಾರ್ಡ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್	ವಾಸ್ಕೋಡಗಾಮ - ಗೋವಾ

ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಯ ಯುದ್ಧ ನೌಕೆಗಳು

ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಯು ಫ್ರಿಗೇಟ್‌ಗಳು, ವಿಮಾನವಾಹಕ ನೌಕೆಗಳು, ಕಾರ್ವೆಟ್‌ಗಳು, ಜಲಾಂತರ್ಗಾಮಿಗಳು, ಕ್ಲಾಸರ್ ಹಡಗುಗಳು, ಡೆಸ್ಟ್ರಾಯರ್ ಮುಂತಾದ ಯುದ್ಧ ನೌಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳೆಂದರೆ : INS ಶಿವಾಲಿಕ್, INS ಗೋದಾವರಿ, INS ತ್ರಿಶೂಲ್ ಮತ್ತು INS ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರ. (INS - Indian Naval Ship). ಭಾರತವು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಯುದ್ಧ ನೌಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ 7ನೇ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ.	ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಹೆಸರು	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ಇಂಡಿಯನ್ ನಾವಲ್ ಅಕಾಡೆಮಿ	ಎಜಿಮಲ - ಕೇರಳ
2.	INS ಶಾತವಾಹನ	ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣಂ - ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ
3.	INS ಚಿಲ್ಕಾ	ಚಿಲ್ಕಾ - ಒಡಿಶಾ
4.	INS ಶಿವಾಜಿ	ಲೋನವಾಲ - ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ
ಡಿಸೆಂಬರ್ 4 - ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾಪಡೆಯ ದಿನ		

ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆ

ಭೂಸೇನೆ ಹಾಗೂ ನೌಕಾಪಡೆಗಳಂತೆ ವಾಯುಪಡೆಯು ಸಹ ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ವಾಯುಪಡೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ವಾಯುಪಡೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯು ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. 'ನಭಸ್ವರ್ಶಂ ದೀಪ್ತಂ' (ಆಕಾಶವನ್ನು ವೈಭವದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ) ಎಂಬುದು ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯ ಧ್ಯೇಯ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಂಡಿದ್ದು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಉತ್ತಮ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವ ವಿಧಾನ, ವೈರಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ವಾಯುಪಡೆಯ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಧನಗಳಾದ ಯುದ್ಧ ವಿಮಾನಗಳು, ಯುದ್ಧ ಹೆಲಿಕಾಪ್ಟರ್‌ಗಳು ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯು ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಮಗ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ.

ವಾಯುಪಡೆ

ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯ ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳು

ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯು 5 ಕಾರ್ಯಾಚರಣಾ (Operational) ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 2 ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕ (Functional) ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕಾರ್ಯಾಚರಣಾ ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳು (Operational Commands)

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕಮಾಂಡ್‌ನ ಹೆಸರು	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ಪೂರ್ವ ಏರ್ ಕಮಾಂಡ್	ಶಿಲ್ಲಾಂಗ್ - ಮೇಘಾಲಯ
2.	ಪಶ್ಚಿಮ ಏರ್ ಕಮಾಂಡ್	ನವದೆಹಲಿ
3.	ದಕ್ಷಿಣ ಏರ್ ಕಮಾಂಡ್	ತಿರುವನಂತಪುರಂ - ಕೇರಳ
4.	ಕೇಂದ್ರ ಏರ್ ಕಮಾಂಡ್	ಪ್ರಯಾಗ್‌ರಾಜ್ - ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ
5.	ನೈಋತ್ಯ ಏರ್ ಕಮಾಂಡ್	ಗಾಂಧಿನಗರ - ಗುಜರಾತ್

ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕ ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳು (Functional Commands)

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕಮಾಂಡ್‌ನ ಹೆಸರು	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ತರಬೇತಿ ಕಮಾಂಡ್	ಬೆಂಗಳೂರು - ಕರ್ನಾಟಕ
2.	ನಿರ್ವಹಣಾ ಕಮಾಂಡ್	ನಾಗ್ಪುರ - ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಕ್ರ. ಸಂ.	ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಹೆಸರು	ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ
1.	ಏರ್‌ಫೋರ್ಸ್ ಅಕಾಡೆಮಿ	ದುಂಡಿಗಲ್ (ಹೈದರಾಬಾದ್) - ತೆಲಂಗಾಣ
2.	ಬೇಸಿಕ್ ಫ್ಲೈಯಿಂಗ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲ್	ಪ್ರಯಾಗ್‌ರಾಜ್ - ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ

3.	ಎರ್‌ಮೆನ್ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ	ಸಾಂಬ್ರಾ, ಬೆಳಗಾವಿ - ಕರ್ನಾಟಕ
4.	ಎರ್‌ಫೋರ್ಸ್ ಟೆಕ್ನಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು	ಜಾಲಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು - ಕರ್ನಾಟಕ
5.	ಕಾಲೇಜ್ ಆಫ್ ಎರ್ ವಾರ್‌ಪೇರ್	ಸಿಕಂದರಾಬಾದ್ - ತೆಲಂಗಾಣ

ಇವಲ್ಲದೆ ವಾಯುಪಡೆಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಬಾದ್. ಅದರಂತೆಯೇ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕೊಯಮತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿವೆ. ನಮ್ಮ ವಾಯುಪಡೆಯು ಇಂದು ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಯುದ್ಧ ವಿಮಾನಗಳು ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ಹೆಲಿಕಾಪ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಯುದ್ಧ ವಿಮಾನಗಳೆಂದರೆ ಕೆನ್‌ಬೆರಾ, ಹಂಟರ್, ಅಜಿತ್, ಮಿಗ್ 21, ಮಿಗ್ 23, ಮಿಗ್ 25, ಮಿಗ್ 27, ಮಿಗ್ 29, ಮಿರಾಜ್ 2000, ಸುಖೋಯ್ - SU - 30 MKI, ತೇಜಸ್, ರಫೇಲ್ ಮತ್ತು ಜಾಗ್ವಾರ್ ಮುಂತಾದವು. ಪ್ರಮುಖ ಯುದ್ಧ ಹೆಲಿಕಾಪ್ಟರ್‌ಗಳೆಂದರೆ ರುದ್ರ, ಚಿನೂಕ್, ಧ್ರುವ ಮುಂತಾದವು.

ಅಕ್ಟೋಬರ್ 8 - ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯ ದಿನ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ		
3 ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಗಳ ಸೇವಾದರ್ಜಿಗಳು		
1. ಭೂಸೇನೆ a) ಜನರಲ್ b) ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಜನರಲ್ c) ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ d) ಬ್ರಿಗೇಡಿಯರ್ e) ಕರ್ನಲ್ f) ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಕರ್ನಲ್ g) ಮೇಜರ್ h) ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ i) ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್	2. ನೌಕಾದಳ a) ಅಡ್ಮಿರಲ್ b) ವೈಸ್ ಅಡ್ಮಿರಲ್ c) ರಿಯರ್ ಅಡ್ಮಿರಲ್ d) ಕಮಡೊರ್ e) ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ f) ಕಮಾಂಡರ್ g) ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಕಮಾಂಡರ್ h) ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ i) ಸಬ್ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್	3. ವಾಯುದಳ a) ಎರ್ ಚೀಫ್ ಮಾರ್ಷಲ್ b) ಎರ್ ಮಾರ್ಷಲ್ c) ಎರ್ ವೈಸ್ ಮಾರ್ಷಲ್ d) ಎರ್ ಕಮಾಂಡರ್ e) ಗ್ರೂಪ್ ಕಮಾಂಡರ್ f) ವಿಂಗ್ ಕಮಾಂಡರ್ g) ಸ್ಕ್ವಾಡ್ರನ್ ಲೀಡರ್ h) ಫ್ಲೈಟ್ ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ i) ಫ್ಲೆಯಿಂಗ್ ಆಫೀಸರ್

ಸೇನಾ ನೇಮಕಾತಿ : ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಯೂ ಸ್ವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವನ/ಅವಳ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸೇನೆಗೆ ಸೇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಕೆಲವು ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಹತೆ ಮತ್ತು ಆ ಹುದ್ದೆಗೆ ಬೇಕಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅರ್ಹತೆಯಂತಹ ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಭೂಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ನೇಮಕಾತಿ ಹೊಂದ ಬಯಸುವ ಪುರುಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ (The Recruitable Male Population (RMP)) ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಯುಪಡೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ನೋಂದಣಿ ಮೂಲಕ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದು ಕೇಂದ್ರ ವಾಯುಪಡೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಂಡಳಿ ಮೂಲಕ (Central Airmen Selection Board (CASB)) ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನೌಕಾಪಡೆಯ ನಾವಿಕರ ನೇಮಕಾತಿಯು ನೌಕಾದಳ ನೇಮಕಾತಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. (Naval Recruitment Organisation - NRO) ಇದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ನೌಕಾದಳದ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಮೂರು ಪಡೆಗಳಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಮಹಿಳಾ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ (Women Special Entry Scheme - WSES). ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಸೇವೆಯ (14 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ) ಬದಲಾಗಿ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸೇವೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಗ್ನಿಪಥ್ ಯೋಜನೆ : ಭಾರತದ ಯುವಕರು ಸೇನಾಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯೋಜನೆಯೇ ಅಗ್ನಿಪಥ್ ಯೋಜನೆ. ಈ ಯೋಜನೆ 2022ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 17½ - 21 ವರ್ಷ ವಯೋಮಿತಿಯೊಳಗಿನ ಯುವಕರು ಅಗ್ನಿಪಥ್ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಅರ್ಹ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಸೇನಾಪಡೆಗಳಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಬಹುದು. ಇವರನ್ನು ಅಗ್ನಿವೀರರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರು 4 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸೇನಾಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು.

ನ್ಯಾಷನಲ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮತ್ತು ನೇವಲ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪರೀಕ್ಷೆ : ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವು (UPSC) ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು 12ನೇ ತರಗತಿ ಅಥವಾ ತತ್ಸಮಾನ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಕ್ಷಣಾ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೌಕಾ ಅಕಾಡೆಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಲು ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಕಾಡೆಮಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ತರಬೇತಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ಭೂಸೇನೆ, ವಾಯುಪಡೆ ಮತ್ತು ನೌಕಾಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರಕ್ಷಣಾ ಉತ್ಪಾದನೆ : ರಕ್ಷಣಾ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು 2 ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ರಕ್ಷಣಾ ಉತ್ಪಾದನಾ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದಲೇ ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಎರಡನೆಯದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ರಕ್ಷಣಾ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಮದ್ದುಗುಂಡುಗಳು, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಯುದ್ಧ ಟ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದರೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒಡೆತನದ ಉದ್ದಿಮೆಗಳು ಯುದ್ಧ ಹಡಗುಗಳು, ಯುದ್ಧ ವಿಮಾನಗಳು, ಯುದ್ಧ ಹೆಲಿಕಾಪ್ಟರ್‌ಗಳು, ಭೂವಾಹನಗಳಾದ ಬುಲ್‌ಡೋಜರ್‌ಗಳು, ಜಲಾಂತರ್ಗಾಮಿ ನೌಕೆಗಳು, ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತವೆ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒಡೆತನದ ರಕ್ಷಣಾ ಉತ್ಪಾದನಾ ಉದ್ದಿಮೆಗಳು

BEL (Bharath Electronics Ltd.) - 1954

HAL (Hindustan Aeronautics Ltd.) - 1964

BEML (Bharath Earth Movers Ltd.) - 1964

BDL (Bharath Dynamics Ltd.) - 1970

ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾ ಸನ್ನದ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ : ಇಂದು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಗಳು ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಗಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಸದಾ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಭೂಸೇನೆಯು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ 4ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ವಾಯುಪಡೆಯು 3ನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೌಕಾಪಡೆಯು 7ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲೆಂದೇ ಕಾರವಾರದ ಬಳಿ ಸೀಬರ್ಡ್ ನೌಕಾನೆಲೆ (INS ಕದಂಬ) ಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ 1958 ರಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣಾ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು (DRDO – Defence Research and Development Organisation) ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂಮಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಜಿಗಿಯುವ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳಾದ ಅಗ್ನಿ-I, ಅಗ್ನಿ-II, ಅಗ್ನಿ-III, ಅಗ್ನಿ-IV, ಅಗ್ನಿ- V, ಪೃಥ್ವಿ-I, ಪೃಥ್ವಿ-II, ಧನುಶ್, ಶೌರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಹಾರ್. ಗಾಳಿಯಿಂದ ಗಾಳಿಗೆ ಜಿಗಿಯುವ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳಾದ ಅಸ್ತ್ರ, ನೋವೇಟರ್ K-100, ಭೂಮಿಯಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯುವ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳಾದ ಆಕಾಶ್, ತ್ರಿಶೂಲ್, ಬರಾಕ್-8, ಕ್ರೂಜ್ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮೋಸ್ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭಯ್, ಜಲಾಂತರ್ಗಾಮಿ ಬ್ಯಾಲಿಸ್ಟಿಕ್ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳಾದ ಸಾಗರಿಕ K-15, ಯುದ್ಧ ಟ್ಯಾಂಕ್ ನಿರೋಧಕ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳಾದ ಅಮೋಘ್, ನಾಗ್ ಮತ್ತು ಹೆಲಿನಾ ಕ್ಷಿಪಣಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಬ್‌ಮರಿನ್, ಆಂಟಿ ಸಬ್‌ಮರಿನ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ್ದು, ಭಾರತ ಇಂದು ಅಮೆರಿಕ, ರಷ್ಯಾ, ಬ್ರಿಟನ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮುಂತಾದ ಬಲಾಢ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿದೆ.

ಬೋಫೋರ್ಸ್ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ (ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ) ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಮಯ ಬಂದರೆ ಅಣ್ವಸ್ತ್ರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಎದುರಿಸಬಲ್ಲ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿರುವುದು ಪೋಖ್ರಾನ್-I (1974) ಮತ್ತು ಪೋಖ್ರಾನ್-II (1998) ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ದೃಢಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 60 ರಕ್ಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಉಜ್ವಲ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕು, ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪಡೆಗಳಂತೆ ಸರ್ವ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಿರಬೇಕು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಯುದ್ಧ - 1999 : ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಗಳ ನಡುವೆ 1999ರ ಮೇ-ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಗಿಲ್ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಮೇ. 16 ರಂದು ಪಾಕ್ ಸೈನಿಕರು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ವೈಮಾನಿಕ ದಾಳಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ “ಆಪರೇಷನ್ ವಿಜಯ್” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಭೂಸೇನೆ ಪ್ರತಿದಾಳಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಮೊದಲು ಭಾರತದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನಡೆಯಾಯಿತು. ಆನಂತರ ಹೋರಾಟ ದ್ವಿಗುಣಗೊಳಿಸಿ ಬೋಫೋರ್ಸ್ ಬಂದೂಕುಗಳಿಂದ ಜೂನ್ 14 ರಂದು ಪ್ರತಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸೋಲುಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು. ಇದೊಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಯುದ್ಧವಾದರೂ ವಿಶ್ವದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಿತು. ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯ ದೇಶವಾದ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ದೇಶ ಎಂದು ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ದೂಷಿಸಿತು. ಈ ಯುದ್ಧ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿತು.

ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸುಮಾರು 30,000 ಸೈನಿಕರು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಸೈನಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 5000 ಎಂದು ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಅಂದಾಜಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಭೂಸೇನೆಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯು “ಆಪರೇಷನ್ ಸಫೇದ್ ಸಾಗರ್” ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಜುಲೈ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸೇನೆ ಅಂತಿಮ ದಾಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಜುಲೈ 26ರಂದು ಹೋರಾಟ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿತು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ವಿರುದ್ಧ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿದ ದಿನವನ್ನು ಕಾರ್ಗಿಲ್ ವಿಜಯ್ ದಿವಸ್ (ಕಾರ್ಗಿಲ್ ವಿಜಯೋತ್ಸವ ದಿನ) ಎಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಜುಲೈ 26 ರಂದು ಕಾರ್ಗಿಲ್ ವಿಜಯ ದಿನವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ :

ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪಡೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಇರುವ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲಿನ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಘಟಕಗಳೆಂದರೆ,

- 1) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸೇನೆ (Territorial Army)
- 2) ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ. (National Cadet Corps)
- 3) ಭಾರತೀಯ ಕರಾವಳಿ ಪಡೆ (Indian Coast Guard)
- 4) ಗಡಿ ಭದ್ರತಾ ದಳ (Border Security Force)
- 5) ನಾಗರಿಕ ರಕ್ಷಣೆ (Civil Defence)
- 6) ಗೃಹರಕ್ಷಕ ದಳ (Home Guards)
- 7) ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ (Red Cross)

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸೇನೆ (Territorial Army) : ಇದೊಂದು ಅರೆಕಾಲಿಕ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾದಳ. ಇದನ್ನು 1948 ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕಾಯಿದೆಯಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಪರ ಯೋಧರು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ನಾಗರಿಕರು ತಮ್ಮ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರಾದ ಹಾಗೂ 18 ರಿಂದ 42 ವಯೋಮಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವರು ಈ ಸೇನೆಗೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪಗಳು ಉಂಟಾದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 9 ರಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸೇನಾ ದಿನವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ. (NCC-National Cadet Corps) : ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ.ಯು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಯುವ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದು 1948 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಇದನ್ನು ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜು ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಶಿಸ್ತಿನ ಗುಣ, ಸೇವಾಪರತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣ ಮತ್ತು ಗೆಳೆತನ ಹಾಗೂ ಆದರ್ಶ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಮಾನವ ಪಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ರಾಷ್ಟ್ರವು ತುರ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಘಟಕಗಳಿವೆ.

ಅವುಗಳೆಂದರೆ 1) ಸೀನಿಯರ್ ಘಟಕ - ಇದು ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. 2) ಜೂನಿಯರ್ ಘಟಕ - ಇದು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಯಾಡೆಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಹಲವು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ

- ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ. ತರಬೇತಿ ಪಡೆದವರಿಗೆ ರಕ್ಷಣಾಪಡೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಲು ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶ.
- ತರಬೇತಿ ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವೃತ್ತಿಪರ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ.
- ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು.

ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಡೆಟ್‌ಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

- ದೂರ ನಡಿಗೆ (ಹೈಕಿಂಗ್)
- ಸಾಹಸ ಪ್ರಯಾಣ (ಟ್ರೆಕ್ಕಿಂಗ್)
- ಜಾರಾಟ (ಗೈಡಿಂಗ್)
- ಪರ್ವತಾರೋಹಣ (ಸ್ಕೇಲಿಂಗ್)

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ. ಸೌಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಗೈಡ್‌ಗಳಿಗೆ ಸೇರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ನೇರ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಿರಿ.

ಭಾರತೀಯ ಕರಾವಳಿ ಪಡೆ (Indian Coast Guard) : ಇದೊಂದು ಅರೆ ಮಿಲಿಟರಿ ಪಡೆಯಾಗಿದೆ. ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನ ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು 1978 ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕಡಲ ಸಂಬಂಧಿತ (Maritime) ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾವಲು ಪಡೆಯಾಗಿದೆ. **ವಯಂ ರಕ್ಷಮಾಃ :** (ನಾವು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ) ಎನ್ನುವುದು ಇದರ ಧ್ಯೇಯವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸುಮಾರು 7,516.60 ಕಿ.ಮೀ. ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆ, ಮಾದಕ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಅವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾವಲು ಪಡೆಯ ನೌಕೆಗಳಿಗೆ ವೀರೋಚಿತವಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ - ಪುತಾರ್, ವಿಕ್ರಮ್, ವಿಗ್ರಹ್, ವಿಜಯ್ ಹಾಗೂ ವೀರ. ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಓರ್ವ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್‌ನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಸಂಘಟನೆ ಐದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮುಖ್ಯ ತಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಮುಂಬೈ, ಚೆನ್ನೈ, ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ, ಗಾಂಧಿನಗರ ಹಾಗೂ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ಸ್ ಪೋರ್ಟ್ ಬ್ಲೇರ್‌ನಲ್ಲಿವೆ. (ಶ್ರೀ ವಿಜಯಪುರಂ)

ಕರಾವಳಿ ಪಹರೆಯು 1402 ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಹಡಗುಗಳು ಮತ್ತು 381 ವಿಮಾನ ಹಾಗೂ 60 ಹೆಲಿಕಾಪ್ಟರ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 12,585 ಯೋಧರು ಕರಾವಳಿ ಪಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಘಟನಾ 1 - ಭಾರತೀಯ ಕರಾವಳಿಪಡೆಯ ದಿನ

ಗಡಿ ಭದ್ರತಾ ಪಡೆ (BSF-Border Security Force) : ಗಡಿ ಭದ್ರತಾ ಪಡೆಯನ್ನು 1965 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪಡೆಯ ಸೈನಿಕರು ಭಾರತವು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಹಾಗೂ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಗಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಚ್ಛರದಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಯಲಹಂಕದಲ್ಲಿದೆ. ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಅತಿಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಅಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶ, ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಇದು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ನಾಗರಿಕ ರಕ್ಷಣೆ (Civil Defence) : ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ನಾಗರಿಕರ ಜೀವ ಉಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ನಾಗರಿಕರ ಆಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಹಾನಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಆಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದು. ಇದು ಸ್ವಯಂ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಗರಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ ಸುಮಾರು 22 ವಿಭಾಗ ಅಥವಾ ವರ್ಗದ ನಗರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ 13 ಲಕ್ಷ ನಾಗರಿಕ ರಕ್ಷಣಾ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ 6.64 ಲಕ್ಷ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಗೃಹರಕ್ಷಕ ದಳ (Home Guards) : ಗೃಹರಕ್ಷಕ ದಳವು ಒಂದು ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಪಡೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲು 1946ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಸ್ಥಳೀಯ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಇದು ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಕೋಮು ಗಲಭೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ, ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಚುನಾವಣಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. 1962 ರಲ್ಲಿ ಚೀನಾ ದೇಶವು ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರ ಸಂಘಟನೆಯು ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸುವ ಮೂಲಕ ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಹಕರಿಸಿತು. ನಮ್ಮ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 5,73,793 ಗೃಹರಕ್ಷಕ ದಳದ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಘಟನೆಯು ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರಾದ್ಯಂತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸೊಸೈಟಿ (Indian Red Cross Society) : ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. 1920 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ

ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ಸೊಸೈಟಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ಸೊಸೈಟಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿ ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ಸೊಸೈಟಿಯು ಮಾನವೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 700ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಶಾಖೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಜನರಲ್‌ರವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಘಟನೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ ಆಪತ್ತು ಮತ್ತು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಯಾವುದೇ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಗಾಯಾಳುಗಳಿಗೆ, ಅನಾರೋಗ್ಯಪೀಡಿತರಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳು : ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 7 ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ (1) ಮಾನವೀಯತೆ (2) ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತತೆ (3) ತಾಟಸ್ಥ್ಯತೆ (4) ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ (5) ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಸೇವೆ (6) ಏಕತೆ (7) ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕತೆ.

ಮೇ 8 - ವಿಶ್ವ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ದಿನ

ಶೌರ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು : ಭಾರತದ ಭೂಸೇನೆ, ನೌಕಾಪಡೆ ಮತ್ತು ವಾಯುಪಡೆಗಳ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು :

- 1) ಪರಮವೀರಚಕ್ರ
- 2) ಮಹಾವೀರ ಚಕ್ರ
- 3) ವೀರಚಕ್ರ

ಶಾಂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು :

- 1) ಅಶೋಕಚಕ್ರ
- 2) ಕೀರ್ತಿಚಕ್ರ
- 3) ಶೌರ್ಯಚಕ್ರ

ನಮ್ಮ ಮೂರು ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನ ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭದ್ರತಾ ದಳ (NSG - National Security Guard) : ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಗಂಭೀರ ಭಯೋತ್ಪಾದನೆಯ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅಸಾಧಾರಣ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಿಳಿಯುವ ಪಡೆ ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 22.09.1986ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 'ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಸುರಕ್ಷಾ' (ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಭದ್ರತೆ) ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಧ್ಯೇಯ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷ ರಕ್ಷಣಾ ಗುಂಪು (SPG - Special Protection Group) : ಭಾರತದ ಹಾಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಹಾಗೂ ಮಾಜಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ನಿಕಟ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಈ ಪಡೆಯನ್ನು 1985ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. 'ಶೌರ್ಯಂ ಸಮರ್ಪಣಂ ಸುರಕ್ಷಣಂ' (ಶೌರ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ) ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಧ್ಯೇಯ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ : ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪಡೆಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಾಂತಿಪಾಲನಾ ಪಡೆ (UNPKF-United Nations Peace Keeping Force)ಯ ಭಾಗವಾಗಿ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಾಂತಿಪಾಲನಾ ಪಡೆಯು 1948ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಗಾರ್ಡ್, ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕೊರಿಯ, ಕಾಂಗೋ, ಶ್ರೀಲಂಕಾ, ಸಿಯೆರ್ರಾಲಿಯೋನ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶವು 1971ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ದೇಶವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧ ಸಮಯದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಂತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಗಳು ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರವಾಹ, ಚಂಡಮಾರುತ, ಭೂಕಂಪ, ಭೂಕುಸಿತ, ಮೇಘಸ್ಫೋಟ ಮುಂತಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿವೆ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಕೇಂದ್ರ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಗಳು (CAPF - Central Armed Police Forces)

- 1) ಅಸ್ಸಾಂ ರೈಫಲ್ಸ್ (AR - Assam Rifles)
- 2) ಗಡಿಭದ್ರತಾ ಪಡೆ (BSF - Border Security Force)
- 3) ಕೇಂದ್ರೀಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಭದ್ರತಾ ಪಡೆ (CISF - Central Industrial Security Force)
- 4) ಕೇಂದ್ರೀಯ ಮೀಸಲು ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆ (CRPF - Central Reserve Police Force)
- 5) ಇಂಡೋ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ ಬಾರ್ಡರ್ ಪೊಲೀಸ್ (ITBP - Indo Tibetan Border Police)
- 6) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭದ್ರತಾ ದಳ (NSG - National Security Guard)
- 7) ಸಶಸ್ತ್ರ ಸೀಮಾ ಬಲ (SSB - Sashastra Seema Bal)

ಮೇ 29 - ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಾಂತಿ ಪಾಲಕರ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದಿನ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

- * ಭೂಸೇನೆ, ವಾಯುಪಡೆ, ನೌಕಾಪಡೆ, NCC ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಕರಾವಳಿ ಪಡೆ ಇವುಗಳು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ.
- * ಕೇಂದ್ರ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಗಳು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಗೃಹ ಸಚಿವಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ.
- * AR - ಭಾರತ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾನ್ಮಾರ್‌ಗಳ ನಡುವಿನ ಗಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.
- * BSF - ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಹಾಗೂ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ಗಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.
- * ITBP - ಭಾರತ ಮತ್ತು ಚೀನಾಗಳ ನಡುವಿನ ಗಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.
- * SSB - ಭಾರತ ಮತ್ತು ನೇಪಾಳ ಹಾಗೂ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಭೂತಾನ್‌ಗಳ ನಡುವಿನ ಗಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ನಮ್ಮ ಮೂರು ಸೇನಾಪಡೆಗಳ ಪ್ರಧಾನ ದಂಡನಾಯಕರು _____ .
2. ಭೂ ಸೇನಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
3. ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯದ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿ _____ ಯಲ್ಲಿದೆ.
4. ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ್ ಹಡಗು ಕಾರ್ಖಾನೆ _____ ನಲ್ಲಿದೆ.
5. ಗಡಿ ಭದ್ರತಾ ಪಡೆಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ _____ ದಲ್ಲಿದೆ.
6. ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಸೊಸೈಟಿಯು _____ ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯದ ಐದು ಇಲಾಖೆಗಳಾವುವು ?
2. ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೇನೆಯ ರಚನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
3. ಭಾರತೀಯ ಭೂಸೇನೆಯ ಕಮಾಂಡ್‌ಗಳಾವುವು ?
4. ಭಾರತೀಯ ವಾಯುಪಡೆಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಯಾವುವು?
5. ಸೇನಾ ನೇಮಕಾತಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳಾವುವು ?
6. ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ. ಯ ಗುರಿಗಳೇನು ? ಎನ್.ಸಿ.ಸಿ. ಕಡೆಟ್‌ಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾವುವು?
7. ಚೀಫ್ ಆಫ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಸ್ಟಾಫ್ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. ದೇಶದ ಭದ್ರತೆ ನಮ್ಮ ಸೇನಾ ಪಡೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ.
2. ನಿಮಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿರಿ. ಅದು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.
3. ನಿವೃತ್ತ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಸೇನೆಯ ಸೇವಾ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು.

1. ನಮ್ಮ ಸೇನಾ ಪಡೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ.
2. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಸೊಸೈಟಿ ಘಟಕವನ್ನು ತೆರೆದು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿರಿ.
3. ಯುದ್ಧ ವಿಮಾನಗಳು ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ಹಡಗುಗಳ ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತೆ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಅರ್ಥ.
- ದೇಶದ ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಅಂಶಗಳು.
- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಅಂಶಗಳು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ : ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಎನ್ನುವ ಪದ ಬಂದಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ - ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ನೆಲವನ್ನು ಮಾತೃಭೂಮಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಜನಸಮೂಹ, ಆ ಜನ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸೋದರತೆಯ ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಭಾಗಿತ್ವ. ಇಂತಹ ಜನರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆ ಇರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಆದ ವಿದೇಶೀಯರ ಆಕ್ರಮಣಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ್ದು. ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯೇ ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಿರುದ್ಧದ ನಮ್ಮ ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನವರಿ 26ರಂದು ನವದೆಹಲಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವದ ಸರೇಡ್ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಭಾವೈಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಬೃಹತ್ ದೃಶ್ಯ ವೈಭವವಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತೆ : ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನರು ಹೊಂದಿರುವ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ವಿವಿಧ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ರೀತಿಯ ಐಕ್ಯತೆಯು ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತವು ವಿಶಾಲವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಉಪಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 8ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ ಪ್ರಕಾರ 22 ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತ/ಅನುಸೂಚಿತ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮತಧರ್ಮಗಳು (ಹಿಂದೂ, ಇಸ್ಲಾಂ, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಸಿಖ್ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಸಿ) ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಒಂದು ಅದ್ವಿತೀಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ವಿವಿಧ ಉಡುಗೆ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದರೂ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಭಾಗವೂ ಒಂದೇ ಸಂವಿಧಾನದಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ : ಭಾರತವು ತನ್ನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಏಕತೆಯ ಮೂಲ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕತೆ, ಭಾಷೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆ, ಜನಾಂಗೀಯತೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರೆಗೆ ಭಾರತೀಯರ ಜೀವನದ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯ ಅಂಶಗಳು ಅಡಗಿವೆ. ಏಕರೀತಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸುಲಭ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು, ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಾನೂನು ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮುಂತಾದವು ಏಕತೆಯ ಅಂಶವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿವೆ.

ವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಅಂಶಗಳು

ಭೌಗೋಳಿಕ ಏಕತೆ : ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತ, ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರ, ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರ ಇವುಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನರು ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಏಕತೆ : ಭಾರತ ಇಂದಿಗೂ ಒಂದೇ ಸಂವಿಧಾನ, ಏಕಪೌರತ್ವ, ಏಕ ರೀತಿಯ ಕಾನೂನು, ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮ, ಒಕ್ಕೂಟ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬಲಿಷ್ಠ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತಗಳಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ನಾವು ಭಾರತೀಯರೆಂಬ ರಾಜಕೀಯ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆಯ, ಜೊತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಾನೂನು, ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸರ್ವಮಾನ್ಯ ಮಾನದಂಡಗಳಾಗಿವೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಏಕತೆ : ಭಾರತವು ಬಹು ಧರ್ಮೀಯರ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಸಿಖ್, ಕ್ರೈಸ್ತ, ಇಸ್ಲಾಂ, ಪಾರ್ಸಿ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಹಬ್ಬ, ಹರಿದಿನಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಜನತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮದ ಜನತೆಯ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಏಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಮತ ಸಮನ್ವಯತೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಇದೆ.

ಭಾಷಾ ಏಕತೆ : ಭಾರತವು ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳ ತವರೂರಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರು ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದರೂ ಭಾಷಾ ಏಕತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಜನರು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕತೆ : ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜನಾಂಗಗಳು, ಧರ್ಮಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕತೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ಜನರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಹಾರ ವಿಚಾರಗಳು, ವೇಷಭೂಷಣಗಳು, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಏಕತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವ ಅಂಶಗಳು (ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಅಂಶಗಳು)

ಜಾತ್ಯತೀತತೆ (ಮತನಿರಪೇಕ್ಷತೆ) : ಭಾರತ ಒಂದು ಜಾತ್ಯತೀತ ರಾಷ್ಟ್ರ. ಇದರ ಅರ್ಥ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪೌರನು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯತೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ : ಭಾರತ ಒಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪೌರರು ದೇಶದ ಕಾನೂನಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯನೀತಿ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಪೌರರು ಒಂದೇ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜನತೆ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೇದಭಾವ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಭಾರತ ಒಂದು ಐಕ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಬ್ಬಗಳು : ದೇಶದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಬ್ಬಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವ, ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ, ಗಾಂಧಿ ಜಯಂತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಭಾರತೀಯ ಪೌರರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆ, ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಬ್ಬಗಳು ಏಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತವೆ.

ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಲಾಂಛನಗಳು : ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾದ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಲಾಂಛನ, ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೂ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಪಕ್ಷಿ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಣಿ ಮುಂತಾದವು ಸಹ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಅಂಶವೂ ಸಹ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ವಿಪತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರ ಲಾಂಛನ

ರಾಷ್ಟ್ರ ಪಕ್ಷಿ - ನವಿಲು

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೂ - ಕಮಲ

ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಾಣಿ - ಹುಲಿ

ಪರಸ್ಪರ ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆ : ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ಭಾಗದ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಾಫಿ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕೇಸರಿ, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಸೇಬು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಇತರೆ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಭಾಗವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಲ್ಲ. ಈ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬನೆಯು ಕೂಡ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವೈಕ್ಯತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಇವಲ್ಲದೆ ಇತರೆ ಅಂಶಗಳಾದ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು, ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅಂಶಗಳು, ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು, ಪ್ರಾಂತೀಯತೆ, ಧರ್ಮಗಳು, ಭಾಷೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿದ್ದರೂ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನತೆ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವವು _____ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.
2. ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ/ಅನುಸೂಚಿತ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ _____ .
3. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಣಿ _____ .
4. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪಕ್ಷಿ _____ .

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಜೊತೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

5. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಎಂದರೇನು ?
6. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆ ಎಂದರೇನು ?
7. ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಅಂಶಗಳಾವುವು ?
8. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಅಂಶಗಳಾವುವು ?

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಮೂಡಿಸುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ.
2. ನಿಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳದ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮದವರು ಆಚರಿಸುವ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ವರದಿ ತಯಾರಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು.

1. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆ ಮೂಡಿಸುವ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಿ.
2. ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.
3. ಏಕ್‌ಭಾರತ್ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾರತ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.

ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ
ಅಧ್ಯಾಯ - 24
ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನ
ಒಂದು ಪರಿಚಯ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅಧ್ಯಯನದ ನಂತರ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಿರಿ.

- ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನ.
- ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು.
- ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ.
- ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ.

ಪೀಠಿಕೆ : ಸಮಕಾಲೀನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ 195 ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿವೆ. ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಯಂಪರಿಪೂರ್ಣ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಲೀ ತನ್ನ ಜನರ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗಳು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದಿವೆ.

ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಎಂಬುದರ ಪದಶಃ ಅರ್ಥ ರಾಷ್ಟ್ರ, ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರಸಂಬಂಧವೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. 'ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಶನಲ್ ರಿಲೇಷನ್ಸ್' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಚರಮಿಬೆಂಥ್ಯಾಮ್‌ರವರು 1789ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ತಮ್ಮ 'ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಲ್ಸ್ ಆಫ್ ಮಾರಲ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಲೆಜಿಸ್ಲೇಷನ್' (Principles of Morals and Legislation) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದರು.

ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕ್ಲಿನೀ ರೈಟ್ : "ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳೆಂಬುದು ವಿಭಿನ್ನ ಗುಂಪುಗಳು, ರಾಜ್ಯಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು, ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಜನರು, ಪ್ರದೇಶಗಳು, ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ."

ಹ್ಯಾನ್ ಜೆ ಮಾರ್ಗಂಥೋ : ಇವರು "ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣವು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ಶಕ್ತಿಗಾಗಿನ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಅದರ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ."

ಸ್ವರೂಪ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅದರದೇ ಆದ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಚಲನಶೀಲವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿಶ್ವರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆದಿದೆ? ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ? ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಾಗಿದೆ.

2. ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಷಯ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಇತರ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಗಳಂತೆ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಇತರ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದೆ.

3. ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯವೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಘಟಕ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವರ್ತನೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಚಲನೆಗೆ ಚಾಲನಾ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಘಟಕವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ : ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯು ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಕ್ತಿಯು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

5. ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿನ ಹೋರಾಟ : ಹ್ಯಾನ್ಸ್ ಜೆ. ಮಾರ್ಗಂಥೋರವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯವು ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಗಾಗಿನ ಹೋರಾಟವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಬೇರೆ ದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ತನ್ನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

6. ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ : ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಸ್ವಯಂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

7. ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನಗಳ ಬಳಕೆ : ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಅದರಂತೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ತಾತ್ವಿಕ (Normative) ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ (Empirical) ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದರ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವೈಜ್ಞಾನಿಕಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು (Analytical Approach) ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

8. ಅಧಿಕೃತ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತವಲ್ಲದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೇಲೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯದ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿವೆ. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆ (UN-United Nations) ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ (World Bank) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಣಕಾಸು ನಿಧಿಯಂತಹ (IMF-International Monetary Fund) ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಧಿಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿವೆ. ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಜಾಗತಿಕ ಶಾಂತಿ ಭದ್ರತೆಗೆ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತಹ ಅಧಿಕೃತವಲ್ಲದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎರಡೂ ತರಹದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವಿಶ್ವ ರಾಜಕೀಯದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿವೆ.

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ :

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿದೆ.

1. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದುದಾಗಿದೆ. ಅದು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿಷಯವಸ್ತು, ಉಗಮ, ಅರ್ಥ, ಸ್ವರೂಪ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

2. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಅಧ್ಯಯನ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದ ಬಲವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸಹಕಾರ, ಸಂಘರ್ಷ, ಸಂಧಾನ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯತೆಗಳಂತೆ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಏಕೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಯಿತು? ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು? ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ.

3. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ನಂತಹ (Red Cross) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ವಿಶ್ವವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಘಟನೆ (WTO - World Trade Organisation), ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನಂತಹ ಅಂತರಸರ್ಕಾರದ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ (Inter Governmental Organisations) ರಾಷ್ಟ್ರರಾಜ್ಯಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗುವುದು.

4. ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ : ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಗಳೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಾಧಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಅವು ಆಯಾ ದೇಶಗಳ ಧೈಯ, ಗುರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಯು ಸಹ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

5. ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ : ರಾಷ್ಟ್ರ-ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಗಳ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

6. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಚಿಂತನೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಶಾಂತಿ, ಸುಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಂತಹ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಳಿಸುವುದು ಸಹ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ.

7. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ : ವಾಸ್ತವ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧವೆನ್ನುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷದ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದರ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬುವ ಈ ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿಷಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ.

ಮಹತ್ವ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅದರದ್ದೇ ಆದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಥಮ ಜಾಗತಿಕ ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅಮೆರಿಕ, ಬ್ರಿಟನ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ನಂತಹ ದೇಶಗಳ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ

ಸಂಬಂಧಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1919ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟನ್ ದೇಶದ ವೆಲ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವುಡ್ರೋವಿಲ್ಸನ್ ಪೀಠವನ್ನು (Woodrow Wilson Chair) ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅದು ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿತು. ಎಕಾರ್ತ್ ಜಿಮ್ (Ekarth Jim) ಇದರ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಪೀಠವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ 1919ರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕದ ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್ ಜಾರ್ಜ್ ಟನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾಜಿ ರಾಯಭಾರಿ ಎಡ್ಮಂಡ್ ಎ ವಾಲ್ಡ್‌ವರ್ (Edmond A Walsh) ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಾಂಗ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು “ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಫಾರಿನ್ ಸರ್ವೀಸ್” (School of Foreign Service) ಅನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಹೀಗೆ ನೂರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಉಜ್ವಲ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ :

1. ವಿಶ್ವ ರಾಜಕಾರಣದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ : ವಿಶ್ವ ರಾಜಕಾರಣವು ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಗಳ ನಡುವಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಶಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧಗಳ ಏರು-ಪೇರುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಕ್ರಿಯೆ-ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಆಯಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನೀತಿ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧವು ವಿಶ್ವ ರಾಜಕಾರಣದ ನೈಜತೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

2. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ : ರಾಷ್ಟ್ರ-ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಈಡೇರಿಕೆಗಾಗಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

3. ವಿಶ್ವ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನ ನೀಡುತ್ತದೆ : ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ವಿಶ್ವ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸವಾಲುಗಳಾದ ಹಸಿವು, ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆ, ಬಡತನ, ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಸಂಘರ್ಷ, ಯುದ್ಧ, ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ, ಹವಾಮಾನ ವೈಪರೀತ್ಯ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

4. ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ : ದೇಶ-ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ವಿಭಿನ್ನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವಾರು ಭಿನ್ನತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮನುಷ್ಯರೇ ಎಂಬ ಏಕಭಾವನೆ ನಮ್ಮ ನಡುವಿನ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಭಾವನೆಗಳು ವಿಶ್ವಶಾಂತಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

5. ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ : ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಿಶ್ವಶಾಂತಿಗಾಗಿ ದೇಶ-ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಸಾಕಾರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿಯ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

6. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಹಕಾರಿ : ಮಾನವ ಜೀವನವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಲೆಂದು ವಿಭಿನ್ನ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಶ್ವಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಅವು ವಿಶ್ವಶಾಂತಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ಜಗತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ - ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆ, ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್, ಯುನೆಸ್ಕೋ, ಯುನಿಸೆಫ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕಾರಣ ಎಂದವರು _____.
2. ವುಡ್ರೋವಿಲ್ಸನ್ ಪೀಠ _____ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು
3. ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ರಿಲೇಷನ್ಸ್ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬಳಸಿದವರು _____.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

4. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಎಂದರೇನು?
5. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಅಧ್ಯಯನವು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು?
6. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ವೇಲ್ಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವುಡ್ರೋವಿಲ್ಸನ್ ಪೀಠದ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಯಾರು?
7. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
8. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮಹತ್ವವೇನು?

III ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬನೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಕುರಿತು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ.
2. ಜಾಗತಿಕ ಶಾಂತಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.
3. ವುಡ್ರೋವಿಲ್ಸನ್‌ರವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.
4. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಕುರಿತು ರಚನೆಯಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು

1. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಾಯಕರುಗಳ ಭೇಟಿ ಮತ್ತು ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ.
2. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಕೌಟಿಲ್ಯರವರ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ಅದರ ಮಹತ್ವ.
- ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಭಾವ.
- ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ನಿಯೋಗಿಗಳು.

ಸಾಮಾಜಿಕರಣ

ಮಾನವ ಸಮಾಜಜೀವಿ. ಆತನ/ಆಕೆಯ ಶಿಶುವು ಇತರ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸಮಾಜಜೀವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ಬೆಳೆದು ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕರಣವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದುದು. ಮಾನವನ ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಸರಿಸಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಾನವನು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವನ/ಳ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಬರುವ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಅವನ/ಅವಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅವನು/ಅವಳು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ/ಳೆ. ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಾಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ/ಳೆ. ಸಮಾಜದ ಪ್ರಚಲಿತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಆಚಾರಗಳು, ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳು ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ/ಳೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ/ಳೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಮಾನವನಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಮಹತ್ವ / ಕಾರ್ಯಗಳು

- 1) ಮಾನವನನ್ನು ಸಮೂಹ-ಜೀವಿಯಾಗಿಸುತ್ತದೆ.
- 2) ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.
- 3) ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.
- 4) ವಿವಿಧ ಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.
- 5) ಸರಿಯಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ.
- 6) ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತರವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತದೆ.
- 7) ಭವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.
- 8) ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರಂತರ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.
- 9) ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಭದ್ರತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ನಿಯೋಗಿಗಳು : ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ವಯಸ್ಸು, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರು ಬೀರುವ ಪ್ರಭಾವ. ಎರಡನೆಯದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮವಯಸ್ಕರು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಭಾವ. ಮೊದಲನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಗುರುಹಿರಿಯರು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹಾಗೂ ಸಮವಯಸ್ಕರನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಇದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ನಿಯೋಗಿಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

1. **ಕುಟುಂಬ :** ಮಗುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ತಂದೆ ತಾಯಿ ಮಗುವಿಗೆ ನೇರವಾದ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಾಯಿಯೇ ಮಗುವಿನ ಮೊದಲ ಗುರು. ಮನೆಯೇ ಮೊದಲ ಪಾಠಶಾಲೆ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾದುದು. ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರ ನಡೆ ನುಡಿ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ವ್ಯವಹರಿಸುವಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳು ಮಗುವಿನ ನೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಪ್ರೀತಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಸಹನೆ, ಸಹೃದಯತೆ, ಸಹಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮೊದಲ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಗುವು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಹೊಗಳಿಕೆಗಳು ಆಕೆಯ / ಆತನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಾಗ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಅನುಭವದಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರ ಒಡನಾಟದ ಪರಿಸರದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗುಗಳಂತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಿಂದಾಗಿ ಅರಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಪುಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ.
2. **ಸಮವಯಸ್ಕರು :** ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ನಿಯೋಗಿಗಳು ಸಮವಯಸ್ಕರು, ಚೊತೆಯ ಆಟಗಾರರು ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರು ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಬಂಧವು ಸಹಕಾರ ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದು, ತನ್ನ ಪೋಷಕರಿಂದ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ಮಗುವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಅವಿವಾಹದ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
3. **ಧರ್ಮ :** ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಪಾತ್ರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶದ ತಳಹದಿ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ನೀತಿಯುತವಾದ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು, ಹಿರಿಯರು, ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜೆ, ಹಬ್ಬ, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮಾಜಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ, ದಾನ, ಧರ್ಮ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸಮಾಜದ ಒಳಿತಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ :

ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿ, ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಸೋದರಿ/ಸೋದರ, ಅತ್ತಿಗೆ, ಅತ್ತೆ ಇವರುಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ/ ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.

4. **ಶಾಲೆ :** ಮಗುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಣಾಮದ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾನೆ/ಳಿ. ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆ, ಜ್ಞಾನ, ಶೀಲ ಮತ್ತು ಮನೋಭಾವಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆತನ ಸುಪ್ರಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವನ/ಳ ಜೀವನವನ್ನು ವಿಶಾಲಗೊಳಿಸಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕ/ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಅವರು ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸನ್ನಿವೇಶ, ಸದ್ಭಾವನೆ, ಸಮಾನತೆ ಈ ಗುಣಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡೆನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಸಹನೆ, ಸಹೃದಯತೆ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಪಠ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು.

ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿ :

ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಕ/ಕಿಯಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ.

5. **ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮ :** ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಪ್ರಮುಖ ನಿಯೋಗಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತವೆ. ದೂರದರ್ಶನ, ಚಲನಚಿತ್ರ, ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು, ನಾಟಕಗಳು, ರೇಡಿಯೋ, ಮೊದಲಾದ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತವೆ. ಜಾಹಿರಾತು, ರೇಡಿಯೋ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಕಥೆ, ಕವನ, ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯರೂಪಕ, ಸಂಗೀತ, ಭಿತ್ತಿಪತ್ರ, ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿಶೇಷ ಹೇಳಿಕೆಗಳು, ಅಮೃತವಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಭವದ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಆಳವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗುತ್ತಾನೆ/ಳಿ. ವಾರ್ತೆಗಳು, ರಸಪ್ರಶ್ನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಪರಿಚಯ, ಸಂವಾದ, ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ, ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳ ವೀಕ್ಷಣೆ, ಅನ್ವೇಷಣೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಸದ್ಭಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಉತ್ತಮ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಯುವ ಜನಾಂಗವು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿದೆ.

6. **ನೆರೆ ಹೊರೆ (Neighbourhood) :** ನೆರೆಹೊರೆ ಎಂದರೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರು ಎಂದರ್ಥ. ಸಮುದಾಯದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಸಮೂಹ. ನೆರೆಹೊರೆ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪಾತ್ರ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎರಡು ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲೂ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪಾತ್ರ

ಚಟುವಟಿಕೆ :

ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರೊಂದಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ.

ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಜನರು ಕಷ್ಟ-ಸುಖ ಸಂತೋಷ ಸಮಾರಂಭ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದವರಂತೆ ಜೀವಿಸುವರು. ಆಸಕ್ತಿ, ಅಭಿರುಚಿ, ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನ, ವಿವಾಹ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾರಂಭ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸ್ಪಂದಿಸುವರು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವಿಸುವವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಗರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ, ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳಿಗೆ ನೆರೆಹೊರೆಯವರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಊಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ನೆರೆಹೊರೆಯವರನ್ನು ನಮ್ಮವರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು.

ಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕರಣ : ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕರಣವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವ ಜೀವಿಗೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದುದು. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆತ್ತವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟ, ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಅಭಿರುಚಿ-ಆದ್ಯತೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅರಿತೂ ಅಥವಾ ಅರಿಯದೆಯೋ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಗ ಆಟವಾಡಿ ಮನೆಗೆ ವಿಳಂಬವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಗದರಿಸುವ ರೀತಿಗೂ, ಮಗಳು ವಿಳಂಬದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಗದರಿಸುವ ರೀತಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಗನನ್ನು “ಬಂದಿಯಾ ಮಗನ” ಅಂದರೆ ಮಗಳಿಗೆ “ಇಷ್ಟೇಕೆ ತಡೆ ಮಾಡಿದೆ” ಕತ್ತಲಾಗುವ ಮುಂಚಿನ ಮನೆ ಸೇರಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಗಳನ್ನು ಅಡುಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಗನಿಂದ ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಆಟವಾಡಲು ‘ಡೋಲ್’ ನ್ನೂ, ಮಗನಿಗೆ ‘ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ನು’ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಲಿಂಗಾಧಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತೋರುವ ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಹೊಸ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಪರಾಧೀನತೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಹೊಸ ರೂಪ ನೀಡಿತು. ಮೊದಲು ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಅಂತಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದೀಗ ಪಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಲಿಂಗ ಭೇದವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಗಣಿ ಕೆಲಸ, ಉಕ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ, ಸುರಂಗ ತೋಡುವ ಕೆಲಸ, ಸಾಗರದಾಳಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿ, ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮಟ್ಟದ ಸಂಶೋಧನೆ, ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಕಾರ್ಯ, ಸೈನಿಕೋದ್ಯಮ, ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವದ ಅನುಷ್ಠಾನ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧೋರಣೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ :

ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ಮಾನವನು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು _____ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.
2. ತಾಯಿಯೇ ಮಗುವಿನ ಮೊದಲ _____ .
3. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗುಗಳಂತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು _____ ದಿಂದಾಗಿ ಅರಳುತ್ತದೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

4. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಮವಯಸ್ಕರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
5. ಕುಟುಂಬದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮಗುವು ಕಲಿಯುವ ಮೌಲ್ಯಗಳಾವುವು ?
6. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಪಾತ್ರವೇನು ?
7. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
8. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
9. ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ನಿಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ?

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. 'ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪಾತ್ರ' - ಈ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ.
2. ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆ.

1. ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಿ.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಸಮುದಾಯದ ಪದದ ಅರ್ಥ.
- ನಗರ - ಪದದ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ನಗರ ಸಮುದಾಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.
- ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ - ನಗರೀಕರಣದ ಸಂಬಂಧ.
- ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ಆದಿವಾಸಿ ಸಮುದಾಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಸಮುದಾಯದ ಅರ್ಥ

ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮಗಳು, ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುರುತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸಮುದಾಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಘಟಕವಾಗಿದೆ.

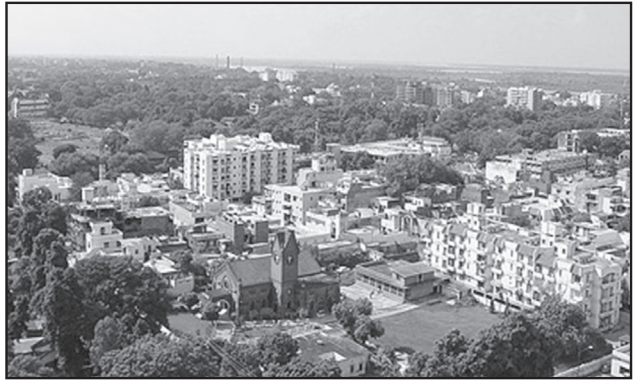
ಸಮುದಾಯ

ಮಾನವನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಇರಲಾರ. ಅವನು/ಳು ಸಂಘಜೀವಿ. ಅವನು/ಳು ತಾನು ವಾಸಿಸುವ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ/ಳೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಸಹಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುವುದಲ್ಲದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಲವು, ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ/ಳೆ. ಇದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ/ಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕು ನಡೆಸುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ಸಮುದಾಯ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

- 1) ಜನರ ಗುಂಪು
- 2) ಸೀಮಿತ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶ
- 3) ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಭಾವನೆಗಳು
- 4) ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ
- 5) ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಗರ ಎಂದರೇನು?

ನಗರವೆಂಬುದು ಸಾಪೇಕ್ಷ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜನರ ಶಾಶ್ವತ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ನಗರವೂ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು “ನಗರ” ವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಲ್ಲಿ 2011ರ ಜನಗಣತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

ನಗರ

- 1) ಕನಿಷ್ಠ 50,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆ.
- 2) ಒಂದು ಚದರ ಮೈಲಿಗೆ 1000 ಜನಸಾಂದ್ರತೆ.
- 3) ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗದಷ್ಟು ಜನರು ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು.
- 4) ನಾಗರಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಲಭ್ಯತೆ.
- 5) ನಗರ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪಟ್ಟಣ, ನಗರ ಮತ್ತು ಮಹಾನಗರಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಗರ ಸಮುದಾಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು :

- 1) ಸಾಮಾಜಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆ 2) ಅನಾಮಿಕತೆ 3) ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನೆ
- 4) ವ್ಯಕ್ತಿವಾದ, ವಿಲಾಸವಾದ ಹಾಗೂ ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು
- 5) ಸಂಘ, ಸಂಘಟನೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ 6) ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ಕುಟುಂಬ
- 7) ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ತೀವ್ರ ವೇಗ

ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ನಗರೀಕರಣ :

ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಎಂದರೆ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಬಳಸುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ತಯಾರಿಕೆಯ ಉದ್ಯಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಇದನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ನೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ, ಪ್ರಥಮ ಜಾಗತಿಕ ಯುದ್ಧದವರೆಗೆ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಹಳೆಯ ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರನ್ನು ನಗರ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಕರೆ ತಂದಿತು. ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಜನರು ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದುದಲ್ಲದೇ ಹಾಗೂ ದೊರಕಿದ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಭೌಗೋಳಿಕ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ಚಲನೆಗಳು ದೂರದ ಜನರನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ರೈಲು ಮತ್ತು ಬಸ್ಸುಗಳಂಥ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಾಗಿಸಿತು.

ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ನಗರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು.

ಚಟುವಟಿಕೆ :

ನಿಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನಗರ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು (ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಸೌಲಭ್ಯಗಳು) ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಿರಿ.

ನೀವೇ ಮಾಡಿ :

ನಿಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸರಕುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಕೈಗಾರಿಕೆ

ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯವು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿದೆ. ಇದರ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಸೀಮಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಮೂಡಿಬರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಪೂರ್ಣ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಸಮುದಾಯ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸೀಮಿತ ಭೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಗುಂಪು ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಉದ್ಯೋಗವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಒಂದು ಜೀವನ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಸಮೂಹ.

ಚಟುವಟಿಕೆ :

ನೀವು ವಾಸವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿನ ನೆರೆ-ಹೊರೆಯ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೇನು ತಿಳಿದಿದೆ ? ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ

ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಸ್ತಾರತೆ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ ಇನ್ನೊಂದು ಹಳ್ಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಹಳ್ಳಿ ಕರಾವಳಿ ತೀರದ ಹಳ್ಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಮರುಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಬಹುದು. ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿದ್ದರೂ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು.

1. ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ಸಮುದಾಯ
2. ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳು
3. ಸಾಮಾಜಿಕ ಐಕ್ಯತೆ
4. ಅನೌಪಚಾರಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ
5. ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ
6. ಕೃಷಿಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ
7. ನಿಸರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವ
8. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪ್ರಭಾವ
9. ಸರಳತೆ
10. ಅತಿಯಾದ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ
11. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ
12. ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
13. ಅನಕ್ಷರತೆ, ಬಡತನ ಮುಂತಾದವು

ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯ

ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

1. ಕೃಷಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು
2. ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು
3. ಅನಕ್ಷರತೆ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ
4. ಆರೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೊರತೆ
5. ನಾಗರಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಕೊರತೆ

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ನಿಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಒಂದು ವರದಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ.

ಬುಡಕಟ್ಟು - ಆದಿವಾಸಿ ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡು, ಕಣಿವೆ, ಬೆಟ್ಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಎನ್ನುವರು. ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಇವರು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಫ್ರಿಕಾದ ನಂತರ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದರೆ ಭಾರತ. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದೆ “ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೂಪ್ರದೇಶ, ಭಾಷೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಮ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಮೂಹ”. ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ನೇಗ್ರಿಟೋ, ಮಂಗೋಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

- 1) ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂಪ್ರದೇಶ
- 2) ಕುಟುಂಬ/ಕುಟುಂಬ ಸಮೂಹಗಳ ಗುಂಪು
- 3) ಒಳಬಾಂಧವ್ಯದ ಕ್ರಮ
- 4) ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾಷೆ
- 5) ಸರಳತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಪರಿಪೂರ್ಣತೆ
- 6) ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮ
- 7) ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
- 8) ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಸರು
- 9) ಸಂಸಕ್ತತೆ (ಏಕತೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದು)
- 10) ನಿರಕ್ಷರತೆ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗ

ಭಾರತೀಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. ಈಶಾನ್ಯ ವಲಯದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು : ಮಂಗೋಲಿಯನ್ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇವರು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್, ಮೇಘಾಲಯ, ಅರುಣಾಚಲಪ್ರದೇಶ, ಅಸ್ಸಾಂ, ತ್ರಿಪುರ, ಮಣಿಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಚೈನಾ-ಟಿಬೆಟ್ ಭಾಷಾ ಪ್ರವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗುರುಂಗ್, ಲಿಂಬಿ, ಲೆಪ್ಚಾ, ಅಕಾ, ಮಿಶಿ, ಗಾರೊ, ಖಾಸಿ, ಚಕ್ಮಾ, ನಾಗಾ, ಸೇಮಾ, ಕಚಾರಿ ಇವರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ವರ್ಗಗಳು.

2. ಕೇಂದ್ರ ವಲಯದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು : ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಗಂಗಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತಾಲರು, ಮುಂಡಾಗಳು, ಬಿಲ್ಲರು, ಗೊಂಡರು, ಓರಾನ್‌ಗಳು, ಬೈಗಾಗಳು, ಖಾರಿಯಾಗಳು, ಖೊಂಡರು, ಕೋಲರು, ಭೂಮಿಗಳು, ಸವಾರುಗಳು ಮುಂತಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಇವರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

3. ದಕ್ಷಿಣದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು : ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ವಲಯ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡಿನ

ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸೋಲಿಗ, ಯೆರವ, ತೊಡವ, ಕೋಟಾ, ಚೆಂಚು, ಪಣಿಯ, ಕಾಡಾರ್, ಸಿದ್ದಿಗಳು, ಜೇನುಕುರುಬರು ಮೊದಲಾದವರು.

ಇದಲ್ಲದೇ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಗುಂಪನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಲಯವಾಗಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಈ ವಲಯದ ಪ್ರಮುಖ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದರೆ: ಜಾರ್ವಾಗಳು, ಓಂಗೇಗಳು, ಸೆಂತಿನೇಲಿಗಳು, ಅಂಡಮಾನ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರಿಗಳು.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕು ನಡೆಸುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ _____
2. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭ _____ ಸಮುದಾಯ.
3. ಈಶಾನ್ಯ ವಲಯದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು _____ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

4. ನಗರ ಎಂದರೇನು?
5. ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಯಾವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ?
6. ಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
7. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದಕೋಶ 'ಬುಡಕಟ್ಟು' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ?
8. ನಗರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ.
9. ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ.
10. ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
11. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.
12. ಭಾರತೀಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು?

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. ನಗರ - ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಅನುಕೂಲ - ಅನಾನುಕೂಲಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಚರ್ಚಾಕೂಟ ಏರ್ಪಡಿಸಿ.
2. ನಿಮ್ಮ ಸಮೀಪವಿರುವ ಅಥವಾ ಗೊತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಿ.

IV. ಯೋಜನೆ.

1. ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಾಮ/ನಗರದಲ್ಲಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ / ನಗರಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಿರಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಖನಿಜ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

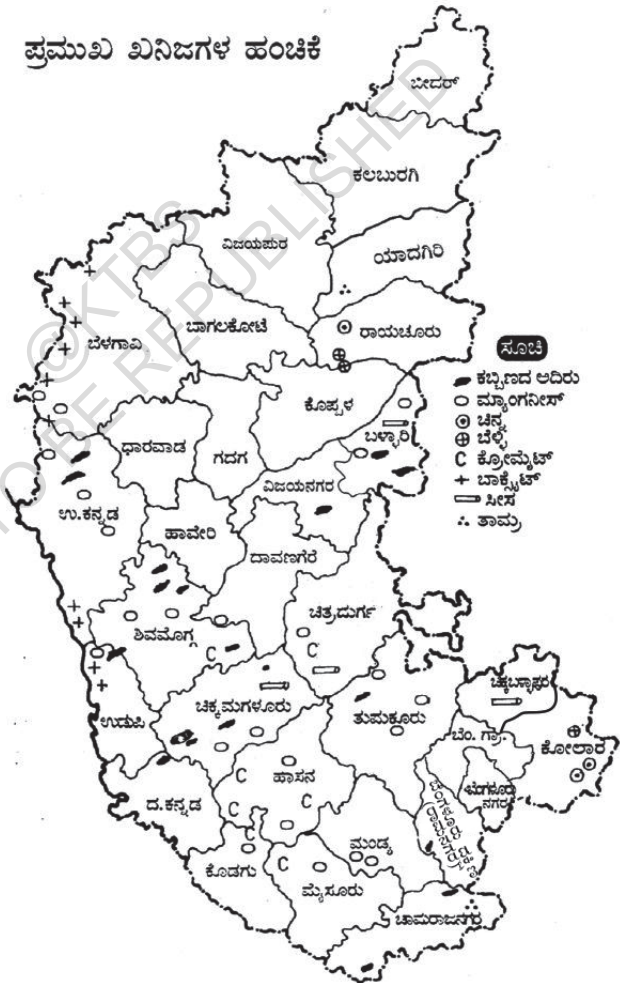
- ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಖನಿಜಗಳ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ.
- ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಖನಿಜಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆ.

ಒಂದು ದೇಶ, ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶವು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಅಪಾರವಾದ ಖನಿಜ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು, ಚಿನ್ನ, ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್, ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲು, ತಾಮ್ರ, ಬಾಕ್ಸೈಟ್, ಕ್ರೋಮೈಟ್, ಕಲ್ಲಾರು, ಅಭ್ರಕ ಮತ್ತು ಗ್ರಾನೈಟ್ ಪ್ರಮುಖ ಖನಿಜಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಮುಖ ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಯೋಣ.

ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು : ಇದು ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕು ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕವು ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯ ವ್ಯಾಂಗ್ಸೈಟ್ ಮತ್ತು ಹೆಮಟೈಟ್ ವರ್ಗದ ಅಪಾರವಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ನಿಕ್ಷೇಪ ಹೊಂದಿದೆ. ಭಾರತದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನಲ್ಲಿ ಶೇಷ್ಯ ದರ್ಜೆಯ ಮ್ಯಾಂಗ್ನೈಟ್‌ನ ಪಾಲು ಶೇ.63 ಭಾಗದಷ್ಟಿದೆ.

ಉಳಿದದ್ದು ಹೆಮಟೈಟ್ ದರ್ಜೆಯದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಖನಿಜಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

ಹಂಚಿಕೆ : ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ, ವಿಜಯನಗರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ತುಮಕೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಅಪಾರವಾದ ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಸಂಡೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೋಣಿಮಲ್ಕೆ, ವಿಭೂತಿಗುಡ್ಡ, ಬೆಳಗಾಳ, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಗುಡಿ, ದೇವಾದ್ರಿ ಶ್ರೇಣಿ, ರಾಮದುರ್ಗ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ನಿಕ್ಷೇಪದ ಲಭ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಬಾಬಾಬುಡನ್‌ಗಿರಿ (ಇನಾಂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪೀಠ), ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿ, ಕುದುರೆಮುಖ, ಗಂಗಾಮೂಲ, ಕಲ್ಪತ್ತಗಿರಿ, ಜೇನುಸುರಿ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಜೀವವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಉದ್ಯಾನವಿರುವ ಕುದುರೆಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಿ ತೀರ್ಪು ನೀಡಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸದುರ್ಗ, ಸಾಸಲು, ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಅಮೀನಗಡ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುಳಿಯಾರು, ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂಸಿ, ಶಂಕರಗುಡ್ಡ, ಸಿದ್ದರಹಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳಿವೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಿಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಖನಿಜ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸಿ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರನ್ನು ಭದ್ರಾವತಿಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಮೀಪದ ಜಿಂದಾಲ್ ವಿಜಯನಗರ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಉಳಿದ ಅದಿರನ್ನು ರಫ್ತು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭದ್ರಾವತಿಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ : ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಅದಿರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪದರು ಶಿಲೆ ಮತ್ತು ರೂಪಾಂತರ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಕ್ಸೈಡ್‌ನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮಿಶ್ರ ಲೋಹವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿನ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಬಳಸುವರು. ಜೊತೆಗೆ ರಾಸಾಯನಿಕ, ವಿದ್ಯುತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ, ಕ್ಯಾಲಿಕೋ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಹಾಗೂ ಬಣ್ಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಬಹು ಉಪಯೋಗಿ ಖನಿಜ'ವೆನ್ನುವರು.

ಹಂಚಿಕೆ : ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಅದಿರಿನ ನಿಕ್ಷೇಪ ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದು, ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಒಡಿಶಾದ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕವು ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಹಂಚಿಕೆಯು ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಡೂರು ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಸುಮಾರು ಶೇ.90 ರಷ್ಟು ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್‌ನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇತರೆ ಪ್ರಮುಖ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಗಣಿ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂಸಿ, ಶಂಕರಗುಡ್ಡ, ಹೊಸಹಳ್ಳಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾದರಹಳ್ಳಿ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ, ಸೂಪಾ, ಲೋಂಡ ಮತ್ತು ಉಸ್ತಾಂಡ, ಧಾರವಾಡ, ವಿಜಯಪುರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು. ರಾಜ್ಯದ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಬಹುಪಾಲನ್ನು ಜಪಾನ್, ಚೀನಾ ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ರಫ್ತು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಾಕ್ಸೈಟ್ : ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಅದಿರನ್ನು ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಲೋಹವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿಮೆಂಟ್, ಉಕ್ಕು, ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹಂಚಿಕೆ : ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಅದಿರಿನ ನಿಕ್ಷೇಪವು ಬೆಳಗಾವಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಖಾನಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಗಣಿಗಳಿವೆ. ಈ ಅದಿರನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಇಂಡಿಯನ್ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಕಂಪನಿಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಚಿನ್ನ : ಚಿನ್ನವು ಅಪರೂಪದ, ಹೊಳೆಯುವ, ಹೆಚ್ಚು ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವ ಹಳದಿ ಲೋಹವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಆಭರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಗಡಿಯಾರ ಮುಂತಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿನ್ನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಲೆಯೂ ದುಪ್ಪಟ್ಟಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಣಿಗಳಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಚಿನ್ನದ ನಾಡು' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯನ್ನು 1880 ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ಟೇಲರ್ ಎಂಬುವನು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು. ಇದು 1885 ರಲ್ಲಿ ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್ ನಗರವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕೋಲಾರದ ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್ ನ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಗಣಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ನಂದಿದುರ್ಗ, ಉರಿಗಾಂ, ಚಾಂಪಿಯನ್ ರೀಫ್ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಗಣಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಚಾಂಪಿಯನ್ ರೀಫ್ ಗಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಯಾಗಿದೆ (3217 ಮೀ.). ಈ ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಿರಂತರ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಚಿನ್ನದ ನಿಕ್ಷೇಪದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಈಗ ಈ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಟ್ಟಿ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ಭಾರತದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಯಾಗಿದೆ. ಸದ್ಯ ಹಟ್ಟಿ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ಳಾರ, ಶಿರಾ ಸಮೀಪವಿರುವ ಅಜ್ಜನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ಚಿನ್ನದ ಅದಿರನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. (ಈಗ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ) ಚಿನ್ನದ ನಿಕ್ಷೇಪವಿರುವ ಇತರೆ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಳಗುಂದ, ಕಪ್ಪತಗುಡ್ಡ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಂಪಿನಕೋಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಕುದುರೆಮುಖದಲ್ಲಿ ಅದಿರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
2. ಉತ್ತಮದರ್ಜೆಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು
3. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮ್ಯಾಂಗನೀಸನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪ್ರದೇಶ
4. ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಅದಿರಿನಿಂದ ಲೋಹವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.
5. ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್ ನ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

6. ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು 'ಚಿನ್ನದ ನಾಡು' ಎಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ?
7. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪ್ರಮುಖ ಖನಿಜಗಳಾವುವು ?
8. ಮಿಶ್ರಲೋಹವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಅದಿರು ಯಾವುದು ?
9. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು ದೊರೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
10. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಸೈಟ್ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಜಿಲ್ಲೆ ಯಾವುದು ?
11. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

III. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅ	ಆ
i. ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್	ಎ) ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ
ii. ಹಟ್ಟಿ	ಬಿ) ಇಂಡಿಯನ್ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಕಂಪನಿ
iii. ಬಾಕ್ಸೈಟ್	ಸಿ) ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್
iv. ಬೆಳಗಾವಿ	ಡಿ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ
	ಇ) ಬಹು ಉಪಯೋಗಿ ಖನಿಜ

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

1. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಖನಿಜಗಳ ಮಾದರಿಯನ್ನು (ಸ್ಯಾಂಪಲ್) ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಖನಿಜಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಮತ್ತು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

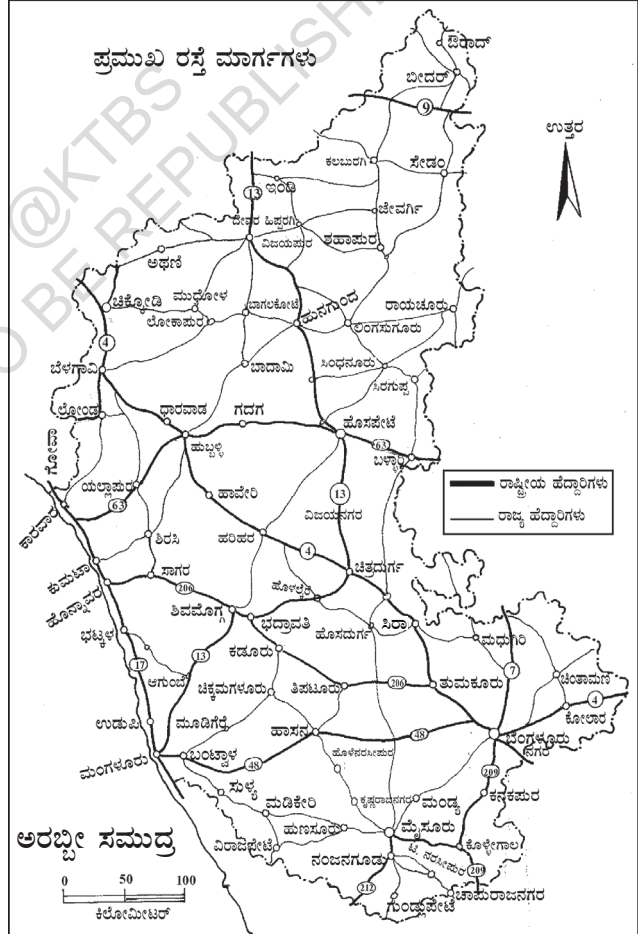
ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆಯ ಮಹತ್ವ.
- ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ - ವಿಧಗಳು, ಪ್ರಮುಖ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು.
- ರೈಲು ಸಾರಿಗೆಯ ಮಹತ್ವ, ಪ್ರಮುಖ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳು.
- ಜಲಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಾಯುಸಾರಿಗೆ.

ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಮಾಧ್ಯಮವೇ ಸಾರಿಗೆ. ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಜೀವನಾಡಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಅನೇಕ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಖನಿಜ ವಸ್ತುಗಳು, ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳು, ಅರಣ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು, ಶಕ್ತಿ ಸಾಧನಗಳು ದೊರೆಯುವವು. ಇವುಗಳ ಸಮರ್ಥ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಸಾರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವು ಅಗತ್ಯ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ರಾಜ್ಯ. ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಗಿಸಲು, ಗೊಬ್ಬರ, ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೃಷಿ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಲು, ಗಣಿಗಳಿಂದ ಖನಿಜಗಳನ್ನು, ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಗಿಸಲು, ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು, ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಾರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವು ಅವಶ್ಯಕ. ಕರ್ನಾಟಕವು ರಸ್ತೆ, ರೈಲು, ಜಲಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಾಯುಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ

ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ : ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನಲ್ಲೇ ವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿ-ಪಟ್ಟಣ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜನವಸತಿಗಳನ್ನು

ಸಂಪರ್ಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಯ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ, ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಿಕರು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗೂ ಸಾಗಿಸಬಹುದು. ರಸ್ತೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮಗಳ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.

ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ : ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಯು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ರಾಜಮಹಾರಾಜರುಗಳು ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಮುಖ ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಅರವಟ್ಟಿಗೆ, ತಂಗುದಾಣ, ತೋಪುಗಳು ಹಾಗೂ ಭತ್ತಗಳಿದ್ದವು. ಕರಾವಳಿ ಮತ್ತು ಒಳನಾಡನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ರಸ್ತೆಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳೆ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವ ರಸ್ತೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಮೇಲೆ 1961 ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 43,182 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದದ ರಸ್ತೆಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಒಟ್ಟು ರಸ್ತೆಗಳ ಉದ್ದ 332743.15 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ.35.70 ಭಾಗದಷ್ಟು ಪಕ್ಕಾ ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸುಮಾರು ಶೇ. 64.30 ಭಾಗದಷ್ಟು ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಸ್ತೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ನೀವೇ ಮಾಡಿ :

ನಿಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ನಿಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾವ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.

ರಸ್ತೆಗಳ ವಿಧಗಳು : ಕರ್ನಾಟಕದ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ; (1) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು (2) ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು (3) ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳು (4) ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳು.

1) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು (National Highways) : ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳು, ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಧಾನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂದರುಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ರಸ್ತೆಗಳಿಗೆ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ'ಗಳೆನ್ನುವರು. ಇವು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಅಗಲವಾದ ರಸ್ತೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ದ್ವಿಪಥ, ನಾಲ್ಕು ಪಥ ಮತ್ತು ಆರು ಪಥಗಳ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಾರ್ಯವು 'ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ' (NHAI-National Highways Authority of India) ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ 14 ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಉದ್ದ 7332 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳು. ಇವು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ವಿಜಯಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ತುಮಕೂರು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆದರೆ ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾದು ಹೋಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ-48 (NH - 48) ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ-44 (NH - 44) ಈ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ 'ಸುವರ್ಣ ಚತುಷ್ಕೋನ ಯೋಜನೆ' ಹಾಗೂ 'ಕಾರಿಡಾರ್ ಯೋಜನೆ'ಗಳಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಅವು ನಾಲ್ಕು, ಆರು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಪಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

2) ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು (State Highways) : ರಾಜಧಾನಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಪ್ರಮುಖ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ರಸ್ತೆಗಳಿಗೆ 'ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ'ಗಳೆನ್ನುವರು. ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ-ನಿರ್ವಹಣೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

27,880 ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಉದ್ದದ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಉದ್ದದ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿಯುಳ್ಳ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಗರ ರಸ್ತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು.

3) ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳು (MDR - Major District Roads) : ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಮುಖ ಪಟ್ಟಣಗಳು, ಗ್ರಾಮಗಳು, ರೈಲು ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳೆನ್ನುವರು. ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯು 'ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್'ಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 56115 ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳಿವೆ. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

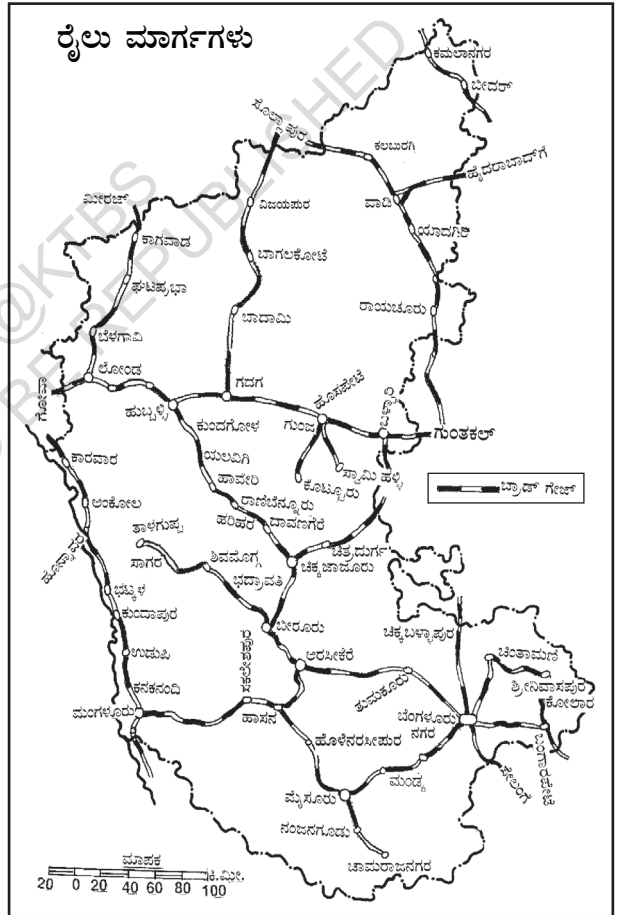
4) ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳು (Rural Roads) : ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆಗಳಿಗೂ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವ ರಸ್ತೆಗಳೇ 'ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆ'ಗಳು. ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 1,97,331.61 ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳಿವೆ.

ಮೇಲ್ಕಂಡ ವರ್ಗದ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲದೆ, ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧೀನದ ರಸ್ತೆಗಳಿವೆ. ಉದಾ : ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆ, ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ, ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಪುರಸಭೆ-ನಗರಪಾಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ ರಸ್ತೆಗಳು.

ರೈಲು ಸಾರಿಗೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಯ ನಂತರ ರೈಲು ಸಾರಿಗೆಯು ಪ್ರಮುಖ ವಾದುದು. ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಿಸಲು ಹಾಗೂ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ರೈಲು ಸಾರಿಗೆಯು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ರೈಲು ಸಂಚಾರ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು 1864ರಲ್ಲಿ, ಇದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮದರಾಸು ನಗರಗಳ ಮಧ್ಯೆ 'ಮದರಾಸು ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿ'ಯು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. 1956 ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಟ್ಟು 2595 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದದ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳಿದ್ದವು.

ಇವುಗಳ ಆಡಳಿತ ದಕ್ಷಿಣ ರೈಲ್ವೆ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಈಗ ನೈಋತ್ಯ ರೈಲ್ವೆ ವಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಅದರ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಒಟ್ಟು 3244 ಕಿ.ಮೀ ಉದ್ದದ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳು ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಹಾಸನ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಉಡುಪಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ದಕ್ಷಿಣ (ರಾಮನಗರ), ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸರಾಸರಿ 150-200 ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯು ಯಾವುದೇ ರೈಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ರೈಲು ಸಾರಿಗೆಯ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ನಂತರ ಯಾವ ಸಾರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಎಂಬುದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ.

ಕೊಂಕಣ ರೈಲ್ವೆ: ಇದು ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ರೈಲು ಮಾರ್ಗ. ಇದು ಮಂಗಳೂರು-ಮುಂಬೈ ನಡುವಿನ ಪ್ರಯಾಣದ ಅವಧಿಯನ್ನು 41 ಗಂಟೆಗಳಿಂದ 18 ಗಂಟೆಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರ ಉದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 273 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳು. ಇದರಲ್ಲಿ 13 ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು 310 ಇತರೆ ಸೇತುವೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶರಾವತಿ ಸೇತುವೆ (2.2 ಕಿ.ಮೀ.) ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ದವಾಗಿದೆ. ಕಾಳಿ ನದಿ ಸೇತುವೆ (1.2 ಕಿ.ಮೀ.) ಯೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಹಲವಾರು ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸೇತುವೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗುವ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೃಶ್ಯವಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಮೆಟ್ರೋ ರೈಲು : ಬೆಂಗಳೂರು ಬೃಹತ್ ನಗರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು ಟ್ರಾಫಿಕ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಅತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು 'ನಮ್ಮ ಮೆಟ್ರೋ' ಎಂಬ ನಗರ ರೈಲು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಅಕ್ಟೋಬರ್ 20, 2011 ರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ರೋ ರೈಲು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಬೈಯಪ್ಪನಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಎಂ.ಜಿ. ರಸ್ತೆಯವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಗೊಂಡು ಇಂದು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರು ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ವೈಟ್‌ಫೀಲ್ಡ್ (ಕಾಡುಗೋಡಿ)ನಿಂದ ಚಲ್ಲಘಟ್ಟದವರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಮಾದಾವರದಿಂದ ಸಿಲ್ಕ್ ಇನ್‌ಟೆಕ್ಸ್ಟ್ರೂಟ್‌ವರೆಗೆ ಮೆಟ್ರೋ ರೈಲು ಸಂಪರ್ಕವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಲುಪಬಹುದು. ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಮೆಟ್ರೋ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳು ನಿರ್ಮಾಣ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ.

ವಾಯು ಸಾರಿಗೆ

ವಾಯು ಸಾರಿಗೆ ಅತಿ ವೇಗ ಚಾಲಿತ ಸಾರಿಗೆ ಮಾಧ್ಯಮ. ಇದು ಪ್ರಯಾಣಿಕರು, ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಹಗುರವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಬೇಗ ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದು. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧಗಳಂತಹ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನೆರವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಇದು ದುಬಾರಿಯಾದ ಸಾರಿಗೆ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗದು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ವಿಮಾನ ಯಾನವನ್ನು 1946 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು - ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಡುವೆ 'ಡೆಕ್ಕನ್ ಏರ್‌ವೇಸ್' ಎಂಬ ಕಂಪನಿಯು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಭಾರತೀಯ ವಿಮಾನ ಸಂಚಾರವು 1953 ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಂಡು, ಇಂಡಿಯನ್ ಏರ್‌ಲೈನ್ಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಆರಂಭಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ವಿವಿಧ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಮಾನಯಾನದ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವು 1996 ರಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವೆಂದು ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವಿದೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಕಲಬುರಗಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಮೈಸೂರು, ಬೀದರ್ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ (ಜಿಂದಾಲ್ ವಿಜಯನಗರ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ)ಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳಿವೆ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಹೆಚ್.ಎ.ಎಲ್. ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವು ಅಲ್ಲಿಂದ 34 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವನಹಳ್ಳಿಗೆ ದಿನಾಂಕ 24-05-2008 ರಂದು ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಎಚ್.ಎ.ಎಲ್. ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವನ್ನು ಈಗ ಪೈಲಟ್‌ಗಳ ತರಬೇತಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ದೇವನಹಳ್ಳಿ ಸಮೀಪದ ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವು 'ಹಸಿರು ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ'ವಾಗಿದೆ. (Green field Airport) ಇದು ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆತ್ಯಾಧುನಿಕ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವಾಗಿದೆ.

ಜಲ ಸಾರಿಗೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಳನಾಡಿನ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರ ಜಲಸಂಚಾರಗಳೆರಡೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಬಹು ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಸಂಚಾರವು ನಾಡದೋಣಿ, ಹರಿಗೋಲು, ತಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಂತ್ರಜಾಲಿತ ದೋಣಿಗಳ ಸಂಚಾರ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಗಂಗಾವಳಿ, ಕಾಳಿ, ಶರಾವತಿ, ಹಾಲಾಡಿ, ಚಕ್ರ, ಕೊಲ್ಲೂರು, ಉದ್ಯಾವರ, ನೇತ್ರಾವತಿ ನದಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಸಾರಿಗೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ. ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ಕೆಲವೆಡೆ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು. ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಂಚಾರ ಸೌಲಭ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ಜಲ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

ಬಂದರುಗಳು : ಹಡಗು ನಿಲ್ಲುವ ಸಮುದ್ರ ತೀರದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಂದರುಗಳೆನ್ನುವರು. ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಜನರ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಂದರುಗಳಿವೆ. 1957 ರಲ್ಲಿ 'ಬಂದರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ'ಯು ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಂಡು ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. 'ನವ ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು' 1974 ರ ಮೇ 4 ರಂದು ಭಾರತದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ 'ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರು' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಈ ಬಂದರಿನಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು, ಕಾಫಿ, ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಗೋಡಂಬಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಹೆಂಚು, ಕ್ರೋಮೈಟ್, ಗ್ರಾನೈಟ್ ಶಿಲೆ, ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಳು ರಫ್ತಾಗುತ್ತವೆ. ಪೆಟ್ರೋಲಿಯಂ ಕಚ್ಚಾ ತೈಲ ಆಮದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯವು 13 ಚಿಕ್ಕ ಬಂದರುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಹಳೆಯ ಮಂಗಳೂರು ಬಂದರು, ಮಲೈ, ಹಂಗಾರಕಟ್ಟೆ, ಕುಂದಾಪುರ, ಪಡುಬಿದ್ರಿ, ಭಟ್ಟಳ, ಹೊನ್ನಾವರ, ಬೇಲೆಕೇರಿ, ತದಡಿ ಮತ್ತು ಕಾರವಾರ ಮುಂತಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರವಾರ ಬಂದರು ಅತಿ ಸುಂದರವಾದ

ಬಂದರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಸರ್ವಋತು ಬಂದರಾಗಿದ್ದು ತನ್ಮೂಲಕ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು, ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್, ಗ್ರಾನೈಟ್ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸಾಯೋತ್ಪನ್ನಗಳು ರಫ್ತಾಗುತ್ತವೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿ-ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸುತ್ತದೆ.
2. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ರೈಲು ಸಂಚಾರ ಆರಂಭವಾದ ವರ್ಷ..... .
3. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಜಿಲ್ಲಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆ
4. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಎಂದು ಬಂದರನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.
5. ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯ ರೈಲುಮಾರ್ಗವನ್ನು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

6. ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
7. ಕರ್ನಾಟಕದ ರಸ್ತೆಗಳ ವಿಧಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
8. ವಾಯು ಸಾರಿಗೆಯ ಅನುಕೂಲಗಳೇನು ?
9. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ಬಂದರುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

III. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅ	ಆ
i. ಸುವರ್ಣ ಚತುಷ್ಕೋನ	ಎ) ಮಂಗಳೂರು-ಮುಂಬೈ
ii. ಶರಾವತಿ ಸೇತುವೆ	ಬಿ) ಬೆಂಗಳೂರು
iii. ವಿಮಾನ ಸಾರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ	ಸಿ) NH - 44
iv. ಕೊಂಕಣ ರೈಲ್ವೆ	ಡಿ) ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ
v. ನಮ್ಮ ಮೆಟ್ರೋ	ಇ) ಕೊಂಕಣ ರೈಲ್ವೆ
	ಎಫ್) 1953

IV. ಚಟುವಟಿಕೆ.

1. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾದು ಹೋಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಮತ್ತು ಹೆಸರಿಸಿ.

V. ಯೋಜನೆಗಳು.

1. ನೀವು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
2. ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಗ್ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮಹತ್ವ.
- ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕಾವಲಯಗಳು.
- ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ.
- ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ, ಸಕ್ಕರೆ, ಸಿಮೆಂಟ್, ಕಾಗದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು.
- ಬೆಂಗಳೂರು - ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರ.

ದೇಶದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ತ್ವರಿತವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿದೆ. ಅಪಾರ ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತು, ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು, ಸೂಕ್ತ ವಾಯುಗುಣ, ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆ, ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನುರಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಲಭ್ಯತೆ, ವಿಶಾಲ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇರುವುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವು ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮದಡೆಗೆ ದಾಪುಗಾಲು ಹಾಕಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. 'ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಇಲ್ಲವೆ ವಿನಾಶ' ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅವರು ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. 1902 ರಲ್ಲಿ ಶಿವನಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಜಲ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿ, ದಿನೋಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಉದ್ಯಮಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಅಕ್ಕಿ ಗಿರಣಿ, ಹೆಂಚಿನ ತಯಾರಿಕೆ, ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟು, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಘೌಂಡಿಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. 1923 ರ ನಂತರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕು ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಸಾಬೂನು ತಯಾರಿಕೆ, ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ರೇಷ್ಮೆ ಗಿರಣಿ, ಕಾಗದ, ಸಿಮೆಂಟ್, ಬಣ್ಣ, ಸಕ್ಕರೆ, ಶ್ರೀಗಂಧದೇಣ್ಣೆ ಮುಂತಾದ ಆಧುನಿಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾದರಿ ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಆಳರಸರ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಕಾರಣ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿ ರಾಜ್ಯದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ; ವಿಮಾನ ತಯಾರಿಕೆ, ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ಮೆಷಿನ್ ಟೂಲ್ಸ್, ಗಡಿಯಾರಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕು, ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ, ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ, ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಉದ್ಯಮ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಾಬಾಬುಡನ್‌ಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ (ಇನಾಮ್ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪೀಠ) ಸಿಗುವ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಅಪಾರ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ 1923 ರಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮೈಸೂರು ಐರನ್ ಅಂಡ್ ಸ್ಟೀಲ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ (MISL-Mysore Iron and Steel Industries Limited) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ 1989 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಉಕ್ಕು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ (SAIL-Steel Authority of India Limited) ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇಂದು ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆಯೆಂದು (VISL-Vishveshwaraiah Iron and Steel Limited) ಹೆಸರಿಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿಯಿಂದ, ಸುಣ್ಣ ಬಂಡಿಗುಡ್ಡದಿಂದ, ನೀರು ಭದ್ರಾ ನದಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಸಂಡೂರಿನಿಂದ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಊದುಕುಲುಮೆಗೆ ಉರುವಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶರಾವತಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಜಲ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈಗ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಉಕ್ಕು, ಬೀಡು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಜಿಂದಾಲ್ ವಿಜಯನಗರ ಉಕ್ಕು ಲಿಮಿಟೆಡ್. ಇದನ್ನು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೋರಣಗಲ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ 2001 ರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಕೋರಕ್ಸ್ (Corex) ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕೆ

ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭಗೊಂಡ ಆಧುನಿಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೃಷಿಯಾಧಾರಿತ ಕೈಗಾರಿಕೆ. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೈಮಗ್ಗಗಳಿಂದ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಕೈಮಗ್ಗದಿಂದ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕೃತಕ ನಾರಿನ ಬಟ್ಟೆ, ವಿದೇಶಿ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಪೈಪೋಟಿಯ ನಡುವೆಯೂ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಈಗಲೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಬೇಡಿಕೆಯಿದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಹತ್ತಿ ಗಿರಣಿಗಳು 19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಹತ್ತಿಯಿಂದ ಬೀಜ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ (ಜಿನ್ನಿಂಗ್ ಗಿರಣಿ), ಹತ್ತಿ ದಾರ ತೆಗೆಯುವ (ಸ್ಪಿನ್ನಿಂಗ್ ಗಿರಣಿ) ಗಿರಣಿಗಳು ಉತ್ತರದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡವು. ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು 1884 ರಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎಸ್.ಕೆ. ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಯು ಕಲಬುರಗಿ(ಗುಲ್ಬರ್ಗ)ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. ಅನಂತರ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. 1900ರ ನಂತರ ದೊಡ್ಡ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಿನ್ನಿ ಮಿಲ್, ಮಿನರ್ವ ಮಿಲ್, ಮೈಸೂರಿನ ಕೆ.ಆರ್.ಮಿಲ್, ದಾವಣಗೆರೆಯ ಕಾಟನ್ ಮಿಲ್ ಮುಂತಾದವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿದ್ದವು.

ಅನಂತರ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಉತ್ತರದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡವು. ದಾವಣಗೆರೆಯ ರಾಜ್ಯದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಹತ್ತಿಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ,

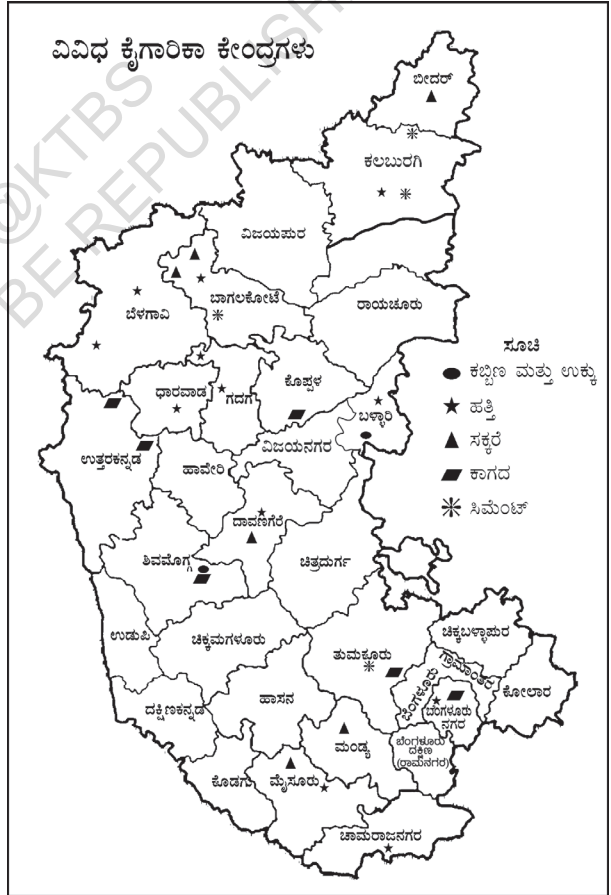
ಇಳಕಲ್, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ, ರಬಕವಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು, ಗದಗ-ಬೆಟಗೇರಿ, ಬಾದಾಮಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ನರಗುಂದ, ಗೋಕಾಕ್, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹುಣಸೂರು, ನಂಜನಗೂಡು, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ, ಚಾಮರಾಜನಗರಗಳಲ್ಲೂ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ನೂಲು, ನೇಯುವ ಗಿರಣಿಗಳಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವು ಹತ್ತಿ ಗಿರಣಿಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಚ್ಚಾ ಹತ್ತಿಯ ಕೊರತೆ, ಹಳೆಯ ಯಂತ್ರಗಳು, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಕೊರತೆ, ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಉತ್ಪಾದನಾ ವೆಚ್ಚ, ಕೃತಕ ನಾರಿನ ಬಟ್ಟೆಯ ಪೈಪೋಟಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜವಳಿ ಉದ್ಯಮದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು 'ಸುವರ್ಣ ಜವಳಿ ನೀತಿ 2008-13' ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, 11 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಸಿದ್ಧ ಉಡುಪಿನ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ರಫ್ತು ಮಾಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಬಟ್ಟೆ ರಫ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ದೇಶದಲ್ಲೇ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ, ಆನೇಕಲ್, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮೈಸೂರು, ರಾಮನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪಾರ್ಕ್‌ಗಳಿವೆ.

ಸಕ್ಕರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆ

ಸಕ್ಕರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದೂ ಸಹ ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತವಾದುದು. ಇದರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಾನೀಕರಣ ಅಂಶಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಉದಾ: ಕಬ್ಬು ಉತ್ಪಾದನೆ, ಉತ್ತಮ ಹವಾವಾಸ, ವಿದ್ಯುತ್ ಸರಬರಾಜು, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದೆ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಪಾಲಳ್ಳಿ (ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮ) ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಸರ್ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಕಾನನ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವನು. ಅವು 1847 ರಲ್ಲಿಯೇ ಸಕ್ಕರೆಂಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಲಂಡನ್ನಿನ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಬಹುಮಾನ ಗಳಿಸಿದ್ದುದು ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಆಧುನಿಕ ಸಕ್ಕರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆ 1933 ರಲ್ಲಿ 'ಮೈಸೂರು ಸಕ್ಕರೆ ಕಂಪನಿ' (Mysugar) ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1951 ರವರೆಗೂ

ಒಂದೇ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಿತ್ತು. ಇಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 71 ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಸಕ್ಕರೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಶೇ. 16 ರಷ್ಟನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಕ್ಕರೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಹಂಚಿಕೆ : ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಕ್ಕರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೇ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಕಾವೇರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಗಳ ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಂಡಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿವೆ. ತರುವಾಯ ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ಬೀದರ್, ವಿಜಯಪುರ, ಕಲಬುರಗಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಕ್ಕರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿವೆ.

ಕಬ್ಬಿನ ಸಿಪ್ಪೆ ಮತ್ತು ಕಾಕಂಬಿಗಳು ಈ ಉದ್ಯಮದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು. ಕಬ್ಬಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಕಾಗದದ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಹಾಗೂ ಇಂಧನವನ್ನಾಗಿಯೂ ಬಳಸುವರು. ಕಾಕಂಬಿಯಿಂದ ಮದ್ಯಸಾರವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವರು.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಕ್ಕರೆ ನಗರ - ಮಂಡ್ಯ
ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಕ್ಕರೆಯ ಜಿಲ್ಲೆ - ಬೆಳಗಾವಿ

ಕಾಗದ ಕೈಗಾರಿಕೆ

ಕಾಗದವು ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ, ಮುದ್ರಣ, ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಕಾಗದ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ಅರಣ್ಯಾಧಾರಿತವಾದುದು. ಈ ಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ ಬಿದಿರು, ಮರದ ತಿರುಳು, ಹುಲ್ಲು, ಕಬ್ಬಿನ ಸಿಪ್ಪೆ, ಚಿಂದಿ ಬಟ್ಟೆ, ರದ್ದಿ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುವುದು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ 'ಮೈಸೂರು ಪೇಪರ್ ಮಿಲ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್' ಕಾರ್ಖಾನೆಯು 1936 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಅನಂತರ 'ವೆಸ್ಟ್ ಕೋಸ್ಟ್ ಪೇಪರ್ ಮಿಲ್' ಎಂಬ ಕಾಗದದ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ಖಾಸಗಿ ಕಂಪೆನಿಯಿಂದ ದಾಂಡೇಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. ಈ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಅರಣ್ಯಗಳ ಬಿದಿರು, ನೀಲಗಿರಿ ಮರದ ತಿರುಳು, ಸಮೀಪದ ನದಿಗಳ ನೀರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಂಜನಗೂಡು, ಕೃಷ್ಣರಾಜನಗರ, ಸತ್ಯಗಾಲ, ಮುಂಡಗೋಡ, ಮುನಿರಾಬಾದ್, ಯಡಿಯೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಇತರೆ ಕಾಗದ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳಿವೆ. ದೇಶದ ಕಾಗದ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಿಮಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಸಿಮೆಂಟ್ ಕೈಗಾರಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿಮೆಂಟ್‌ಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು, ದೊಡ್ಡ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ರಸ್ತೆ, ಸೇತುವೆ, ಅಣೆಕಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಮೆಂಟ್ ಬೇಕು.

ಸಿಮೆಂಟ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಅಪಾರವಾದ ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಜಿಪ್ಸಂ ಮತ್ತು ಬಾಕ್ಸೈಟ್‌ಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಮಾತ್ರ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀರು, ಮರಳು, ಸಾರಿಗೆ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ಜೇಡಿಮಣ್ಣು, ವಿಶಾಲವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಸಹ ಸಿಮೆಂಟ್ ಕೈಗಾರಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

ರಾಜ್ಯದ ಮೊದಲ ಸಿಮೆಂಟ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಯು 1939 ರಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಮ್ಮಸಂದ್ರ, ಕಲಬುರಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಹಾಬಾದ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇತರೆ ಸಿಮೆಂಟ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ; ವಾಡಿ, ಲೋಕಾಪುರ, ಇಟ್ಟಿಗೆಹಳ್ಳಿ, ಮಡಕೆರೆ, ಕಂಚಿಪುರ, ಕಲಾದಗಿ, ಕುರಕುಂಟ, ಸೇಡಂ, ಚಿತ್ತಾಪುರ, ಮುದ್ದಾಪುರ, ಅಮ್ಮಸಂದ್ರ, ಕುಡಿತಿನಿ, ತೊಂಡೇಬಾವಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲೂರು. ದೇಶದ ಸಿಮೆಂಟ್ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಗಣನೀಯ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಉದ್ಯಮಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಉದ್ಯಮಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿವೆ. ಅನೇಕ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಆಧಾರಿತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿರುವುದರಿಂದ ಪರಿಣತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಅಪಾರ ಮಾನವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಉದ್ಯಮಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಿಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸಿ. ಸಮೀಪದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಘಟಕವನ್ನು ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು ; ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ

ಬೃಹತ್ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವು ಭಾರತದ 'ಸಿಲಿಕಾನ್ ಕಣಿವೆ' ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ (ತಂತ್ರಾಂಶ) ಅಥವಾ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ರಫ್ತು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಪಂಚದ ಹತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಉನ್ನತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಹೈಟೆಕ್ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮೀಪದ ಇತರ ನಗರಗಳಿಗೂ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಉದ್ಯಮ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ನಗರವೊಂದರಲ್ಲೇ ಅನೇಕ ಐ.ಟಿ.(Information Technology) ಬಿ.ಟಿ. (Bio-Technology) ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಇದ್ದು, ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಂಪೆನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಉತ್ತಮ ಹವಾಮಾನ, ವಿದ್ಯುತ್ ಪೂರೈಕೆ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರಿಣಿತರು, ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು, ವಿಶಾಲವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ಫೋಸಿಸ್, ವಿಪ್ರೋ, ಟಿ.ಸಿ.ಎಸ್ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಕಂಪೆನಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಶಾಖೆಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಇತರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ನಗರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾ : ಮೈಸೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಕಲಬುರಗಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಮಂಗಳೂರು ಮುಂತಾದವು. ಶಿಕ್ಷಣ, ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್, ಸಾರಿಗೆ, ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯಗಳು : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಐದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ :

- 1) ಬೆಂಗಳೂರು - ಕೋಲಾರ - ತುಮಕೂರು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯ - ಇದು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯವಾಗಿದೆ.

- 2) ಬೆಳಗಾವಿ - ಧಾರವಾಡ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯ.
- 3) ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ - ಉಡುಪಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯ.
- 4) ಬಳ್ಳಾರಿ - ರಾಯಚೂರು - ಕೊಪ್ಪಳ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯ.
- 5) ಮೈಸೂರು - ಮಂಡ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ಸ್ಥಳ
2. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮ್ಯಾಂಚೆಸ್ಟರ್
3. 'ವೆಸ್ಟ್‌ಕೋಸ್ಟ್ ಪೇಪರ್‌ಮಿಲ್' ಕಂಡು ಬರುವ ಸ್ಥಳ
4. ತೊಂಡೇಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಿದೆ.
5. 'ಸಿಲಿಕಾನ್ ಕಣಿವೆ' ಎಂದು ನಗರವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

6. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
7. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
8. ಕಾಗದದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
9. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
10. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಉದ್ಯಮವು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಲು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

III. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅ

ಆ

i. ಭದ್ರಾವತಿ	ಎ) ಮೈಸೂರು ಸಕ್ಕರೆ ಕಂಪನಿ
ii. ತೋರಣಗಲ್	ಬಿ) ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ಇಲ್ಲವೇ ನಾಶ
iii. ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ	ಸಿ) ಮೈಸೂರು ಪೇಪರ್‌ಮಿಲ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್
iv. ಮಂಡ್ಯ	ಡಿ) ರಾಜ್ಯದ ಮೊದಲ ಹತ್ತಿಬಟ್ಟೆ ಕೈಗಾರಿಕೆ
	ಇ) ಜಿಂದಾಲ್ ವಿಜಯನಗರ ಉಕ್ಕು ಲಿಮಿಟೆಡ್

IV. ಚಟುವಟಿಕೆ.

1. ನಿಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಕರ್ನಾಟಕದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತಾಣಗಳ ಪರಿಚಯ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವ.
- ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವ.
- ಪ್ರಮುಖ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು.

‘ದೇಶ ಸುತ್ತು ಕೋಶ ಓದು’ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣಡಿ ಇದೆ. ಜನರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರವಹಿವಾಟಿಗಾಗಿ, ಕುತೂಹಲಕ್ಕಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ, ಮನಃಶಾಂತಿ, ವಿಹಾರ, ಸುಂದರ ತಾಣಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಹಂಬಲ, ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ, ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ದಿನ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಬರುವುದನ್ನು ಪ್ರವಾಸ ಎನ್ನುವರು. ಪ್ರವಾಸಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಂಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಉಪಹಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಬೇರೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸವು ಮಾನವನ ಜೀವನದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ನಾಡು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನಾಗರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಜನಜೀವನದ ಕ್ರಮ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಸರಾದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ತಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಸಿರಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಘಟ್ಟಗಳು, ಅಲ್ಲಿನ ನದಿಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು, ಸುಂದರ ನಯನ ಮನೋಹರವಾದ ಕಣಿವೆಗಳು, ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು, ಶ್ರೀಗಂಧದ ಕಾಡುಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸುಂದರ ಕಡಲತೀರಗಳು, ಐತಿಹಾಸಿಕ ತಾಣಗಳು, ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ವೈಭವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಯಾತ್ರಾ ಸ್ಥಳಗಳು ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ 1971 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಪ್ರವಾಸ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ‘ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ನಿಗಮ’ ವನ್ನು (KSTDC-Karnataka State Tourism Development Corporation) ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಇದು ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಮೂಲಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಯಾತ್ರಿ ನಿವಾಸ, ಪ್ರವಾಸಿ ಗೃಹ, ಉಪಹಾರ ಗೃಹ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಸುಂದರ ತಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಯುನೆಸ್ಕೋ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಹಂಪಿಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಸಮೂಹ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಸಮೂಹ, ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಕರ್ನಾಟಕದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹತ್ತು ತಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಬೇಲೂರು, ಹಳೇಬೀಡು ಹಾಗೂ ಸೋಮನಾಥಪುರಗಳಲ್ಲಿನ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ‘ವಿಶ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ತಾಣ’ ಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ‘ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಹಲವು ಜಗತ್ತುಗಳು’ (One State Many worlds) ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಇಲಾಖೆಯ ಧ್ಯೇಯವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಸ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ನೀತಿ 2024-2029 ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿಯವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದೆ. 1996-97ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ 'ಉತ್ತಮ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ನಿರ್ವಹಣಾ ರಾಜ್ಯ'ವೆಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು :

ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಿರಿಧಾಮಗಳು : ಕರ್ನಾಟಕವು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಭೂಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅನೇಕ ಎತ್ತರವಾದ ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅನೇಕ ಗಿರಿಧಾಮಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಕುದುರೆಮುಖ' ಗಿರಿಧಾಮ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಹಸಿರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯಗಳು, ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಕಾಫಿ ತೋಟಗಳು, ಜಲಪಾತಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ.

ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂದಿ ಗಿರಿಧಾಮವು ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಸುಮಾರು 1492 ಮೀ. ಎತ್ತರವಿದ್ದು, ತಂಪಾದ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ವಸತಿ ಮತ್ತು ಉಪಹಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದ್ದು ತಂಗಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರು ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರಿಂದ 'ಗಾಂಧಿ ಭವನ' ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅದೇ ರೀತಿ ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಬೆಟ್ಟ, ಆಗುಂಬೆಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ತಾಣ, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುಗುಂಡಿ, ದೇವರಾಯನದುರ್ಗ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೋಗಿಮಟ್ಟ, ಕೊಡಚಾದ್ರಿ, ಹಿಮವದ್ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟ, ರಾಮನಗರ ಬಂಡೆಗಳು, ಮಧುಗಿರಿಯ ಏಕಶಿಲಾ ಬೆಟ್ಟ, ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾದ ಯಾಣದ ಬಂಡೆಗಳು, ಮಡಿಕೇರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬೇಸಿಗೆಯ ತಂಗುದಾಣಗಳಾಗಿದ್ದು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಲಪಾತಗಳು : ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವು ಜಲಪಾತಗಳ ತವರೂರಾಗಿದೆ. ಮಲೆನಾಡು ಅನೇಕ ಜಲಪಾತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಜಲಪಾತಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ರಭಸವಾಗಿ ಧುಮುಕುವ ದೃಶ್ಯ ನಯನಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಜಲಪಾತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಎತ್ತರವಾದ ಜೋಗ್ ಜಲಪಾತವು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಸುಮಾರು 253 ಮೀ. ಎತ್ತರದಿಂದ ಶರಾವತಿ ನದಿಯು ನಾಲ್ಕು ಸೀಳುಗಳಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ರಾಜ, ರಾಣಿ, ರೋರರ್ ಮತ್ತು ರಾಕೆಟ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈದುಂಬಿ ಧುಮುಕುವಾಗ ಮರೆಯಲಾಗದ ಚೆಲುವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾವೇರಿ ನದಿಯು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿವನಸಮುದ್ರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗಗನಚುಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಭರಚುಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಅವಳಿ ಜಲಪಾತಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಮಡಿಕೇರಿ ಸಮೀಪದ ಅಬ್ಬಿ ಜಲಪಾತ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಬ್ಬೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲತ್ತಗಿರಿ ಜಲಪಾತ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಂಚಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಮಾಗೋಡು ಜಲಪಾತ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕಾಕ್ ಜಲಪಾತ ಇವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಜಲಪಾತಗಳಾಗಿವೆ. ಘಟಪ್ರಭಾ ನದಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಗೋಕಾಕ್ ಜಲಪಾತವನ್ನು 'ಕರ್ನಾಟಕದ ನಯಾಗರ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮಗಳು : ಕರ್ನಾಟಕವು ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅರಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅನೇಕ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮಗಳು, ಪಕ್ಷಿಧಾಮಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು, ಹುಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ವಲಯಗಳು (Tiger Reserves), ಜೀವವೈವಿಧ್ಯತಾ ವಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಐದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ನಾಗರಹೋಳೆಯ 'ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನ', ಬಂಡೀಪುರ, ಬನ್ನೇರುಘಟ್ಟ, ಕುದುರೆಮುಖ ಹಾಗೂ ಅನ್ನಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು.

ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 36 ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳೆಂದರೆ, ಮೇಲುಕೋಟೆ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ಕಾವೇರಿ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ಮೂಕಾಂಬಿಕ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ಕಪ್ಪತಗುಡ್ಡ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ಚೋಗಿಮಟ್ಟಿ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ಭೀಮಘಡ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ಚಿಂಚೋಳಿ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ, ತಲಕಾವೇರಿ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ಸುಂದರವಾದ ಕಡಲತೀರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಗೋಕರ್ಣದ 'ಓಂ ಬೀಚ್', ಉಳ್ಳಾಲ, ಮುಡೇಶ್ವರ, ಮರವಂತೆ, ಮಲ್ಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಡಲತೀರಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಸಮೀಪದ ಸೇಂಟ್ ಮೇರೀಸ್ ದ್ವೀಪವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ತಂಭ ಮಾದರಿಯ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾದ ಶಿಲಾರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಮುಡೇಶ್ವರ ಸಮೀಪದ ನೇತ್ರಾಣಿ ದ್ವೀಪ, ಕಾರವಾರದ ಬಳಿ ದೇವಗಡ, ಕೂರ್ಮಗಡ ಮುಂತಾದ ದ್ವೀಪಗಳಿವೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು (ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು) : ನಮ್ಮ ನಾಡನ್ನಾಳಿದ ಕದಂಬರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ಚಾಲುಕ್ಯರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರುಗಳು ತಾವು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ವೈಭವದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಜನಾಕರ್ಷಣೀಯವಾದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಐತಿಹ್ಯದ ತಾಣಗಳೆಂದರೆ ಹಂಪಿ, ಬೇಲೂರು, ಹಳೇಬೀಡು, ಸೋಮನಾಥಪುರ, ಬಾದಾಮಿ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು, ಐಹೊಳೆ, ವಿಜಯಪುರದ ಗೋಲ್‌ಗುಂಬಜ್, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಬನವಾಸಿ, ಬಸರಾಳು, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಮೈಸೂರು, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಮುಂತಾದವು ಇವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿವೆ.

ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳು : ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಉಡುಪಿ, ಶೃಂಗೇರಿ, ಹೊರನಾಡು, ಕೊಲ್ಲೂರು, ಗೋಕರ್ಣ, ಉಳವಿ, ಶಿರಸಿ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಕೂಡಲಸಂಗಮ, ಮೇಲುಕೋಟೆ, ಆದಿಚಂಚನಗಿರಿ, ಕಾರ್ಕಳ, ದೇವರಗುಡ್ಡ, ಮೈಲಾರಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಲಬುರಗಿಯ ಖ್ವಾಜಾ ಬಂದೇ ನವಾಜ್ ದರ್ಗಾ, ವಿಜಯಪುರದ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜಾ, ಸಿರಾದ ಮಲ್ಲಿಕ್ ರಹಾನ್ ದರ್ಗಾ, ಮೈಸೂರಿನ ಸೇಂಟ್ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಚರ್ಚ್, ಮಂಗಳೂರಿನ ರೋಜಾರಿಯೋ ಕೆಥೆಡ್ರಲ್ ಚರ್ಚ್ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯೋಣ

ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಳವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿದೆ. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹೆಸರಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ ಕುರಿತು ಹಿರಿಯರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕ-ಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸೋಣ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೋಟೆಗಳು : ಅನೇಕ ಚರಿತ್ರಾರ್ಹ ಸುಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಆಕರ್ಷಕ ತಾಣಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಬೀದರ್ ಕೋಟೆ, ವಿಜಯಪುರ ಕೋಟೆ, ಕಲಬುರಗಿ ಕೋಟೆ, ಹಂಪಿ ಕೋಟೆ, ಕೆಳದಿ ಕೋಟೆ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಕೋಟೆ, ಮಧುಗಿರಿ ಕೋಟೆ, ನಂದಿಬೆಟ್ಟ ಕೋಟೆ, ಪಾವಗಡ ಕೋಟೆ, ಮಂಜರಾಬಾದ್ ಕೋಟೆ, ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ಕೋಟೆ, ಕವಲೇದುರ್ಗ ಕೋಟೆ, ಪರಸಗಡ ಕೋಟೆ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಕೋಟೆ, ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ಕೋಟೆಗಳಾದ ಬಹದ್ದೂರ್‌ಗಡ, ಬಸವರಾಜದುರ್ಗ, ದೇವಗಡ, ಕೂರ್ಮಗಡ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಉತ್ತಮ ಹವಾಮಾನ, ಕಬ್ಬನ್‌ಪಾರ್ಕ್, ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಉದ್ಯಾನವನದಂತಹ ತಾಣಗಳಿಂದಾಗಿ 'ಉದ್ಯಾನ ನಗರಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ವಿಧಾನಸೌಧ, ವಿಕಾಸ ಸೌಧ, ಉದ್ಯೋಗ ಸೌಧ ಹಾಗೂ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಂತಹ ಸುಂದರ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ನೆಹರೂ ತಾರಾಲಯ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಂತಹ ಅನೇಕ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ತಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ನಗರವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಬೃಹನ್ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಅದೇ ರೀತಿ ಮೈಸೂರು 'ಅರಮನೆಗಳ ನಗರ'ವಾಗಿದ್ದು ಅಂಬಾವಿಲಾಸ ಅರಮನೆ, ಜಗನ್ಮೋಹನ ಅರಮನೆ ಮುಂತಾದ ಸುಂದರವಾದ ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಸರಾ ಉತ್ಸವವು ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ, ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಮೃಗಾಲಯ, ಕಬಿನಿ ಜಲಾಶಯ, ನುಗು ವನ್ಯಜೀವಿ ಅಭಯಾರಣ್ಯ, ಶುಕವನ, ಬೈಲುಕುಪ್ಪೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರು ನಗರ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಚಟುವಟಿಕೆ

ನಿಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ನಂದಿ ಗಿರಿಧಾಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.
2. ಅಬ್ಬಿ ಜಲಪಾತ ನಗರದ ಸಮೀಪ ಇದೆ.
3. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಯಾಗರ ಎಂದು ಜಲಪಾತವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
4. ಗೋಕರ್ಣದ ಸಮೀಪ ಬೀಚ್ ಇದೆ.
5. ಅರಮನೆಗಳ ನಗರ ಎಂದು ನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

6. ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇನು ?
7. ಯುನೆಸ್ಕೋದ ವಿಶ್ವಪರಂಪರೆ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ತಾಣಗಳು ಯಾವುವು?

8. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ತಾಣಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
9. ಕರ್ನಾಟಕದ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
10. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಜಲಪಾತಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
11. ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಇಲಾಖೆಯ ಧೈಯವಾಕ್ಯ ಯಾವುದು?

III. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅ	ಆ
i. ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗನ ಬೆಟ್ಟ	ಎ) ರಾಜೀವ್‌ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನವನ
ii. ಗಾಂಧಿಭವನ	ಬಿ) ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ
iii. ನಾಗರಹೋಳೆ	ಸಿ) ಸೇಂಟ್ ಮೇರೀಸ್ ದ್ವೀಪ
iv. ಮೈಸೂರು	ಡಿ) ನಂದಿಬೆಟ್ಟ
v. ಉಡುಪಿ	ಇ) ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟ
	ಎಫ್) ನವಿಲುಧಾಮ

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

1. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಿರಿಧಾಮಗಳು ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿಧಾಮಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರಿ.
2. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

V. ಯೋಜನೆ.

1. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರವಾಸಿ ಸ್ಥಳಗಳ ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಲ್ಪಂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ.

ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ
ಅಧ್ಯಾಯ - 31
ಹಣ ಮತ್ತು ಸಾಲ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಹಣದ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳ ಮಹತ್ವ.
- ದೇಶೀಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲದ ವಿಧಗಳು.
- ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಧಗಳು.
- ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವಿವಿಧ ಠೇವಣಿಗಳ ಪರಿಚಯ.
- ಭಾರತದ ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳು.

ಹಣವು ಮಾನವನ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಸಂಶೋಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ದಿನ ನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸರಕು-ಸೇವೆಗಳ ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯ, ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿದೆ. ಹಣದಿಂದಾಗಿ ಮಾನವನ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿವೆ.

ಹಣವು ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂದಾಯ, ಮಾಪನ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಸಂಗ್ರಹದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಬರ್ಟ್‌ಸನ್ ಪ್ರಕಾರ “ಸರಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ವ್ಯವಹಾರಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತು ಹಣವಾಗಿದೆ”.

ಹಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ‘Money’ ಎಂಬ ಪದವು ರೋಮನ್ ಭಾಷೆಯ ‘ಮೊನೆಟ ಜುನೊ’ (Moneta Juno) ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ರೂಪಾಯಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತದ ‘ರುಪ್ಯಾ’ (Rupya) ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ‘ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯ’ ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥ.

ಹಣದ ವಿಕಾಸ : ಇಂದು ನಾವು ಕಾಗದದ ನೋಟುಗಳು ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹಣವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಮಟ್ಟದ ವಿಕಾಸವು ಒಂದೇ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಇದು ಈ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಹಣದ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಹಂತಗಳಿವೆ. ‘ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿ’ಯು ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಾಗೂ ಪುರಾತನ ಹಂತವಾಗಿದೆ. ಹಣದ ವಿಕಾಸದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಈಗ ಚರ್ಚಿಸೋಣ.

ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿ : ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಹಣವನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯವು ಅತಿಕಷ್ಟದ ವ್ಯಾಪಾರ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಕಾಲ ವ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾ : A ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಸುವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ವಿನಿಮಯದಲ್ಲಿ ಕುರಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ, ಆಗ A ಯು ಕುರಿ ಹೊಂದಿರುವವನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ವಿನಿಮಯದಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನ ಅಗತ್ಯವಿರುವವನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. A ಯು

ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೆ, ಆಗ ಒಂದು ಹಸುವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಕುರಿಗಳು ಸಮ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಪರಸ್ಪರ ಬಯಕೆಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ, ಸರಕುಗಳ ಅವಿಭಾಜ್ಯತೆ, ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಂಗ್ರಹದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಂತಹ ಹಲವಾರು ಅನಾನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ವಿಕಾಸದ ಮುಂದಿನ ಹಂತ ವಸ್ತು ರೂಪದ ಹಣವಾಗಿತ್ತು.

ವಸ್ತುರೂಪದ ಹಣ : ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ತೂಕದ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಹಣವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಮಾಣಿತ ವಸ್ತುವಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿವಿಧ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಣವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾ : ಗ್ರೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಸು, ರೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಕುರಿ, ಚೀನಾದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಘಟಕವಾಗಿ ಹಣದ ಪರಿಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಣದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮುಂದಿನ ಹಂತ ಲೋಹದ ಹಣ.

ಲೋಹದ ಹಣ : ಲೋಹದ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಲೋಹಗಳಾದ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಕಂಚನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಮಾಣಿತ ತೂಕವಿರುವ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿನ್ನ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರೆಯಿರುವ ನಾಜೂಕಾದ ಬಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಅವು ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲು, ಸಾಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂದಾಯಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದವು. ಹಣದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮುಂದಿನ ಹಂತ ಕಾಗದ ಹಣ.

ನೆನಪಿರಲಿ : ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಜರುಗಳು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಮತ್ತು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ.

ಲೋಹದ ಹಣ

ಕಾಗದ ಹಣ : ಲೋಹದ ಹಣವನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವುದು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಗಾರರು ಪರಿಚಿತ ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಅವರ ಆಜ್ಞಾಪಿತ ಹಣದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಚೊತೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ನೈಜ ಹಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹಣಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರು ಕ್ರಮೇಣ ಬ್ಯಾಂಕ್ ನೋಟುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಣದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ಬಳಸದೆ, ನೈಜ ಹಣವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುವ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಂಭವಿಸಿತು. ನೋಟು ಶಾಸನಬದ್ಧ ಹಣವಾಯಿತು. ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧಿತ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ

ಕಾಗದದ ಹಣ

ಶಾಸನಬದ್ಧ ಹಣವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಹಣವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಯು.ಎಸ್.ಎ.-ಡಾಲರ್, ಯು.ಕೆ - ಪೌಂಡ್, ಜರ್ಮನಿ-ಮಾರ್ಕ್, ಜಪಾನ್-ಯೆನ್, ಚೀನಾ-ಯುವಾನ್ ರೆನ್ಮಿಂಬಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹಣ : ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹಣ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಚೆಕ್ಗಳು, ಡ್ರಾಫ್ಟುಗಳು, ಡೆಬಿಟ್ ಮತ್ತು ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲವು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹಣಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಚೆಕ್ಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಠೇವಣಿಯಿಂದ ಠೇವಣಿಗೆ ಅಥವಾ ಠೇವಣಿಯಿಂದ ನಗದಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದು. ಚೆಕ್ಗಳನ್ನು ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮೀಪ ಹಣದ ಸ್ವತ್ತುಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

A/c Pay Only Non Negotiable		31-12-2009	
PAY Jitendra Mansukhbhai Patel			
रुपये RUPEES ** Nine Hundred Ninety Nine Rupees Only**		या धारक को Bearer	
अदा करें		₹.Rs. ** 999 /--	
आ.स. A/c No.	अ.प. L.F.	द.क. INTLS	Demo Company Pvt. Ltd.
भारतीय स्टेट बैंक STATE BANK OF INDIA			Mr. John Jain
राजकोट - 360 001 RAJKOT - 360 001 MSBL/321			

ಚೆಕ್‌ಲೀಫ್

ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್: ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್ ಹೊಂದಿರುವವರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪೂರೈಕೆದಾರರಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಮೇಲೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ನಂತರ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡನ್ನು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಯಂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಿ ಎಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕೊಳ್ಳುವವನ ಸಾಲದ ಖಾತೆಯಿಂದ ಮಾರುವವನ ಖಾತೆಗೆ ಹಣ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್ ಸಹ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಹಣವು ಕೊಳ್ಳುವವನ ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಣದ ಕಾರ್ಯಗಳು : ಹಣದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

1. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳು
2. ಪೂರಕ ಕಾರ್ಯಗಳು
3. ಇತರೆ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್

1. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ :

- ಅ) ವಿನಿಮಯ ಮಾಧ್ಯಮ ಅಥವಾ ಸಂದಾಯದ ಸಾಧನ : ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಮಾರಲು ಹಣವನ್ನು ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಣದ ಬಳಕೆಯು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹಣ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಬ) ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ : ಹಣವು ವಸ್ತುವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಅನಾನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಬೆಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ವಿನಿಮಯ ದರವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಸರಳವಾಗಿದೆ.

2. ಪೂರಕ ಕಾರ್ಯಗಳು : ಹಣದ ಪೂರಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮೂರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

- ಅ) ವಿಳಂಬಿತ ಸಂದಾಯದ ಪ್ರಮಾಣ : ಹಣವು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂದಾಯಗಳಿಗೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಸಾಲಗಾರನೊಬ್ಬನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದ ಹಣವನ್ನು ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನಾಂಕದಂದು ಸಂದಾಯಮಾಡುವ ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ ಸಾಲವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಅವುಗಳ ಹಣವನ್ನು ಮುಂದಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನಾಂಕದಂದು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬಹುದು.
- ಬ) ಮೌಲ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಅಥವಾ ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಗ್ರಹ : ವಸ್ತುವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದಾಗ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಸರಕುಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಣ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಅದು ನಾಶ ಹೊಂದದಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹಣದುಬ್ಬರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಣದ ಮೌಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಬಹುದು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಉಳಿತಾಯದ ಹಣವನ್ನು ಬಂಡವಾಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬಳಕೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.
- ಕ) ಮೌಲ್ಯ ವರ್ಗಾವಣೆ ಅಥವಾ ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯ ವರ್ಗಾವಣೆ : ಹಣದ ಮೂಲಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಣದ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣವನ್ನು ಉತ್ಪಾದನಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಸಾಲ ನೀಡಿ, ಬಡ್ಡಿ ಗಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

3. ಇತರೆ ಕಾರ್ಯಗಳು : ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ, ಹಣವು ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಂಭಾವ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಹ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

- ಅ) ಸಾಲದ ತಳಹದಿ : ಹಣವು ಸಾಲದ ತಳಹದಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಚೆಕ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಾಲ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

- ಬ) ಬಂಡವಾಳದ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಹೆಚ್ಚಳ : ಬಂಡವಾಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಹಣವನ್ನು ಹಲವಾರು ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಣದ ದ್ರವ್ಯತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಬಳಕೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಸಾಲದ ವಿಧಗಳು

ಸಾಲವು ಸಾಲ ಕೊಡುವವನು ಸಾಲ ಪಡೆಯುವವನಿಗೆ ಹಣ, ಸರಕುಗಳು ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂದಾಯದ ಮೂಲಕ ಹಿಂಪಡೆಯುವ ಭರವಸೆಯಂತೆ ಪೂರೈಸುವ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಸಾಲಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಔಪಚಾರಿಕ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಾಲ.

1. **ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಾಲ :** ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ದೇಶೀಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಾಲ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಾಲವು ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರಾದ ಶ್ರಾಫರು, ಮಹಾಜನರು, ಶೇಟರು, ಸಾಹುಕಾರರು, ಚೆಟ್ಟಿಯಾರರು ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದವರೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದವು. ಯುರೋಪಿನ ಬ್ಯಾಂಕರರ ಆಗಮನದಿಂದ ದೇಶೀಯ ಬ್ಯಾಂಕರರ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವು ತೊಂದರೆಗೀಡಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಯುರೋಪಿನ ಬ್ಯಾಂಕರರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಹಣದ ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಸಾಲ ನೀಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹಣದ ಲೇವಾದೇವಿದಾರರ ಹಿತದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. 1969 ರಲ್ಲಿ 14 ಮತ್ತು 1980 ರಲ್ಲಿ 6 ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಜನರ ಸಾಲದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕು(RRB's)ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಈಗಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಾಲ ನೀಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪಾಲನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

2. **ಔಪಚಾರಿಕ ಸಾಲ :** ಔಪಚಾರಿಕ ಸಾಲ ವಲಯವು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅವು ಅತಿಯಾದ ಬಡ್ಡಿ ದರಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಕೇವಲ ಲಾಭ ಗಳಿಸುವುದಲ್ಲದೇ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿವೆ. ಅವುಗಳು ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ.

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಶೇವಣಿಗಳು : ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಬ್ಯಾಂಕ್ ಪದದ ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಎಂಬ ಪದವು ಇಟಲಿ ಭಾಷೆಯ ಬ್ಯಾಂಕೊ(Banco) ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಬ್ಯಾಂಕೊ ಎಂದರೆ ಬೆಂಚು ಎಂದರ್ಥ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇದು ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಯ ಬ್ಯಾಂಕ್(Banck) ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಕೂಡು ಬಂಡವಾಳ ನಿಧಿ ಅಥವಾ ಒಂದು 'ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಧಿ' ಎಂದು ಇದರ ಅರ್ಥ.

1949 ರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾಯಿದೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಂತೆ “ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಂಪನಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪನಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ”. ‘ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್’ ಎಂದರೆ “ಸಾಲ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಠೇವಣಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಬೇಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಇತರೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಣ ಮರುಪಾವತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚೆಕ್‌ಗಳು, ಡ್ರಾಫ್ಟ್‌ಗಳು, ಆದೇಶಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹಣ ಹಿಂಪಡೆಯುವುದು” ಎಂದರ್ಥ.

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮಹತ್ವ : ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಆಕರ್ಷಕ ಬಡ್ಡಿ ದರವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳ ಸಂಗ್ರಹದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಚೆಕ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಹಣಸಂದಾಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ. ಇವು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬಡ್ಡಿದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅವು ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ವಲಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಹುಂಡಿ(Bill of Exchange)ಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಬೇಡಿಕೆ ಹುಂಡಿ(Demand Draft) ಗಳು, ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನೂ ಸಹ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಷೇರುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಣವನ್ನು ಹೂಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಾಲ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ(Credit creation) ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವಿಧಗಳು : ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧದ ಬ್ಯಾಂಕು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಧದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ.

1. **ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು :** ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ರೀತಿಯ ಸಾಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿರ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಣಕಾಸು ನಿಗಮ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆ ನಿಗಮ, ಭಾರತೀಯ ಕೈಗಾರಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು ನಿಗಮಗಳು.
2. **ವಿನಿಮಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು :** ವಿನಿಮಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ದೇಶದ ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಹಣದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹುಂಡಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ಸಾಲದ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನೂ ಸಹ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಅದರ ಪಾಲು ಕಡಿಮೆ.
3. **ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು:** ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿರುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಉಳಿತಾಯದ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯದ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಗಳು ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.
4. **ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು :** ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಹಕಾರಿ ತತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅವು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯಿದೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತವೆ.

5. **ಭೂ ಅಡಮಾನ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು :** ಇವುಗಳೂ ಕೂಡ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಜಮೀನಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾಲುವೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ನೀರಾವರಿ, ತೋಟ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಶಾಶ್ವತ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು : ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಹಾಗೂ ಮೂಲ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಠೇವಣಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ವಿಧಗಳೆಂದರೆ, ಚಾಲ್ತಿ ಖಾತೆ, ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆ, ಮುದ್ದತಿ ಅಥವಾ ವಾಯಿದೆ ಠೇವಣಿಗಳು.

ಚಾಲ್ತಿ ಖಾತೆ ಠೇವಣಿಗಳು : ಚಾಲ್ತಿಖಾತೆ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಾರರು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು ತೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಬಡ್ಡಿ ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚೆಕ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಹಣ ಸಂದಾಯಮಾಡುವ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ತೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಚಾಲ್ತಿಖಾತೆಯು ಪದೇ ಪದೇ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆ ಠೇವಣಿಗಳು : ಉಳಿತಾಯ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರು ತಮ್ಮ ಚಾಲ್ತಿ ಆದಾಯದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತೆರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಹಕರು ತಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಖಾತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂಪಡೆಯಬಹುದು. ಬ್ಯಾಂಕು ಉಳಿತಾಯ ಠೇವಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಣಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಕಾಲಾವಧಿ ಠೇವಣಿಗಳು : ಮುದ್ದತಿ ಠೇವಣಿಗಳು ಹೂಡಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಅವರ ಅಸಲಿಗೆ ಸುರಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ. ಮುದ್ದತಿ ಠೇವಣಿಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಾಗಿ ತೆರೆದ ಠೇವಣಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ವಾಯಿದೆ ಠೇವಣಿಗಳೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು (RBI)

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಭಾರತದ ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿದೆ. ಇದು 01ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್, 1935 ರಂದು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಮೂಲತಃ ಷೇರುದಾರರ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 01ನೇ ಜನವರಿ, 1949 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ಇದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ :- “ಬ್ಯಾಂಕ್ ನೋಟುಗಳ ನೀಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಹಣಕಾಸು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭದ್ರತೆಗಳನ್ನು ಇಡುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇಶದ ಹಣ ಮತ್ತು ಸಾಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು”.

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಕಾರ್ಯಗಳು (ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕ್) :

1) ನೋಟು ಚಲಾವಣೆಯ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ : ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ರೂ.2 ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ವಸೃಲ್ಯದ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ, ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುವ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಅದು ರೂ. 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200 ಮತ್ತು 500 ಮುಖಬೆಲೆಯ ನೋಟುಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯ ನೋಟನ್ನು ಕೇಂದ್ರಸರ್ಕಾರದ

ನೋಟುಗಳ ಮುಖ ಬೆಲೆ

ಪರವಾಗಿ RBI ಮುದ್ರಿಸಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಒಂದು ಹಾಗೂ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುವ ಹಕ್ಕು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿದೆ.

2) ಸರ್ಕಾರದ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ : RBI ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ದರಗಳ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಹಣ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. RBI ಸರ್ಕಾರಿ ಸಾಲ ಪತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಖಜಾನೆ ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಣಕಾಸು ಸಲಹೆಗಾರನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರ್‌ಬಿಐ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ("ವೇಸ್ ಅಂಡ್ ಮೀನ್ಸ್ ಅಡ್ವಾನ್ಸ್"- WMA) ಆದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಆದಾಯ ವೆಚ್ಚಗಳ ನಡುವಿನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಮುಂಗಡಗಳ ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅವಧಿಯನ್ನು RBI ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಸರ್ಕಾರದ ನಡುವಿನ ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

3) ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಬ್ಯಾಂಕು : ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ತಮ್ಮ ಠೇವಣಿ ಹಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು RBI ನಲ್ಲಿ ಮೀಸಲು ಇಡಬೇಕು. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ RBI ಸಾಲ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಹಣಕಾಸು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತದೆ.

4) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂದಾಯ ಕಛೇರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ : ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಮಿತವ್ಯಯವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಂದಾಯ ಕಛೇರಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ತಮ್ಮ ನಡುವಿನ ಪರಸ್ಪರ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿರಲಿ :

- ಅತಿ ಪುರಾತನ ಕೇಂದ್ರಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ವೀಡನ್ನಿನ 'ರಿಕ್ಸ್ ಬ್ಯಾಂಕ್', ಇದು 1668 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು.
- ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕು 'ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್' ಅನ್ನು 1694 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.
- USA ಯ ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕು 'ಫೆಡರಲ್ ರಿಜರ್ವ್ ಸಿಸ್ಟಮ್' ಅನ್ನು 1913 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

5) ಸಾಲದ ನಿಯಂತ್ರಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ : ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಾಲ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಲದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಗುಣಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನಗಳೆರಡನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತದೆ.

6) ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ : ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ವಿನಿಮಯ ಸಂಗ್ರಹವು ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ದರಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಸಹಕರಿಸಲಿದೆ. ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ದರಗಳಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲದ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ RBI ವಿದೇಶಿ ಹಣಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಮಾರಲು ಮುಂದಾಗಬಹುದು.

7) ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು : ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಹಣ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು, ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿ, ಹಣಕಾಸು ನೀತಿ, ಸಮಿತಿ ವರದಿ, ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸುಗಳು, ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.

8) ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಹವ್ಯಾಸದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ : ಜನರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಾಂಸ್ಥಿಕರಣಗೊಳಿಸಿದೆ. ಬ್ಯಾಂಕು ರಹಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ.

9) ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು : ಕೃಷಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಇದು NABARD ಮೂಲಕ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಹಣಕಾಸು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

RBI ಭಾರತೀಯ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಅಂಕಿಅಂಶ ಸಂಗ್ರಹ, ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ರೀಮಂತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿದೆ. ದೇಶವು ಹಲವಾರು ಹಣಕಾಸಿನ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರಲು ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಕ್ರಮಗಳು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ :

- 1) ಭಾರತದ ರೂಪಾಯಿ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ.
- 2) ಚೆಕ್‌ಗಳು ಹಣದ ಸಾಧನವಾಗಿವೆ.
- 3) ವಿದೇಶಿ ಹಣದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
- 4) ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

- 5) ಜಪಾನ್ ದೇಶದ ಹಣ
- 6) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ 14 ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಿಸಿತು.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

- 7) ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದರೇನು ?
- 8) ಹಣದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
- 9) ಭಾರತದ ಕೇಂದ್ರಬ್ಯಾಂಕು ಯಾವುದು ?
- 10) ಹಣದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- 11) ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
- 12) ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

III. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.

- 1) ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ವರದಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ.
- 2) ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಶಾಖೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿರಿ. ಬ್ಯಾಂಕು ಯಾವ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಗುರುತಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆ.

- 1) ಹಣದ ವಿಕಾಸದ ಕುರಿತು ಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿ.

ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ

ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಶ್ರಮದ ಅರ್ಥ, ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಧಗಳು.
- ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯ ಅನುಕೂಲ, ಅನಾನುಕೂಲಗಳು.
- ಉತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮ.
- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಅಸಮಾನತೆ.
- ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರಗಳು.
- ಜೀತಕಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವಿಮೋಚನ ನೀತಿ.

ಶ್ರಮವು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ ಉತ್ಪಾದನಾಂಗವಾಗಿದೆ. ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಶ್ರಮಿಕರ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳದ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರಮವು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಉತ್ಪಾದನಾಂಗವಾಗಿದೆ. ಶ್ರಮದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರು ಶ್ರಮಪಡದ ಹೊರತು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಗದು.

ತಿಳಿದಿರಲಿ : ಶ್ರಮದ ಅರ್ಥ : ಶ್ರಮವೆಂದರೆ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 'ಮಾನವ ಶ್ರಮ'ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಶ್ರಮವು ಜೀವನದ ಗಳಿಕೆಗಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸರಕುಗಳು ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳು ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಉತ್ಪಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಇದು ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನುಕಂಪಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಕ, ನ್ಯಾಯವಾದಿ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಉದ್ಯೋಗಿ ಸಂಬಳ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಶ್ರಮ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ರೋಗಿಷ್ಠ ಮಗುವಿನ ಆರೈಕೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸೇವೆಯನ್ನು ಶ್ರಮ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ತಿಳಿದಿರಲಿ : “ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಸರಕುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಶಃ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಶ್ರಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.”
- ಆಲ್ಫ್ರೆಡ್ ಮಾರ್ಷಲ್

ಶ್ರಮದ ಲಕ್ಷಣಗಳು : ಶ್ರಮದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವುವೆಂದರೆ,

1. ಶ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರಮಿಕರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.
2. ಶ್ರಮವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗದು.

3. ಶ್ರಮದ ಪೂರೈಕೆಯು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ.
4. ಶ್ರಮದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದೆ.
5. ಶ್ರಮವು ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.
6. ಶ್ರಮವು ಕಡಿಮೆ ಚಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರಮದ ಮಹತ್ವ : ಶ್ರಮವು ಒಂದು ಉತ್ಪನ್ನಕಾರಕ ಉತ್ಪಾದನಾಂಗವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಉತ್ಪನ್ನಕಾರಕ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದು ಇತರೆ ಉತ್ಪಾದನಾಂಗಗಳನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಶ್ರಮಶಕ್ತಿಯ ಗಾತ್ರವು ಅಲ್ಲಿನ 15 ರಿಂದ 60 ವರ್ಷಗಳ ನಡುವಿನ ವಯೋಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 15 ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು 60 ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರು ಉತ್ಪಾದಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 2011 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ.40 ರಷ್ಟು ಶ್ರಮಶಕ್ತಿ ಇತ್ತು.

ಶ್ರಮದ ವಿಧಗಳು : ಶ್ರಮವನ್ನು ಹಲವು ವಿಧಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

1. ಕೆಲಸದ ಸ್ವರೂಪ : ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ.
2. ಕೌಶಲ್ಯ : ಕೌಶಲ್ಯ ಸಹಿತ ಅರೆ ಕೌಶಲ್ಯದ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯರಹಿತ ಶ್ರಮ.
3. ತರಬೇತಿ : ವೃತ್ತಿಪರ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಶ್ರಮ.
4. ಆದಾಯ ಗಳಿಕೆ : ಉತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮ.

ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ (Division of Labour)

ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯು ಮಾನವ ಜನಾಂಗದಷ್ಟೇ ಪುರಾತನವಾದುದಾಗಿದೆ. ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಮಾನವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಡುವೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ ಇತ್ತು. ಪುರುಷರು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮಹಿಳೆಯರು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಬಟ್ಟೆ ತಯಾರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉತ್ಪಾದನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಕೆಲಸಗಾರರು ಅಥವಾ ವಿವಿಧ ಕೆಲಸಗಾರರ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಹಂಚುವುದನ್ನು ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಆಧುನಿಕ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಚಮತ್ಕಾರದ ಗುಣಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಗುಂಪು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ತಿಳಿದಿರಲಿ :

ಆಡಂಸ್ಮಿತ್ ರವರ ಉದಾಹರಣೆ : ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಜನಕರೆನಿಸಿದ ಆಡಂಸ್ಮಿತ್ ತಮ್ಮ “ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಂಪತ್ತು”(1776) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. “ಒಂದು ಗುಂಡು ಪಿನ್ನನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬನು ತಂತಿಯನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ತಂತಿಯನ್ನು ನೇರಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮೂರನೆಯವನು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ತುದಿಯನ್ನು ಚೂಪುಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಐದನೆಯವನು ಅದರ ತಲೆಯು ತೊರುವಂತೆ ಕೊರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಆಡಂಸ್ಮಿತ್‌ರವರು ಒಂದು ಗುಂಡುಪಿನ್ನು ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 18 ವಿಧದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ 10 ಜನರು ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ 48,000 ಗುಂಡುಪಿನ್ನುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬಹುದು. ಅವರು ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 10 ಗುಂಡುಪಿನ್ನುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉತ್ಪಾದಿಸಬಲ್ಲರು”.

ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಅನುಕೂಲಗಳು :

1. ಶ್ರಮದ ದಕ್ಷತೆ : ಅದು ಶ್ರಮಿಕರ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
2. ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ : ಶ್ರಮದ ದಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳವು ಉತ್ಪನ್ನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಉತ್ಪಾದಿತ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
3. ಲಾಭ : ಉತ್ಪನ್ನದ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ.
4. ಸರಾಸರಿ ವೆಚ್ಚ : ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯಿಂದ ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪನ್ನವು ಹೆಚ್ಚಳವಾಗುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಉತ್ಪಾದಿತ ಸರಕುಗಳ ಸರಾಸರಿ ವೆಚ್ಚ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅನುಭೋಗಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.
5. ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ : ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ನವೀನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

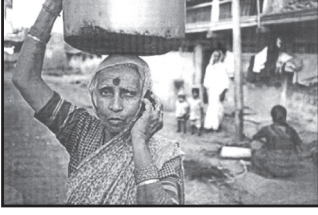
ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯ ಅನಾನುಕೂಲಗಳು :

1. ಕೆಲಸದ ಏಕತಾನತೆ : ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕೆಲಸಗಾರನು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲಸಗಾರರು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಏಕತಾನತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವರು.
2. ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಕೊರತೆ : ಉತ್ಪನ್ನದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಹೊರಲಾರರು.
3. ಹೆಚ್ಚಿದ ಅವಲಂಬನೆ : ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹಲವಾರು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಾರರಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ, ಇದು ಕೆಲಸಗಾರರ ನಡುವೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಲಂಬನೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.
4. ನಿರುದ್ಯೋಗ : ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯು ವೃತ್ತಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಕೆಲಸಗಾರನು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭಾಗದ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ ಗಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ, ಅವನು ಅದೇರೀತಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.
5. ವರ್ಗ ಕಲಹ : ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಉತ್ಪಾದಕರು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಗಳಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಉತ್ಪಾದಕರು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ತಾವು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಉಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದವರನ್ನಾಗಿ (ಶ್ರೀಮಂತ ಮತ್ತು ಬಡವ) ವರ್ಗೀಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ರಮದ ಲಿಂಗ ಆಯಾಮ (Gender dimension of labour)

ದೇಶದ ಶ್ರಮಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ.31 ರಷ್ಟು ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೇ.20 ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಮಹಿಳಾ ಶ್ರಮಶಕ್ತಿಯ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಶ್ರಮಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ದೇಶದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಮಾನ

ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಜೊತೆಗೆ, ಮಹಿಳೆಯರು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಭಾರತದ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ದುರಾದೃಷ್ಟದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಉತ್ತಮವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು

ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಲಿಂಗ ಅಸಮಾನತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ, ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಿ ಕಾಳಜಿಗಳು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿ ಆಯವ್ಯಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ.

ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ : ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶವಂಚಿತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಗದಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು 'ಲಿಂಗ ಅಸಮಾನತೆ' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಪುರುಷರ ನಡುವೆ ಬಹು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅಸಮಾನತೆಯಿದೆ. ಜೀವನದ ನಾನಾ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಅಸಮಾನ ಲಿಂಗಾನುಪಾತ, ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಮಹಿಳಾ ಸಾಕ್ಷರತಾ ದರ, ಕಡಿಮೆ ಮಹಿಳಾ ಕೆಲಸದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ದರ, ಕಡಿಮೆ ಮಹಿಳಾ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ದರ, ಪುರುಷ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನ(IAS, IPS & IFS)ಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದು. ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದು.

ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳು ಈಗಲೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತಿಲ್ಲ.

ಮಹಿಳೆಯರು ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಶ್ರಮದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊರೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಿಮುಖ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಂಕಿಅಂಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಉತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮ : ಯಾವ ಶ್ರಮವು ತುಷ್ಟಿಗುಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದು ಆದಾಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿದೆಯೋ ಅದೇ 'ಉತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮ'. ಸಮಾಜಘಾತುಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಇತರರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೋಚಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಡಂಸ್ಮಿತ್ ರವರ ಪ್ರಕಾರ "ಯಾವ ಶ್ರಮವು ಭೌತಿಕ

ಸರಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಮಾತ್ರ ಉತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮವಾಗಿದೆ”.

ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮ : ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಶ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಶ್ರಮ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಹಿಳೆಯರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕೂಲಿರಹಿತ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನ್ಮನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪಾಲನೆಮಾಡುವುದು, ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದವು ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಶ್ರಮವೆಂದು ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷರ ನಡುವಿನ ಅಸಮಾನತೆಯ ಚೊತೆಚೊತೆಗೆ ಪುರುಷರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ಬೆಂಬಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕತೆಯ ರದ್ದತಿ : ಜಮೀನುದಾರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ, ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವವರೆಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಬದ್ಧನಾದವನನ್ನು ಜೀತಕಾರ್ಮಿಕ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಸಾಲದ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಜಮೀನುದಾರನಿಗೆ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಜಮೀನುದಾರರು ಕಡಿಮೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುವರು. ಇದು ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 1976 ರಲ್ಲಿ ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ದೇಶದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ.

ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕತೆಯ ರದ್ದತಿ : 14 ವರ್ಷಗಳ ಒಳಗಿನ ಮಗು ಕೂಲಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸುಮಾರು ಶೇ.90 ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಗ್ಯಾರೇಜು, ಹೋಟೆಲ್, ವ್ಯವಹಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅವರ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ವೈತರಿಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ 1986 ರ ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಿಷೇಧ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನ್ವಯ 14 ವರ್ಷಗಳ ಒಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಪಾಯಕರ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯಲು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದೆ.

ಉದ್ಯೋಗ : ಜನರು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಆದಾಯ ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ಉತ್ಪಾದಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ‘ಉದ್ಯೋಗ’ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ನಿರುದ್ಯೋಗ : ಎಂದರೆ ದುಡಿಯುವ ವಯಸ್ಸು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆಸಕ್ತಿ, ಅರ್ಹತೆ ಇದ್ದರೂ ಉದ್ಯೋಗ ಸಿಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಂದರ್ಥ.

ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ಶ್ರಮಿಕನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ದರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ಕೆಲಸ ಪಡೆಯಲಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಕೌಶಲ್ಯ ಹೊಂದಿದವರು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರದ ಜನರು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

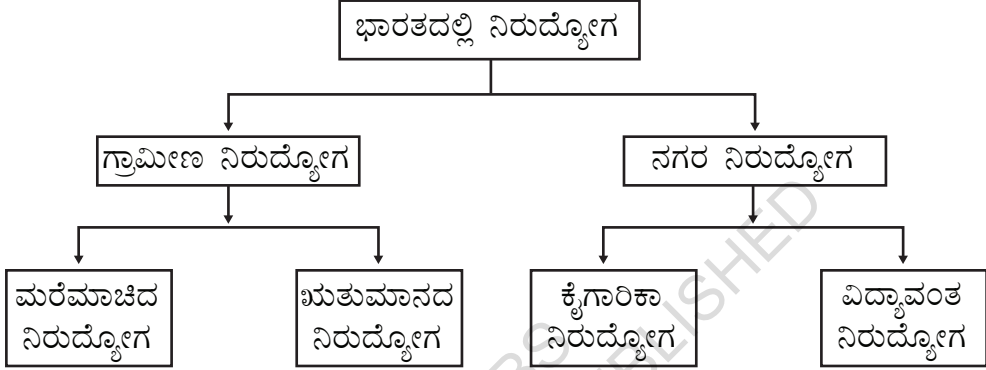
ಯುವ ನಿರುದ್ಯೋಗ : 15-30 ವರ್ಷಗಳ ವಯೋಗುಂಪಿನ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ನಿರುದ್ಯೋಗವನ್ನು ಯುವ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಳಿ ಶ್ವೇತ ವಸ್ತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ (ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದ ಉದ್ಯೋಗ) (White-collar job)ಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ನಿಮಗಿದು ಗೊತ್ತೇ ?

ಒಟ್ಟು ಶ್ರಮ ಶಕ್ತಿ - ಕಾರ್ಯನಿರತ ಶ್ರಮ (ಕೆಲಸದ ಶಕ್ತಿ) = ನಿರುದ್ಯೋಗ

Labour force - workforce = Unemployment.

ನಿರುದ್ಯೋಗದ ವಿಧಗಳು :

ಗ್ರಾಮೀಣ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರಗಳು :

1) ಮರೆಮಾಚಿದ ನಿರುದ್ಯೋಗ : ಇದು ನೈಜ ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮಾನವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕೆಲಸಗಾರರ ಸೀಮಾಂತ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೂ ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪಾದನಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಶ್ರಮದ ಅರೆಉದ್ಯೋಗ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನರು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಅದೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಬ್ಬರು ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಒಟ್ಟು ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಆ ಇಬ್ಬರು ಕೆಲಸಗಾರರು ಮರೆಮಾಚಿದ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ನಿರುದ್ಯೋಗವು ಭಾರತದಂತಹ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಲಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿನ ಜನರ ಅತಿಯಾದ ಒತ್ತಡವು ಮರೆಮಾಚಿದ ನಿರುದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

2) ಋತುಮಾನದ ನಿರುದ್ಯೋಗ : ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತಿಗಳು ಋತುಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿವೆ. ಅವು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕೆಲಸ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಜನರು ಇತರೆ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಋತುಮಾನದ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನಗರ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರಗಳು :

1) ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಿರುದ್ಯೋಗ : ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾದರೆ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : ಕೆಲಸಕ್ಕೆಂದು ನಗರಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಉದ್ಯೋಗ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾಗುತ್ತಾರೆ.

2) **ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗ :** ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಉದ್ಯೋಗ ಪಡೆಯಲಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

- 1) ಆಡಂಸ್ಮಿತ್‌ರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥ
- 2) ಜೇತಕಾರ್ಮಿಕ ರದ್ದತಿ ಕಾಯಿದೆ ವರ್ಷ ಜಾರಿಮಾಡಲಾಯಿತು.
- 3) ಕಾರ್ಮಿಕನ ಸೀಮಾಂತ ಉತ್ಪಾದನೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.
- 4) ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
- 5) ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ವರ್ಷ

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

- 6) ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ ಎಂದರೇನು ?
- 7) ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕ ಎಂದರೇನು ?
- 8) ನಿರುದ್ಯೋಗವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ.
- 9) ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- 10) ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯ ಅನಾನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.
- 11) ಉತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ಪುನರುತ್ಪಾದಕ ಶ್ರಮದ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಸಿ.
- 12) ನಿರುದ್ಯೋಗದ ವಿಧಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.
- 13) ಮರೆಮಾಚಿದ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಋತುಮಾನ ನಿರುದ್ಯೋಗದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.
- 14) ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಿರುದ್ಯೋಗವು ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ?

III. ಚಟುವಟಿಕೆ :

- 1) ಒಂದು ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ನೈಜ ಅನುಭವವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಒಂದು ವರದಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ.

IV. ಯೋಜನೆಗಳು.

- 1) ವಿವಿಧ ನಿರುದ್ಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಅದರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
- 2) ಭಾರತದ ಶ್ರಮದ ಲಿಂಗ ಆಯಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವರದಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ವ್ಯವಹಾರ ಅಧ್ಯಯನ

ಅಧ್ಯಾಯ - 33

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನಿರ್ವಹಣೆ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ.

- ಮಾರುಕಟ್ಟೆ - ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿಧಗಳು.
- ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ - ಅರ್ಥ, ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ.
- ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮಿಶ್ರಣ - ಉತ್ಪನ್ನ, ಬೆಲೆ, ಸ್ಥಳ, ಪ್ರವರ್ತನೆ.
- ಉತ್ಪಾದಕರು - ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು - ಗ್ರಾಹಕರು.
- ಗ್ರಾಹಕರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕ ವೇದಿಕೆಗಳು.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ -ಅರ್ಥ :- ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂಬ ಪದವು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ “ಮರ್ಕಟಸ್” (Mercatus) ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯೆಂದರೆ ಮಾರುವವರು ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವವರು ಪರಸ್ಪರ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಅವರು ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಂದರೆ ಸರಕುಗಳ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ವಿಧಗಳು :- ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ :

1) ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ವಹಿವಾಟನ್ನು ಒಂದು ದೇಶದ ಒಳಗೆ ನಡೆಸುತ್ತವೆ.

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ವಹಿವಾಟುಗಳು ಹಲವು ದೇಶಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

2) ಸರಕುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ಸರಕಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು, ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು, ಬಂಡವಾಳ ಸರಕುಗಳು ಹಲವಾರು ವಿಧವಾದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ವಹಿವಾಟುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತವೆ.

ಹಣಕಾಸು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಹಣಕಾಸನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಮಾರುವ ವಹಿವಾಟುಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ಷೇರುಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಲೇವಾದೇವಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ.

ಬಂಡವಾಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಇದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗಿದ್ದು ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾ : ಷೇರು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ.

3) ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ಥಾನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ತಮ್ಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು)

ದ್ವಿತೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅಂತಿಮ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಅಂತಿಮ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

4) ವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ಸಗಟು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಚಿಲ್ಲರೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

5) ವಹಿವಾಟಿನ ಲಕ್ಷಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ಸ್ಥಾನಿಕ (Spot) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಇಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಗಾರರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ, ಇರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭವಿಷ್ಯದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಇಲ್ಲಿ ತತ್ಕ್ಷಣ ವಸ್ತುಗಳ ವಿತರಣೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಅವಧಿಗಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

6) ಸರಕುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ಗ್ರಾಹಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ಪಾದಕರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

7) ನಿಯಂತ್ರಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ :

ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಇಲ್ಲಿ ಮಾರುವುದು ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಶಾಸನ ಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ : ಇಲ್ಲಿ ವಹಿವಾಟುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನಿಯಮಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ವಹಿವಾಟು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

8) ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು :

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಇವು ಹಳೆಯಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಾಧಾರಿತ ನಿರ್ಧಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳ ವಿನಿಮಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಸ್ಥಳ, ಕೊಳ್ಳುವವರು, ಮಾರುವವರು, ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ, ಗಾತ್ರ ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು : ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಂದ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದರೆ:

- ಅಂಚೆ ಮೂಲಕ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (Mail order Houses)
- ದೂರವಾಣಿ ಮೂಲಕ ಕೊಳ್ಳುವುದು (Tele shopping)
- ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಅಂಗಡಿಗಳು (Virtual shops)
- ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಪಟ್ಟಿ ಆಧರಿಸಿ ಮಾರಾಟ (Catalogue market)
- ಅಂತರ್ಜಾಲ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ (Online market)

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ - Marketing

ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯೆ : ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಂದರೆ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಗ್ರಾಹಕರವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಅಮೆರಿಕನ್ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತದೆ. “ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ವ್ಯವಹಾರದ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯ”.

ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲದೇ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಒಂದು ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಜೋಡಣೆ (Buying & Assembling)
2. ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿಕ್ರಯಿಸುವುದು (Selling)
3. ಸಾಗಾಣಿಕೆ (Transportation)
4. ದಾಸ್ತಾನು ಮತ್ತು ಉಗ್ರಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (Storage & Ware housing)
5. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಶೋಧನೆ (Market Research)
6. ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ (Standardisation)
7. ವರ್ಗೀಕರಣ (Grading)
8. ಮುದ್ರೆಹಾಕುವುದು (Branding)
9. ನಷ್ಟಭಯ ಭರಿಸುವಿಕೆ/ವಿಮೆ (Insurance)

- 1) **ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಜೋಡಣೆ :** ಖರೀದಿ ಎಂದರೆ ಉತ್ಪಾದಕರು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಥವಾ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು ಮರು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಹಕರು ಅನುಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಖರೀದಿ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವಿಕೆಯು ವಸ್ತುಗಳ ಖರೀದಿಯ ನಂತರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.
- 2) **ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು :** ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟದ ಮೂಲಕ ಮಾರುವವರು, ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಲಾಭವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ.
- 3) **ಸಾಗಾಣಿಕೆ :** ಸಾಗಾಣಿಕೆಯು ಸ್ಥಳದ ಹಾಗೂ ಸಮಯದ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸರಕುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
- 4) **ದಾಸ್ತಾನು ಮತ್ತು ಉಗ್ರಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ :** ದಾಸ್ತಾನು ಎಂದರೆ ಉತ್ಪಾದಕರು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉಗ್ರಾಣಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ.
- 5) **ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಶೋಧನೆ :** ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಅವರ ನೆಲೆ, ಅವರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು, ಖರೀದಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆದ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ಖರೀದಿ ಪ್ರೇರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.
- 6) **ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ :** ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಎಂದರೆ ಉತ್ಪಾದಿತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ಏಕರೂಪತೆ, ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದು ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಸುಲಭಪಡಿಸುತ್ತದೆ.
- 7) **ವರ್ಗೀಕರಣ :** ವರ್ಗೀಕರಣವೆಂದರೆ ಪೂರ್ವ ನಿರ್ಧಾರಿತ ಪರಿಮಾಣಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.
- 8) **ಮುದ್ರೆ ಹಾಕುವುದು :** ಮುದ್ರೆ ಹಾಕುವುದು ಮಾರಾಟದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುಗಳ ಮುದ್ರೆಯು ವಸ್ತುಗಳ ಕೀರ್ತಿಮೌಲ್ಯ (Goodwill) ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಾರರಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉದಾ : Reebok shoes, Colgate paste, Rin Soap, Parkerpen etc ವ್ಯಾಪಾರ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನುಸಾರ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿರಬೇಕು. ಅದರ ದುರುಪಯೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪೊಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ® ಅಕ್ಷರ ನಮೂದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.
- 9) **ವಿಮೆ :** ಸರಕುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ ಅಥವಾ ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಾಗ ನಾಶವಾಗುವ ಅಪಾಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯವಿಮಾ ಕಂಪನಿಗಳು ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ವಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವಿಮೆ ಮಾಡಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು ನಾಶವಾದಲ್ಲಿ ವಿಮಾ ಕಂಪನಿಗಳು ನಷ್ಟವನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ : (Importance of Marketing)

ಒಂದು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

- 1) **ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಳ :** ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಸರಕುಗಳ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು ದೊರಕುವುದರಿಂದ ಜನರ ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.
- 2) **ಗ್ರಾಹಕರ ಬಯಕೆಗಳ ನೆರವೇರಿಕೆ :** ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- 3) **ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಸದಾವಕಾಶಗಳು:** ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.
ಉದಾಹರಣೆ : ಉತ್ಪಾದಕರು, ಸಗಟುವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಸಂಪರ್ಕಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು, ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ವಿಮಾ ಕಂಪನಿಗಳು, ವಸ್ತುಗಳ ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವ ಸರಪಳಿ ಜಾಲಗಳು ಮುಂತಾದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.
- 4) **ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಉಪಯುಕ್ತತೆ :** ಮಾರಾಟಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ದೇಶದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಸ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಹಕರ ತೃಪ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.
- 5) **ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ :** ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ದೊರೆಯುವುದಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ.
- 6) **ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿ :** ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒಂದು ಯೋಜನಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿರುವುದು ಅನೇಕ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಸದಾವಕಾಶಗಳಿಗೂ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜನರ ಜೀವನ ಮಟ್ಟ, ಆದಾಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇಶವು ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮಿಶ್ರಣ (Marketing Mix)

ಅರ್ಥ : ಮಾರಾಟ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದು, ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸುವುದನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮಿಶ್ರಣ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಿಶ್ರಣದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರು ಅಮೆರಿಕದ ಹಾರ್ವರ್ಡ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ಸ್ಕೂಲಿನ ಪ್ರೊ. ಎನ್. ಹೆಚ್. ಬೋರ್ಡನ್‌ರವರು. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಿಶ್ರಣವು ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

- 1) ಮಾರಾಟ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸುವುದು.
- 2) ಮಾರಾಟ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಮಾಡುವುದು.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಿಶ್ರಣದ ಮೂಲಾಂಶಗಳು

1) ಉತ್ಪನ್ನ ಮಿಶ್ರಣ 2) ಬೆಲೆ ಮಿಶ್ರಣ 3) ಪ್ರವರ್ತನ ಮಿಶ್ರಣ 4) ಸ್ಥಳ ಮಿಶ್ರಣ

- 1) **ಉತ್ಪನ್ನ ಮಿಶ್ರಣ :** ಉತ್ಪನ್ನ ಮಿಶ್ರಣವೆಂದರೆ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಸರಕುಗಳ-ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿವಿಧ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಉತ್ಪಾದಕರು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸರಕುಗಳನ್ನು-ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದು ಅವುಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ, ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಗುರುತು ಹಾಕುವುದು (branding) ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬುವ ಸೇವೆಗಳ ಮಿಶ್ರಣವು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.
- 2) **ಬೆಲೆ ಮಿಶ್ರಣ :** ಬೆಲೆಯು ಗ್ರಾಹಕನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಡುವ ಮೌಲ್ಯ. ಉತ್ಪಾದಕರು ಕ್ರಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯ ಬೆಲೆ, ಸೋಡಿ (Discount) ಏನಾದರೂ ತೋರಿಸಬೇಕೇ, ಇತರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಬೆಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟದ ಬೆಲೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಬೆಲೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
- 3) **ಸ್ಥಳ ಮಿಶ್ರಣ :** ಈ ಮಿಶ್ರಣವು ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವವರೆಗೂ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿವಿಧ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಭೌತಿಕ ವಿತರಣೆಯ ಎಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವರ ಇಷ್ಟಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.
- 4) **ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಿಶ್ರಣ :** ಈ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕ ಸಂದೇಶದ ಮಿಶ್ರಣವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಿಶ್ರಣವು ಮಾರಾಟಗಾರರು ವಸ್ತುಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಗ್ರಾಹಕರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಿಶ್ರಣವು ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಹೀರಾತು, ಮಾರಾಟ ಪ್ರವರ್ತನೆ, ಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಿಶ್ರಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಿಶ್ರಣದ ಮಹತ್ವ :

- 1) ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಲಾಭಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.
- 2) ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕೊಂಡಿಯಾಗಿದೆ.
- 3) ಗ್ರಾಹಕರ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ.

ವಸ್ತುಗಳ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು, ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರ ಪಾತ್ರ (Role of Producers-Middlemen and Consumers in the Exchange of Goods)

ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳು ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಬಳಕೆದಾರನಿಗೆ ತಲುಪುವವರೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ವಸ್ತುಗಳ ವಿತರಣೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಗಳಿವೆ.

ಎ) ನೇರ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾರಾಟ.

ಬಿ) ಪರೋಕ್ಷ ಮಾರಾಟ.

ಎ) ನೇರ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾರಾಟ : ಈ ಮಾರಾಟದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಉದಾ: ಬಾಟಾ ಬೂಟುಗಳು, ರೇಮಾಂಡ್ ಬಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಬಿ) ಪರೋಕ್ಷ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳ ವಿತರಣೆಯು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹರಿವಿನಲ್ಲಿ ವಿತರಣೆಯಾಗುತ್ತವೆ.

1) ಉತ್ಪಾದಕ → ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರ → ಗ್ರಾಹಕ

2) ಉತ್ಪಾದಕ → ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಗ್ರಾಹಕ

3) ಉತ್ಪಾದಕ → ಏಜೆಂಟ್ → ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಗ್ರಾಹಕ

4) ಉತ್ಪಾದಕ → ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಗ್ರಾಹಕ (ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಬಳಕೆದಾರರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ)

1) ಉತ್ಪಾದಕ → ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಗ್ರಾಹಕ : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರಾಟ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸರಕುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ವಿತರಣಾ ಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳು ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಉಡುಪುಗಳು, ಮೋಟಾರುಗಾಡಿಗಳ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳು ಮುಂತಾದವು. ಇಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

2) ಉತ್ಪಾದಕ → ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ → ಗ್ರಾಹಕ : ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರಾಟ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾಹರಣೆ : ದಿನಬಳಕೆ ವಸ್ತುಗಳು, ಔಷಧಿಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಾಮಾನುಗಳು, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಮುಂತಾದವು.

3) ಉತ್ಪಾದಕ → ಏಜೆಂಟ್ → ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು → ಗ್ರಾಹಕರು : ಈ ಮಾರಾಟದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಏಜೆಂಟರನ್ನು (ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು) ನೇಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಏಜೆಂಟರು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವಹನಸಾಧನವು (Channel) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಬೇಸಾಯೋಪಕರಣಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

4) ಉತ್ಪಾದಕ → ಏಜೆಂಟ್ → ಸಗಟುವ್ಯಾಪಾರಿ → ಚಿಲ್ಲರೆವ್ಯಾಪಾರಿ → ಗ್ರಾಹಕ : ಈ ಮಾರಾಟದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ವಸ್ತುಗಳ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ದವಾದ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣವಾದ ವಹನಸಾಧನ (channel) ವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಮೊದಲಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಏಜೆಂಟರಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಈ

ಏಜೆಂಟರು ತಮ್ಮ ಕಮೀಷನ್ ಅಥವಾ ಲಾಭವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಲಾಭವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಲಾಭ ಸೇರಿಸಿ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ಸರಕುಗಳ ಸೇವೆಗಳ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಪಾತ್ರ

ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರು ಮೊದಲ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಹಕರು ಅಂತಿಮ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ಅನೇಕ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಕೊಂಡು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸರಕುಗಳ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಏಜೆಂಟ್ (ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು) ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಾಪಾರ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿತರಣೆಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ, ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿ, ವೆಚ್ಚ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಗ್ರಾಹಕರು ಮೋಸ ಹೋಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಗ್ರಾಹಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವಿರಿ.

ಗ್ರಾಹಕರ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು :

ಗ್ರಾಹಕ ಪದದ ಅರ್ಥ : ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಹಕ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಹಕ ರಕ್ಷಣೆ : ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಉತ್ಪಾದಕರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕ ರಕ್ಷಣೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಹಕರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಗ್ರಾಹಕ ಹಕ್ಕುಗಳು : ಗ್ರಾಹಕರು ತಮ್ಮ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಪಡೆಯಲು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ.

- 1) 1872 ರ ಭಾರತೀಯ ಒಪ್ಪಂದ ಕಾಯಿದೆ
- 2) 1930 ರ ಸರಕು ಮಾರಾಟ ಕಾಯಿದೆ
- 3) 1952 ರ ಭಾರತೀಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆ ಕಾಯಿದೆ
- 4) 1955 ರ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಕಾಯಿದೆ.
- 5) 1986 ರ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕಾಯಿದೆ.
- 6) 2019 ರ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕಾಯಿದೆ.

ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು 1986 ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ 1987 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯಿದೆ 2019 ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಗ್ರಾಹಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯಿದೆ 2019 ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಯಿದೆಯ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು:

- **ರಕ್ಷಣೆ ಹಕ್ಕು :** ಗ್ರಾಹಕರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದ ಸರಕುಗಳ ವಿಕ್ರಯದ ವಿರುದ್ಧ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಕ್ಕು.
- **ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು :** ಸರಕುಗಳ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಪ್ರಮಾಣ, ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು.
- **ವಸ್ತುಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಹಕ್ಕು :** ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು.
- **ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಲಿಸುವ ಹಕ್ಕು :** ಗ್ರಾಹಕರ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸುವ ಹಕ್ಕು.
- **ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಹಾರ ಕೇಳುವ ಹಕ್ಕು :** ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ವಂಚನೆ ಅಥವಾ ಮೋಸಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು ಪಡೆಯುವುದು.
- **ಗ್ರಾಹಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕು :** ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು.
- ವಂಚನೆ ಅಥವಾ ಮೋಸದ ವಿರುದ್ಧದ ಹಕ್ಕು.
- ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಅವರ ಜೀವನ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು.

ಗ್ರಾಹಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯಿದೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ವೇದಿಕೆ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಾಹಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ವೇದಿಕೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಹಕ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಮಂಡಳಿಗಳು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲೆಗಳೊಳಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಗ್ರಾಹಕ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಹಕ ವಿವಾದ ಪರಿಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಬಾರಿಗಳು (Consumer Grievances Redressal Agencies)

- 1) **ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಹಕರ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳ ಪರಿಹಾರ ಆಯೋಗ :** ಜಿಲ್ಲಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಯೋಗವು ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮೌಲ್ಯದ ದೂರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.
- 2) **ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಾಹಕರ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳ ಪರಿಹಾರ ಆಯೋಗ :** ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಹಾಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಲಿ ಈ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರುರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಯೋಗವು ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ ಹಾಗೂ ಹತ್ತು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮೌಲ್ಯದ ದೂರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.
- 3) **ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಹಕರ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳ ಪರಿಹಾರ ಆಯೋಗ :** ಈ ಆಯೋಗವು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವೋಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಇತರೆ ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನುರಿತವರಾಗಿರಬೇಕು. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಯೋಗವು ಹತ್ತು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ ದೂರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

I. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

- 1) ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರು ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವವರು ಸೇರುವ ಜಾಗವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ _____ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.
- 2) ಒಂದು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು _____ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.
- 3) ಕಾಯಿದೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
- 4) ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಅವಧಿಯಿಂದ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಅವಧಿಯವರೆಗೂ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
- 5) ಗ್ರಾಹಕರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಚಟುವಟಿಕೆ _____ ಮಿಶ್ರಣದ ಅಂಶದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.
- 6) ಉತ್ಪಾದಕರು ನೇರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ _____ ಆಗಿದೆ.
- 7) ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ _____ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ಸಂಕೇತ ಪೊಟ್ಟಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.
- 8) ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣವು (standardisation) ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ _____ ವಸ್ತುಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

- 9) ಒಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
- 10) ಹಣಕಾಸಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೆಂದರೇನು? ಇವು ಬಂಡವಾಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ?
- 11) ಗ್ರಾಹಕರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೆಂದರೇನು?
- 12) ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಂದರೇನು? ಇದು ಭವಿಷ್ಯದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ?
- 13) ಅಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

- 14) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಿಶ್ರಣ ಎಂದರೇನು?
- 15) ಗ್ರಾಹಕರ ರಕ್ಷಣೆ ಏಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ?
- 16) ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮುದ್ರೆ ಹಾಕುವುದು ಎಂದರೇನು?

III. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಎಂಟು ಅಥವಾ ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

- 17) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳೇನು? ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- 18) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಿಶ್ರಣದ ಮೂಲಾಂಶಗಳಾವುವು? ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- 19) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಏನು? ಇದು ಜನರ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ?

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

- 1) ಯಾವುದಾದರೂ ಹತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಈ ಪೊಟ್ಟಣಗಳ ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿ.

ಕ್ರ. ಸಂ.	ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸರಕಿನ ಹೆಸರು	ವಿವರಗಳು	ವಸ್ತುವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ (MFG, Date), ವಸ್ತುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ಅಂತಿಮ ದಿನಾಂಕ (Date of expiry) ವಸ್ತುವಿನ ಗರಿಷ್ಠ ಬೆಲೆ (MRP)

- 2) ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಆದ ಶೋಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಗ್ರಾಹಕ ವೇದಿಕೆಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕೊಟ್ಟವು ಎಂಬುದನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
